

فهرست مطالب

- بخش اول: دستاوردهای پژوهشی مرکز پژوهش‌های اسلامی ۱۵
- گزارش طرح‌های پژوهشی محققان رسمی ۱۷
- بازخوانی متون کلامی تا قرن پنجم هجری در بررسی رابطه وجودشناختی عقل و ایمان
(در فرآیند اجرا) ۱۹
- محقق: دکتر سعیده سادات نبوی‌هاشمی
- استاد ناظر: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسن یوسفیان
- جنسیت و فاعل اخلاقی در اسلام با تأکید بر متون دینی، فلسفی و عرفانی ۲۱
- محقق: دکتر معصومه سادات سالک اصفهانی
- صورت‌بندی آیات قرآن بر اساس موضوعات دانش مطالعات زنان با رویکرد مرجعیت علمی
قرآن ۲۲
- محقق: مریم قوجائی خامنه
- فراترکیب (مرور سیستماتیک) پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه پیشگیری از طلاق ۲۴
- محقق: فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
- چکیده مقالات محققان رسمی ۲۷
- گستره جامعیت قرآن از منظر نهج‌البلاغه ۲۹
- فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
- آسیب‌شناسی «پوشش بانوان مبلغ دینی» با رویکرد اخلاق تبلیغ دین ۳۰
- فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
- کاربست قاعده «هدفمندی سوره‌ها» در تفسیر المیزان ۳۱
- فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
- «اشتراک لفظی» در دیدگاه علامه طباطبائی (ع) با تأکید بر تفسیر المیزان ۳۲
- حسین غفوری
- فاطمه مرضیه حسینی کاشانی
- مرجعیت علمی قرآن، در تبیین ویژگی‌های ارزش اخلاقی ۳۳
- فاطمه مرضیه حسینی کاشانی / محمد باقریان خوزانی

تحلیل معنای «توحید اجتماعی» از رهگذر تبیین مؤلفه های آن در قرآن با تأکید بر
اندیشه های آیت الله خامنه ای (دامت برکاته) ۳۴

محمد عرب صالحی / فریده پیشوایی

سیر تطور گزارش واقعه غدیر در متون تفسیری زیدیه ۳۶

مریم قوجائی خامنه

رویکرد وظیفه گرایانه به ایمان و واکنش های مختلف متکلمان امامیه تا قرن پنجم به آن ۳۷

سعیده سادات نبوی هاشمی

تحلیل دیدگاه ابن سینا درباره صفات خدا: بررسی مسئله منطقی شر ۳۸

سعیده سادات نبوی هاشمی

جنسیت و فاعل اخلاقی در رویکرد تکاملی روان شناسی اخلاق ۴۰

معصومه سادات سالک

گزارش نشست های علمی - پژوهشی محققان رسمی ۴۱

نشست علمی - پژوهشی «ریشه یابی آسیب های اخلاق تبلیغ دینی زنان مبلغ» ۴۳

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی

نشست علمی - پژوهشی «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر زیست شناختی و روان شناسی

اخلاق» ۴۵

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر سالک

نشست علمی - پژوهشی «بازخوانی قوانین فقهی - حقوقی در حقوق جنسی بانوان» ۴۸

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم قوجائی خامنه

نشست علمی - پژوهشی «بررسی نزاع عقل و دل با تکیه بر تأثیر رابطه ی والدین با کودک

در شکل گیری خدا - انگاره ها» ۵۰

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر نبوی هاشمی

گزارش نشست های برگزار شده در هسته مطالعاتی پژوهشی غرب شناسی ۵۳

نشست علمی - پژوهشی «نظریات جامعه شناسی در غرب» ۵۵

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا قائمی نیک

نشست علمی - پژوهشی «گذری بر تحولات فلسفی - سیاسی» (جلسه اول) ۵۸

ارائه دهنده: دکتر محمد پزشکی

نشست علمی - پژوهشی «گذری بر تحولات فلسفی - سیاسی» (جلسه دوم) ۶۰

ارائه دهنده: دکتر محمد پزشکی

نشست علمی - پژوهشی «نسبت فلسفه ی معاصر با زبان، علم، دین، اخلاق و قدرت» ۶۳

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا صادقی

نشست علمی - پژوهشی «غرب شناسی انتقادی در شبه قاره» ۶۹

ارائه دهنده: دکتر برکت الله

نشست علمی - پژوهشی « غرب شناسی در جهان عرب »..... ۷۱

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی میرزایی

نشست علمی - پژوهشی " غرب شناسی از منظر علمای شیعه "..... ۷۳

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد رهدار

نشست علمی - پژوهشی " غرب شناسی انتقادی در مالزی و اندونزی "..... ۷۵

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محسن میری

بخش دوم: دستاوردهای پژوهشی معاونت پژوهش..... ۷۷

معرفی کتب چاپ شده..... ۷۹

مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه..... ۹۳

تحلیل ازدواج سفید با چشم انداز حقوق کیفری..... ۹۵

حمیدرضا حاجی زاده / اشرف پاک نیت / نرگس رشیدی راوندی / مرضیه مرئوسی نوش آبادی

تحلیل و نقد آراء مفسران درباره ارث زن از شوهر در قرآن با تأکید بر آراء صاحب تفسیر

الفرقان..... ۹۷

طاهره حسن زاده خیاط

رابطه صداقت و سلامت معنوی جامعه بر اساس بیانیه گام دوم..... ۹۸

ریحانه یابری محمد

تدابیر امام حسن عسکری علیه السلام برای حفظ جان فرزندش..... ۹۹

لیلا شریفی / حمیدرضا مطهری

تحلیل و نقد هستی شناسی و گستره کاربرد عقل در آراء قرآنی تفکیکیان متأخر..... ۱۰۰

فریده پیشوایی / محمد عرب صالحی

بررسی جایگاه زن در ادوار تاریخی آیین مسیحیت..... ۱۰۱

مریم نیکوئی / سید محمدحسین چاوشیان

تفاوت های روانشناختی زن و مرد در ابعاد فردی..... ۱۰۲

مریم نیکوئی / سید محمدحسین چاوشیان

بررسی تاثیر جنسیت در گزاره های اخلاق اجتماعی..... ۱۰۳

مریم نیکوئی / سید محمدحسین چاوشیان

شیوه های حل اختلافات خانوادگی در امور معنوی از منظر قرآن و روانشناسی..... ۱۰۴

فاطمه مجاوری

نقش عفاف در کاهش آسیب های جنسی در خانواده از منظر آیات و روایات..... ۱۰۵

مریم نیکوئی / اسماعیل چراغی

بررسی تحلیلی آراء قرآن پژوهان فریقین در دلالت آیه ۲۱۹ شعراء بر یکتاپرستی نیاکان،

پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام..... ۱۰۶

علی محمدی آشنائی / اکرم ناطق / حسین علوی مهر

چکیده پژوهش‌های پایانی ۱۰۹

چکیده رساله سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی ۱۱۱

تحلیل دیدگاه آیت الله جوادی آملی در آیات الأحکام تشکیل خانواده ۱۱۳

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر احسان ابراهیمی

استاد مشاور: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: نرجس السادات محسنی

چکیده پایان‌نامه‌های سطح ۳ رشته تفسیر و علوم قرآن ۱۱۵

نقش معادباوری در رفتارهای اجتماعی با تاکید بر اندیشه‌های قرآنی آیت الله جوادی آملی ۱۱۷

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین رضا مهدیان فر

نگارنده: مهدیه سادات محمودی

بررسی فواید و آسیب‌های تفسیر عصری «بارویکرد اجتماعی» ۱۱۸

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مجید حیدری فر

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین محمد مهدی فیروز مهر

نگارنده: پریش نوروزی

مستندات قرآنی روش‌های تربیت فرزند در نامه ۳۱ نهج البلاغه ۱۲۰

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: نفیسه تقفی

اعجاز حقوقی قرآن کریم در ابعاد خصوصی، کیفری و بین الملل ۱۲۱

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محسن قمرزاده

نگارنده: عالیه جان نثاری

آثار معاد باوری در زندگی خانوادگی از منظر آیات و روایات ۱۲۲

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: راحله کامران آزاد

مستندات قرآنی عوامل و موانع تحقق معنویت با نگاهی به بیانیه گام دوم انقلاب مقام معظم

رهبری ۱۲۳

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین احسان ابراهیمی

نگارنده: حدیث السادات حسینی کشکوئی

عوامل ثبات واستقامت در تولی و تبزی از دیدگاه قرآن و روایات ۱۲۴

استاد راهنما: خانم دکتر طاهره ماهرزاده

نگارنده: معصومه معصومیان

راهکارهای بصیرت افزایی از منظر قرآن و روایات ۱۲۵

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمدجواد سعدی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید محمد محسن سادات فخر

نگارنده: رضیه پهلوان

چکیده پایان نامه های سطح ۳ رشته فقه و اصول..... ۱۲۷

اجرای حدود در عصر غیبت از منظر سید احمد خوانساری و امام خمینی ۱۲۹

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مرضیه اسکندرجوی

نگارنده: زینب ثنائی فر

امنیت انسانی در بعد اقتصادی از منظر فقه امامیه..... ۱۳۰

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین سید جواد حسینی خواه

نگارنده: رحیمه فندرسکی

بررسی فقهی مصادیق جدید نفقه و اختلاف در تملیکی یا امتاعی بودن آن..... ۱۳۱

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین قاسمیان

نگارنده: مهدیه خواجه سلیمی

قلمرو روابط زن و مرد در محیط کاری از منظر فقه های معاصر..... ۱۳۲

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مرضیه اسکندرجوی

نگارنده: زینب ربیعی فر

شرایط و آثار حق حبس زوجه در مذاهب خمسسه..... ۱۳۳

استاد راهنما: سرکار خانم شهره صادقی

نگارنده: کلثوم دشتی

مستندات قرآنی و روایی مطالبات رهبری در ازدیاد نسل..... ۱۳۴

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین علی جلائیان اکبرنیا

نگارنده: حکیمه خاتون میرزائی بایگی

چکیده پایان نامه های سطح ۳ رشته فلسفه اسلامی..... ۱۳۵

نقد و بررسی آراء محمد امین استرآبادی در باب علوم عقلی با تاکید بر دیدگاه علامه

طباطبائی..... ۱۳۷

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسن رضایی مهر

نگارنده: زینب قربانی فرج آباد

هدف خلقت و تاثیر آن در معنای زندگی از دیدگاه آیت الله مصباح (ره) و آیت الله علامه

جعفری (ره)..... ۱۳۸

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد اصغری

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا آل بویه

نگارنده: زهرا دوست پناهی

وجودی یا عدمی بودن شر..... ۱۳۹

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسن معلمی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید محمود موسوی

نگارنده: حمیده مطهری اصل

چکیده پایان نامه های سطح ۳ رشته کلام اسلامی..... ۱۴۱

تشیع افراطی معاصر، پیش زمینه ها و پیامدها..... ۱۴۳

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا ایمانی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین علی امیرخانی

نگارنده: فاطمه سحرخوان

بررسی نقدهای متکلمان امامیه و فیلسوفان صدرائی بر تقریر سینوی برهان امکان و وجوب..... ۱۴۴

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر فاطمه رجبی

نگارنده: وحیده ابراهیمی

نقش رسولان الهی در تکامل عقل از دیدگاه آیت الله جوادی آملی..... ۱۴۵

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین یارعلی کرد فیروز جایی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین محمدتقی یوسفی

نگارنده: مهربان محمدی کالوس

تحلیل چگونگی دلالت اعجاز بر صدق مدعی نبوت از دیدگاه متکلمان سده اخیر..... ۱۴۶

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مهدی زندیه

نگارنده: مرضیه شریفیان جزی

بررسی تحلیلی - انتقادی برهان آگاهی سوئین برن با تأکید بر فلسفه صدرایی..... ۱۴۷

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمدجواد اصغری

نگارنده: فاطمه سادات فقیهی

بررسی تطبیقی دیدگاه فخر رازی و علامه طباطبائی در مساله نسبت علیت خدا با علیت

غیر خدا در قرآن..... ۱۴۸

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر معصومه اسماعیلی

نگارنده: زینب مولودی

نقد و بررسی دیدگاه های کلامی ابن کثیر در تفسیر «القرآن العظیم» با تأکید بر آثار علامه

سید محمد حسین طباطبائی..... ۱۵۰

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر فاطمه رجبی

نگارنده: سیده مرضیه عبدالله زاده دیوا

چکیده پایان نامه های سطح ۳ رشته تاریخ اسلام..... ۱۵۱

مقایسه شخصیت امام حسین (ع) در سه کتاب الطبقات الکبری، الانساب الاشراف والارشاد..... ۱۵۳

استاد راهنما: دکتر مهدی نورمحمدی

نگارنده: پروین جلیلیان

عملکرد سیاسی، اجتماعی - فرهنگی قبیله بنی اُسد تا پایان قرن پنجم (هـ.ق)..... ۱۵۳

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر زهرا روح الهی امیری

نگارنده: بنت الهدی عباسی

۱۵۴..... اوضاع اجتماعی شیعیان در سفر نامه‌های اروپاییان در عصر صفویه

استاد راهنما: دکتر سید حسین فلاح زاده

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید قاسم رزاقی موسوی

نگارنده: سمیه یعقوبی

۱۵۷..... چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته اخلاق و تربیت اسلامی

تربیت عقلانی از دیدگاه اسلام و روان شناسی رشد با تأکید بر دیدگاه پیازه ۱۵۹

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین دیا

نگارنده: کبری مطهرثانی آزرانی

۱۶۰..... آسیب شناسی اخلاقی آپارتمان نشینی و راهکارهای اخلاقی برون رفت از آن

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین دیا

نگارنده: کبریا محمدخانی

۱۶۱..... چکیده پایان نامه‌های سطح ۳ رشته مطالعات اسلامی زنان

بررسی مقایسه‌ای دیدگاه مقام معظم رهبری و علامه فضل الله پیرامون مشارکت اجتماعی

زنان ۱۶۳

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی

نگارنده: زهره سادات رنجبر

۱۶۴..... علل بروز خشونت خانوادگی و راهکارهای جلوگیری از آن از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی

نگارنده: طاهره نوذری نیا

۱۶۵..... نقش عفاف در کاهش آسیب‌های جنسی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی

نگارنده: مریم نیکویی

۱۶۷..... چکیده مقالات پایانی برتر سطح ۲

۱۶۹..... اهداف غرب از اسلام ستیزی و راهکارهای مقابله با آن

افسانه مقامی نیا

چیستی شناسی "دعا" از منظر اسلام و "کلام موثر" از منظر قانون جذب و بیان

تفاوت‌های آنان از دیدگاه اسلام ۱۷۰

مهدیه سادات شبیری

۱۷۱..... التماس دعا و مبانی دینی آن

منصوره سادات کاظمی

۱۷۲..... نقش مادر در انتقال فرهنگ کار و تلاش به فرزندان با تأکید بر آیات و روایات

فاطمه نعمت‌اللهی

اهمیت و جایگاه تربیت عاطفی فرزندان از منظر اسلام با استناد به ادله ی فقهی و حقوقی
۱۷۳

فاطمه نعمت اللهی

واکاوی نقش یهود در جریان سقیفه با نگاهی بر منابع فریقین ۱۷۴

نرجس جمشیدی

آثار فردی و اجتماعی اعتقاد به امامت از منظر آیات و روایات ۱۷۵

الهام خنجری حسین آباد

آموزه های اخلاقی دعای کمیل ۱۷۶

الهام خنجری حسین آباد

راهکارهای علمی و عملی نهادینه کردن جرأت ورزی در فرزندان ۱۷۷

سیده فاطمه موسوی

کارکردهای دعای هفتم و پانزدهم صحیفه سجاده در بهبود بیماری ها (از جمله کرونا) ۱۷۸

زینب صرافان

تبیین اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری در خصوص حاکمیت دین و عدم تسلیم پذیری در

برابر دشمن ۱۷۹

ندا نیکخواه

تبیین نظریه ضرورت مرزبندی نظام اسلامی با دشمنان در بیانیه گام دوم انقلاب و تطبیق

آن با آیات قرآن ۱۸۰

زینب مظفری

گزارش کرسی های علمی - ترویجی و نشست های علمی - پژوهشی ۱۸۱

کرسی علمی - ترویجی «اعتبار سنجی سندی و دلالتی روایات غلبه دین در آخرالزمان بر

اساس روایات ذیل آیه ۳۳ سوره توبه» ۱۸۳

ارائه دهنده: سرکار خانم مستانه رجبی

عنوان نشست: «آشنایی با مسائل قطب تعمیق ایمان و باورهای دینی» ۱۸۸

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین محمدتقی سبحانی

نشست علمی - پژوهشی «خدا و علوم شناختی» ۱۹۰

استاد ارائه دهنده: آقای محمد حسن مرصعی

نشست علمی - پژوهشی «منطق فهم گزاره های علمی قرآن کریم» ۱۹۴

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مسترحمی

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین محمدمهدی فیروزمهر

نشست علمی - پژوهشی «مباحث کاربردی حقوق خانواده از منظر فقه و حقوق مدنی» ۱۹۶

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین نورالله سلطانی

نشست علمی - پژوهشی «دانش مشاوره خانواده: ضرورت، کارکرد، روش یادگیری» .. ۱۹۹

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدمهدی صفورایی

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد فدائی

کارگاه ها..... ۲۰۱

کارگاه «زیست شناسی جدید و وجود خداوند»..... ۲۰۳

استاد ارائه دهنده: آقای دکتر نیما نریمانی

کارگاه «آشنایی با مقالات علمی پژوهشی و چگونگی ارسال آثار به نشریات» ویژه طلاب

سطح ۳ و ۴..... ۲۰۳

اساتید ارائه دهنده: دکتر جامه داران (رئیس اداره نشریات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

دکتر میرعرب (هیئت علمی پژوهشگاه مدیریت اطلاعات و مدارک اسلامی)

کارگاه «ویراستاری نوشته های علمی» - دکتر حسن رضایی هفتادر ۲۰۴

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادر، دانشیار دانشگاه تهران

کارگاه «گونه ها و مسائل تحقیقاتی در عرصه ایمان پژوهی»..... ۲۰۴

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر اکبر اقوام کرباسی، عضو هیئت

علمی پژوهشگاه فلسفه و کلام در پژوهشگاه علوم و فرهنگ

کارگاه پایان نامه نویسی..... ۲۰۴

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادر، دانشیار دانشگاه تهران

کارگاه روش تحقیق..... ۲۰۴

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادر

مقدمه

پژوهش در موضوعات و مسائل علمی، لازمه تولید علم است و این مسأله در تمامی علوم جاری است. تحقیق و پژوهش در علوم اسلامی و انسانی نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ بنابراین علوم اسلامی مانند سایر علوم، بدون داشتن بستر مناسب، امکان رشد و نمو ندارند. این سخن به این معنا است که اگر انتظار داریم تحول اساسی در علوم اسلامی رخ دهد، باید زمینه مناسب برای شکوفایی آن فراهم گردد. همان طور که می دانیم علم توحید و به تعبیری علم دین، به لحاظ این که به سعادت و کمال انسان مربوط می شود، اشرف علوم است و به همین جهت تحقیق و پژوهش در این علوم از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است و از آن جا که در واقع، بستر اصلی علوم اسلامی و متصدی ترویج آن حوزه علمیه است، ضرورت اکید پژوهش در حوزه های علمیه روشن می شود؛ بنابراین باید گفت که پژوهش، ضرورت امروز و هر روز حوزه علمیه است و نباید از آن غفلت ورزید.

بر این اساس مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه خواهران به عنوان یک واحد حوزوی، خود را از این امر مستثنی ندانسته و در راستای توانمندسازی طلاب و محققین خود در دو بخش "معاونت پژوهش" و "مرکز پژوهش های اسلامی" ایفای نقش می کند. از جمله دستاوردهای پژوهشی این حوزه، تولید محتوای علمی است که در قالب کتاب، مقاله، پایان نامه و طرح های پژوهشی عرضه می شود.

این مجموعه که برای پنجمین سال متوالی تولید می شود؛ دربردارنده دستاوردهای پژوهشی مؤسسه در دو بخش؛ فعالیت های پژوهشی مرکز پژوهش های اسلامی و فعالیت های پژوهشی معاونت پژوهش، در یک سال اخیر است که بدین ترتیب ارائه می شود:

بخش اول: دستاوردهای پژوهشی مرکز پژوهش های اسلامی

- گزارش طرح های پژوهشی محققان رسمی؛
- چکیده مقالات محققان رسمی؛

- گزارش نشست‌های برگزار شده در هسته مطالعاتی پژوهشی غرب شناسی؛
 - گزارش نشست‌های علمی- پژوهشی محققان رسمی؛
- بخش دوم: دستاوردهای پژوهشی معاونت پژوهش**
- معرفی کتاب‌های چاپ‌شده؛
 - چکیده مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه؛
 - چکیده پژوهش‌های پایانی: رساله علمی دفاع شده رشته تفسیر تطبیقی، پایان‌نامه‌های دفاع‌شده در رشته‌های مختلف مؤسسه که شامل رشته‌های؛ تفسیر و علوم قرآن، فقه و اصول، مطالعات اسلامی زنان، فلسفه و کلام اسلامی، تاریخ اسلام و اخلاق و تربیت اسلامی و مقالات پایانی برتر سطح ۲ می‌باشد.
 - گزارش کرسی علمی- ترویجی و نشست‌ها برگزارشده؛
 - گزارش کارگاه‌ها؛
- امید است در سال‌های آتی شاهد پیشرفت روزافزون خواهران طلبه در عرصه تحقیق و پژوهش باشیم.

معاونت پژوهش و مرکز پژوهش‌های اسلامی

مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران)

آذر ۱۴۰۱

بخش اول: دستاوردهای پژوهشی
مرکز پژوهش‌های اسلامی

گزارش طرح های پژوهشی محققان رسمی

بازخوانی متون کلامی تا قرن پنجم هجری در بررسی رابطه وجودشناختی عقل و ایمان

(در فرآیند اجرا)

محقق: دکتر سعیده سادات نبوی هاشمی

استاد ناظر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن یوسفیان

گروه: مطالعات کاربردی معارف اسلامی

رابطه ایمان و عقل، همواره، یکی از بحث‌های مهم الهیاتی بوده است و امروزه نیز در فلسفه دین و معرفت‌شناسی دینی به جد دنبال می‌شود. این مسئله را می‌توان از دو زاویه معرفت‌شناسی و وجودشناسی بررسی کرد. از زاویه معرفت‌شناسی، مسئله این است که: آیا گزاره‌های دینی عقل‌پذیرند، یا عقل‌گریز، یا عقل‌ستیز؟ و در هر کدام از این فرض‌های سه‌گانه، نقش ایمان در قلمرو دین چیست؟ درحالی‌که از زاویه وجودشناسی، مسئله این است که: ماهیت ایمان، چه نسبتی از یک سو، با معرفت و از سوی دیگر، با اراده انسان دارد؟ این مسئله، خود، قابل تحلیل به دو مسئله جزئی‌تر است: اولاً، آیا معرفت در ماهیت ایمان راه دارد؟ و ثانیاً، در صورتی که ایمان مقوله‌ای معرفتی باشد، آیا با اراده انسان به دست می‌آید، یا انسان در آن نقش ندارد؟ در این پروژه بناست رابطه عقل و دین از منظر وجودشناسی بررسی شود.

علت تمرکز بر «متون کلامی تا قرن پنجم هجری» این است که در کلام اسلامی، بحث درباره رابطه ایمان و معرفت با بحث‌های وجودشناسانه آغاز شد، اما به تدریج صبغه معرفت‌شناسانه پیدا کرد. علت آن هم شرایط سیاسی - اجتماعی سده‌های نخست هجری بود که متکلمان را درگیر مسائلی چون ماهیت ایمان و ارادی یا جبری بودن آن کرد و سبب شد مسائلی چون «ماهیت ایمان چیست؟»، «آیا معرفت، اضطراری [فطری] و فعل خداست، یا اکتسابی و فعل انسان است؟»، «در فرایند ایمان‌آوردن، لطف خدا و اراده انسان چه سهم و نقشی دارند؟»، «اگر ایمان و کفر، یکسره به اراده انسان وابسته است، آیاتی را که در آنها هدایت، اضلال و مانند آن به خدا اسناد داده شده است، چگونه باید تفسیر

کرد؟» به تفصیل بررسی گردد. همین امر، متون کهن کلامی را گنجینه‌ای گرانبها برای بحث‌های وجودشناسانه درباره رابطه عقل و ایمان ساخته است.

با توجه به مطالبی که گفته شد، سؤال اصلی این تحقیق این است:

بر اساس متون کهن کلامی، ایمان چه نسبتی، از یک سو با معرفت دارد و از سوی دیگر با اراده؟

پاسخ به این سؤال، در گرو پاسخ به سؤال‌های فرعی زیر است:

(۱) بر اساس متون کهن کلامی، ماهیت ایمان چیست و چه نسبتی با عقل دارد؟

(۲) بر اساس متون کهن کلامی، رابطه ایمان با قدرت و اراده انسان چیست؟

(۳) بر اساس متون کهن کلامی، رابطه ایمان با لطف الهی چیست؟

فرضیه تحقیق این است که قرآن، ایمان و کفر را امری اختیاری شمرده است. با این وصف، اگر ایمان مقوله‌ای معرفتی باشد، باید این معرفت اکتسابی باشد، نه اضطراری. از سوی دیگر، اگر معرفت اکتسابی باشد، چون انسان مأمور به ایمان است، باید پیشاپیش خدا را شناخته باشد تا تکلیف او به ایمان روا باشد. در نتیجه، مأمور بودن انسان به معرفت اکتسابی خدا، با اشکال دور روبه‌رو است. راه‌حل‌های متکلمان متقدم برای این اشکال متنوع است که به طور خلاصه عبارتند از:

- انسان، از دو نوع معرفت اضطراری/ فطری و اکتسابی برخوردار است.
- نه ایمان از سنخ معرفت است و نه انسان مأمور به شناخت خداست.
- انسان مأمور به شناخت خداست، اما ایمان معرفت نیست، بلکه تصدیق است.
- ایمان دارای بعد معرفتی است و انسان مأمور به آن است، نه مکلف به آن.
- انسان مکلف به ایمان و شناخت خداست، اما این تکلیف عقلی است.

جنسیت و فاعل اخلاقی در اسلام با تأکید بر متون دینی، فلسفی و عرفانی

محقق: دکتر معصومه سادات سالک اصفهانی

گروه: مطالعات کاربردی اخلاق و تربیت

در مطالعات اخلاقی، فعل اخلاقی انسان بر مبنای شناخت و اختیار و مسئولیت، از فرد صادر می‌شود. افعال انسانی ریشه در صفات راسخ و روحیات فرد داشته و متعلق ارزش گذاری و داوری اخلاقی خواهند بود. بررسی کنش اخلاقی انسان در موقعیت‌های مختلف اعم شرایط عادی یا موقعیت‌های متعارض، اغلب در سه لایه باور و شناخت، تمایل و هیجان و نهایتاً کنش و رفتار، قابل پیگیری بوده و هر یک از این سطوح و لایه‌ها تحت نفوذ عوامل بیرونی و درونی قرار دارند. از طرفی انتظار می‌رود ورود متغیر جنسیت به واکاوی‌های حوزه فاعل اخلاقی منجر به بروز تفاوت‌هایی در لایه‌ها و سطوح فاعلیت اخلاقی به صورت مستقیم و یا به واسطه تاثیر بر عوامل اثرگذار بر آن گردد. احتمال و انتظار تمایزات در سطوح یاد شده می‌تواند مربوط به حوزه شناخت و تفاوت‌های ادراکی و معرفتی زن و مرد، نفس و جنسیت‌پذیری هویت انسانی، معیار دوگانه ارزش‌گذاری و سطح هیجانات و عواطف باشد. این در حالی است که بررسی جنسیت‌پذیری فاعلیت اخلاقی در موارد پیش‌گفته و مؤلفه‌هایی که به نوعی عناصر قوام بخش کنش اخلاقی محسوب می‌شوند از منظر فلسفی، عرفانی و نهایتاً متون دینی، تعاریف و مناسبات خاص خود را داشته و از این رهگذر قابلیت بحث از حیث تاثیرگذاری بر فاعلیت اخلاقی را دارد. تحقیق حاضر با توجه به جوانب مختلف بحث جنسیت و فاعل اخلاقی می‌کوشد در گام دوم (دقت دوم) با توجه به تعریف، ارزش و هویت انسانی و ضمن برشمردن مؤلفه‌ها و عناصر مرتبط با اخلاق و فاعل اخلاقی از منظر دین، فلسفه اسلامی و عرفان، تاثیر جنسیت را بر عناصر مذکور و نهایتاً کنش‌گری اخلاقی واکاوی نماید.

سؤال اصلی تحقیق:

- جنسیت چه تاثیری بر کنشگری اخلاقی فاعل اخلاقی با توجه به تعریف، مناسبات، غایات و اغراض اخلاق و مؤلفه‌های قوام بخش آن از منظر فلسفه، عرفان و متون دینی دارد؟

صورت‌بندی آیات قرآن براساس موضوعات دانش مطالعات زنان

باریکرد مرجعیت علمی قرآن

محقق: مریم قوجائی خامنه

گروه: مطالعات کاربردی معارف اسلامی

در ارتباط بین قرآن و علوم، نخستین پرسشی که به ذهن پژوهشگران خطور می‌کند این است که آیا اساساً بهره‌گیری از قرآن در بررسی امور مربوط به علوم، اعم از پیش فرض‌ها، مبانی، مسائل، روش‌ها و... امکان‌پذیر است یا خیر؟

هرچند ممکن است در حل این مسأله، با روش‌های معمول در قرآن‌پژوهی موضوعی، استفاده‌هایی از ساحت قرآن‌کریم صورت گرفته باشد، لکن ضروری است که با نگاهی عمیق‌تر و همچنین با رویکردی جدید، به نتایج کامل‌تری در میزان بهره‌گیری از قرآن کریم در علوم و دانش‌های ساخت‌یافته بشری دست یافت و به نوعی به تحقق مرجعیت علمی قرآن^۱ در علوم مختلف پرداخت.

«دانش مطالعات زنان» (به عنوان یک رشته دانشگاهی) در دنیای امروز از مهم‌ترین شاخه‌های علوم انسانی است و از سویی اهمیت مسائل زنان و خانواده، در آیات قرآن، مطلبی واضح و آشکار است.

به همین جهت، برای تحقق مرجعیت علمی قرآن، لازم است که تولید محتوای دینی، علم قرآنی و سنجش و پایش وضعیت موجود با عرضه و تطبیق علم قرآنی تولید شده بر مبانی، مسائل، گزاره‌ها، فرضیه و نظریه‌های و روش‌شناسی علم مورد نظر صورت گیرد.

آنچه در این طرح پژوهشی مدنظر است، تحقق گام اول از تولید محتوای قرآنی است که در ضمن آن با روش تحلیل محتوا، مبانی، فرضیه و نظریه‌ها، مسائل و گزاره‌ها، مدل‌ها و الگوها و روش‌شناسی دانش مطالعات زنان از آیات قرآنی استخراج و با دست‌یابی به مفاهیم اصلی و ضمنی، نقشه راهی جهت تولید محتوای قرآنی (در قالب مقاله و در حجم

۱. مرجعیت علمی قرآن به معنای اثرگذاری معنادار قرآن در علوم و دانش‌های ساخت‌یافته بشری اعم از علوم اسلامی، علوم انسانی و علوم تجربی است.

۴۵ صفحه) صورت بگیرد تا در گام‌های بعدی به دانش مطالعات زنان مبتنی بر مرجعیت علمی قرآن تبدیل شده و سنجش گزاره‌ها و نظریه‌های موجود در «دانش مطالعات زنان» (به عنوان یک دانش ساختاریافته) به وسیله آن بینجامد. آشکار است که به دلیل برون دینی و وارداتی بودن دانش مطالعات زنان روز و عدم تطبیق و تکمیل موضوعات و مسائل علم با فرهنگ اسلامی و معارف قرآنی، دستیابی به این هدف، نقطه آرمانی این طرح پژوهشی خواهد بود.

فرا ترکیب (مرور سیستماتیک) پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه میکسری از طلاق

محقق: فاطمه مرضیه حسینی کاشانی

گروه: مطالعات کاربردی اخلاق و تربیت

یکی از خطرات مهمی که سلامت اجتماعی جامعه را تهدید می‌کند، افزایش آمار «طلاق» است. طلاق، امری پیچیده و دارای ابعاد مختلف و مداخلات مختلف در هر کدام از ابعاد است. خطر انحلال خانواده و عوارض سوء ناشی از آن، اندیشوران علوم مختلف را به پژوهش درباره ابعاد مختلف طلاق، واداشته است. این پژوهشگران، گاهی به پدیده طلاق به طور کلی پرداخته‌اند، برخی بر عوامل و آثار طلاق متمرکز شده‌اند و عده‌ای به امور پیش‌گیرانه از طلاق عنایت داشته‌اند.

حاصل تحقیقات انجام شده، انبوهی از اطلاعات پراکنده است در زمینه مداخلات مختلف در پدیده طلاق است. فراوانی پژوهش‌ها، برخی پژوهش‌گران را به انجام تحقیقات فراترکیب در این زمینه ترغیب کرده است. فراترکیب گونه‌ای از مطالعات است که به یکپارچه سازی تحقیقات کیفی می‌پردازد. در این روش پژوهشگران، با مرور سیستماتیک بر آثار پژوهشی پراکنده، به ارزیابی این پژوهش‌ها و سنتز داده‌های آن می‌پردازند و دیدی جامع و هلوگرافیک (تمام نگارانه) را نسبت به موضوع مورد نظر ارائه می‌دهند. در این شیوه پژوهش، انباشت تجارب، (که از مقدمات و مقومات تولید علم است) به دقت و نظام مند صورت می‌پذیرد.

با این وصف، در زمینه طلاق به طور کلی و در زمینه عوامل موثر بر طلاق و آثار و تبعات آن، تحقیقاتی با روش فراترکیب صورت گرفته است. اما در زمینه پیشگیری از طلاق با وجود تحقیقات متعدد با رویکردهای مختلف، مرور سیستماتیک، انجام نشده است.

عوامل پیشگیرانه از طلاق، یا ناظر به زمانی است که همسران در روند طلاق و مقدمات آن قرار نگرفته‌اند یا مربوط به زمانی است که به طلاق می‌اندیشند و در این روند واقع شده‌اند بنابراین بررسی عوامل استحکام خانواده برای مورد اول و بررسی عواملی که

مانع بروز طلاق است در مورد دوم، موضوع این گونه پژوهش هاست. اما پراکندگی این تحقیقات، مانع دستیابی به طرحی جامع در زمینه عوامل پیشگیری از طلاق است که با انجام مطالعه‌ای از نوع فراترکیب، می‌توان این اطلاعات پراکنده را به صورت منسجم و کاربردی ارائه کرد.

الگوی فراترکیب مورد نظر در این پروژه، الگوی هفت مرحله‌ای «ساندوسکی و باروسو» خواهد بود. کلیدواژه‌هایی که بر اساس آن انتخاب اولیه مقالات و آثار پژوهشی مرتبط جمع‌آوری می‌شود، واژه‌های ناظر بر طلاق (مانند ناسازگاری، جدایی، تعارض زوجین و مانند آن) و واژه‌های ناظر بر پیش‌گیری (مانند کاهش، جلوگیری، تقلیل و مانند آن) است. محدوده آثار، مقالات منتشر شده در مجلات معتبر داخلی و خارجی در دو دهه اخیر است.

سؤال اصلی:

- چه عواملی بر پیش‌گیری از طلاق مؤثر هستند؟

سؤالات فرعی:

- چه عواملی بر پیش‌گیری از شروع روند طلاق، مؤثر هستند؟
- چه عواملی بعد از شروع روند طلاق، در حوزه پیش‌گیری از وقوع طلاق، مؤثر هستند؟

چکیده مقالات محققان رسمی

گستره جامعیت قرآن از منظر نهج البلاغه^۱

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی^۲

چکیده

جامعیت قرآن، از مبانی تفسیر قرآن است که چارچوب انتظار انسان از قرآن و میزان کارآمدی آن را در زندگی بشر، تعیین می‌کند. کلام بزرگ‌ترین مفسر قرآن، بعد از پیامبر اکرم (ص)، مرجع مناسبی برای شناخت ویژگی‌های قرآن است. مقاله حاضر، با عنایت به جایگاه ویژه نهج البلاغه در میان مجموع منابع معتبری که کلام امام علی (ع) را منتقل کرده اند، این سؤال را پیگیری می‌کند که «دیدگاه نهج البلاغه نسبت به گستره جامعیت قرآن چیست؟» سپس با روش توصیفی-تحلیلی، به استقراء عبارات نهج البلاغه در این موضوع پرداخته و با استنباط پاسخ امام به چالش‌های مطرح‌شده در این زمینه، به این نتیجه دست یافته که در نگاه نهج البلاغه، جامعیت قرآن حداکثری است به این معنا که در ظاهر و بطن قرآن، تمام علوم الهی و بشری که به هدایت انسان برای دستیابی به کمال دنیوی و اخروی، مرتبط است وجود دارد، اما درک این جامعیت، به میزان فهم مخاطبان و عمق ارتباط آن‌ها با اهل بیت پیامبر (ص)، بستگی دارد.

واژگان کلیدی: جامعیت قرآن، گستره جامعیت، نهج البلاغه، جامعیت حداکثری، جامعیت هدایتی.

۱. منتشره در فصلنامه مطالعات قرآنی نامه جامعه، دوره ۸، شماره ۱۴۰، زمستان ۱۴۰۰.
۲. دانش‌آموخته دکترای علوم قرآن و حدیث. مدرس جامعه الزهرا سلام‌الله علیها. محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

آسیب شناسی «پوشش بانوان مبلغ دینی» با رویکرد اخلاق تبلیغ دین^۱

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی

چکیده

ارتقای تبلیغ دینی بانوان، بدون شناسایی آسیب ها و تلاش جهت رفع آنها، حاصل نمی شود. در تحقیق حاضر با رویکرد اخلاق تبلیغ دینی بانوان، از میان ارکان تبلیغ دینی (مبلغ، پیام و مخاطب)، «مبلغ» و از میان امور متعدد مربوط به مبلغ، «پوشش مبلغ» انتخاب و این سؤال پی گیری شده است که «چه مواردی در زمینه پوشش بانوان مبلغ، به اخلاق تبلیغ دینی بانوان آسیب می رساند و ریشه های این آسیب ها کدام است؟» روش منتخب مقاله، توصیفی - تحلیلی است و داده های آن با روش مصاحبه، به دست آمده و با تکنیک تحلیل مضمون، تحلیل شده است. یافته ها می رساند: مضامین برندپوشی، ناآراسته پوشی و غیرمعارف پوشی، ناظر به گونه هایی از پوشش بانوان مبلغ است که بالاتفاق نامناسب تلقی می شوند و علت انتخاب این پوشش ها، عدم شناخت پوشش مناسب، ناتوانی در انتخاب پوشش مناسب و نابسندگی نظام تربیتی حوزویان است. ثانیاً مضامین شیک پوشی و فرم پوشی ناظر به دو گونه پوشش مطلوب اما چالش برانگیزی است که بی توجهی به روایات دال بر شیک پوشی، افراط و تفریط در شیک پوشی، بافت منطقه تبلیغی، سطح معیشتی مبلغان و خلط مصداقی پوشش شیک و نامعارف، این چالش را موجب شده است و باید مورد ملاحظه قرار بگیرد.

واژگان کلیدی: بانوان مبلغ، تبلیغ دینی، آسیب شناسی، اخلاق حرفه ای، تحلیل مضمون.

۱. در فرآیند چاپ در فصلنامه علمی - پژوهشی اسلام و مطالعات اجتماعی.

کار بست قاعده «هدفمندی سوره‌ها» در تفسیر المیزان^۱

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی

چکیده

تفسیر قرآن کریم بدون توجه به قواعد متقن، مقبول مجامع علمی نبوده و خارج از اصول پذیرفته شده شرعی، عقلی و عقلایی است. بررسی تفاسیر موجود از جنبه پایبندی به قواعد تفسیری، علاوه بر آن که ضریب اطمینان به برداشت‌های تفسیری موجود را ارتقا می‌بخشد، روش کار بست این قواعد را برای سایر اندیشمندان عرصه تفسیر روشن می‌سازد. یکی از قواعد مؤثر در تفسیر قرآن، قاعده «هدفمندی سوره‌ها» است. در تحقیق حاضر با روش توصیفی-تحلیلی، به این سؤال پاسخ داده شده است که مواجهه علامه طباطبائی در تفسیر المیزان با این قاعده چگونه است؟ نتایج حاصله بیان‌گر آن است که علامه با پذیرش توقیفی بودن چینش اکثر آیات قرآن، هدفمند دانستن کل قرآن و اعتقاد به پیوستگی آیات هر سوره، برای هر سوره هدف یا اهدافی را تعیین نموده است. روش علامه در کشف اهداف، توجه به سیاق سوره، آیات ابتدایی و انتهایی سوره، تکرار الفاظ یا معانی در یک سوره و بهره‌گیری از فضای نزول سوره بوده است. ارائه فهم متناسب با هدف یا اهداف سوره و تأیید یا رد اسباب نزول مطرح، از جمله کارکردهای کشف اهداف سوره‌ها در تفسیر المیزان است.

واژگان کلیدی: هدفمندی سوره‌ها، نظم قرآن، پیوستگی آیات، علامه طباطبائی، سیاق سوره.

۱. ارسال شده به کنفرانس بین‌المللی علامه طباطبائی.

«اشتراک لفظی» در دیدگاه علامه طباطبائی علیه السلام با تأکید بر تفسیر المیزان^۱

حسین غفوری^۲

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی

چکیده

بررسی تفاسیر موجود از جنبه پایبندی به قواعد تفسیری، علاوه بر آن که روش به کارگیری این قواعد را برای سایر قرآن پژوهان، روشن می‌سازد، موجب ارتقای برداشت‌های تفسیری نیز می‌گردد. یکی از قواعد مؤثر در تفسیر قرآن، توجه به «اشتراک لفظی» در مفردات قرآن است. در تحقیق حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و با تمرکز بر تفسیر المیزان، به این سوال پاسخ داده شده است که مواجهه علامه طباطبائی در تفسیر خود، با این قاعده چگونه است؟ نتایج حاصله بیانگر آن است که علامه از قاعده اشتراک لفظی در کنار سایر مباحث ادبی و لغوی در تفسیر المیزان، استفاده کرده است. کاربرد این قاعده در المیزان در دو ساختار اشتراک لفظی و چند معنایی الفاظ، قابل طرح است که در ساختار اول می‌توان به موارد متعددی از پذیرش یا رد علامه نسبت به اشتراک معنای الفاظ متباین و متضاد اشاره نمود. برای نمونه، علامه در الفاظ متباین، اشتراک لفظی واژه‌های «جعل» و «حسبان» را می‌پذیرد اما «رجز»، «اکمام» و «امت» را مشترک لفظی نمی‌داند. در الفاظ متضاد نیز با اضداد شمردن «عسوس» و «شعوب» موافق و با اضداد دانستن «ظن» و «قرء»، مخالف است. در ساختار دوم نظر علامه، در سه قالب استعمال لفظ در اکثر از معنا، تضمین و معنای ظاهری و باطنی الفاظ، قابل بررسی است. ایشان، استعمال لفظ در اکثر از معنا را نمی‌پذیرد ولی از تضمین و معانی باطنی الفاظ در کنار معنای ظاهری آن‌ها، بهره می‌برد.

واژگان کلیدی: اشتراک لفظی، الفاظ متضاد، الفاظ متباین، تضمین، چند معنایی.

۱. ارسال شده به کنگره بین‌المللی علامه طباطبائی.

۲. دکتری علوم قرآن و حدیث، استادیار دانشگاه.

مرجعیت علمی قرآن، در تبیین ویژگی‌های ارزش اخلاقی^۱

فاطمه مرضیه حسینی کاشانی

محمد باقریان خوزانی^۲

چکیده

یکی از علومی که قرآن کریم بر آن تاثیرگذار است، دانش فلسفه اخلاق و مسائل ذیل آن است و یکی از این مسائل، که مکاتب مختلف اخلاقی دیدگاه‌های متفاوتی درباره آن، ارائه داده اند، ویژگی‌های ارزش اخلاقی است. پژوهش حاضر به روش توصیفی - تحلیلی با تمرکز بر آیات قرآن، به این سوال پاسخ داده است که از دیدگاه قرآن، ارزش اخلاقی چه ویژگی‌هایی دارد؟ یافته‌های پژوهش بیان‌نگر آن است که از نگاه قرآن، ارزش‌های اخلاقی مبتنی بر واقعیت هستند. قابلیت تبیین عقلانی دارند. دارای انسجام درونی هستند. ذو مراتب هستند. معیار ارزش اخلاقی واحد است و ارزش‌های اخلاقی، ارزش‌های مطلق هستند که دارای ملاک حقیقی‌اند و نسبت ارزش اخلاقی مردود است.

واژگان کلیدی: مرجعیت علمی قرآن، ارزش اخلاقی، ویژگی‌های ارزش اخلاقی، فعل اخلاقی، فلسفه اخلاق.

۱. ارسال شده به همایش مرجعیت علمی قرآن.

۲. دکترای تفسیر و علوم قرآن مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی - پژوهشگر پژوهشکده تفسیر روایی دارالحديث.

تحلیل معنای «توحید اجتماعی» از رُکذرتبین مؤلفه‌های آن در قرآن

باتاکید بر اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای (است. ب. ع. ۱)

محمد عرب صالحی^۲

فریده پیشوایی^۳

چکیده

«توحید اجتماعی» از مجموعه موضوعات کلام اجتماعی و مورد توجه متفکران معاصر است که در گرایشی نوین، فهمی اجتماعی از توحید را پیشنهاد می‌دهد که معنا و مؤلفه‌های آن چندان روشن نیست. آیت‌الله خامنه‌ای از جمله اندیشمندانی هستند که در کلام اجتماعی ورود داشته و بر اساس قرآن، در این زمینه طرح بحث کرده‌اند؛ از این رو در مقاله حاضر تلاش شده با تأکید بر اندیشه ایشان، معنای توحید اجتماعی از رهگذر بیان مؤلفه‌های توحید اجتماعی در قرآن استخراج شود، زیرا توحید اجتماعی مقوله‌ای غیر بسیط و ذو ابعاد است. نتایج این مطالعه که به روش توصیفی-تحلیلی و متکی بر اطلاعات کتابخانه‌ای، انجام شده، نشان می‌دهد در دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای، ایمان به وحدانیت خداوند اعتقاد ذهنی و فردی صرف نیست، بلکه صبغه اجتماعی می‌یابد. بر این اساس پذیرش ربوبیت الهی (توحید ربوبی) و نفی هرگونه حاکمیت غیر الله (توحید عبودی) دو مؤلفه اصلی توحید اجتماعی می‌باشند که مطابق آیات قرآن، سایر مؤلفه‌ها همچون هدف‌داری خلقت و مسؤولیت‌زایی نسبت به جامعه و عالم هستی، پذیرش حاکمیت مطلق الله در تمام ابعاد زندگی اجتماعی و فردی، جهت‌گیری اعمال و عواطف

۱. منتشره در دوفصلنامه علمی مطالعات تفسیری و معنا شناختی قرآنی، سال پنجم، شماره هشتم، بهار و تابستان ۱۴۰۱.

۲. دانشیار گروه منطق فهم دین پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی. قم. ایران

۳. سطح چهار تفسیر تطبیقی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه. قم. ایران (نویسنده مسؤول).

به سوی الله، قوام‌یابی و جهت‌گیری اجتماعی سایر عناصر دین، زیرمجموعه مؤلفه توحید ربوبی‌اند؛ و نفی حکومت طاغوت‌ها و لزوم تشکیل نظام الهی، نفی هرگونه انحصارطلبی و امتیازخواهی و نفی تئوری‌های غیر الهی، زیرمجموعه مؤلفه توحید عبودی به‌شمار می‌روند که در یک نگاه کلی معنا و ماهیت توحید اجتماعی را آشکار می‌سازند.

واژگان کلیدی: توحید اجتماعی، معناشناسی، قرآن، آیت‌الله خامنه‌ای، مؤلفه‌ها، جامعه توحیدی.

سیر تطور گزارش واقعه غدیر در متون تفسیری زیدیه^۱

مریم قوجائی خامنه^۲

چکیده

زیدیه یکی از فرق مهم منشعب از شیعه است که با اعتقاد به امامت «زید بن علی بن الحسین»^۳ و قراردادن ویژگی‌هایی خاص برای امامت، از شیعه امامیه جدا شدند اما باور به امامت بلا فصل حضرت علی^{علیه السلام} و وجود نصوصی مانند آیات مرتبط با امامت علی^{علیه السلام} و روایاتی مانند روایت غدیر، منزلت، ثقلین و... از اشتراکات زیدیه با امامیه است. با وجود این اشتراکات، برخی از فرق اسلامی غیر شیعی، به جهت برخی اشتراکات زیدیه با معتزله در تلاشند با تضعیف مسأله امامت، زیدیه را به اهل سنت نزدیک‌تر سازند. در این نوشتار با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی، دیدگاه مفسران زیدی از قرن دوم تا عصر حاضر ذیل آیات مرتبط با واقعه غدیر، گزارش و عنایت و یا غفلت این تفاسیر از واقعه غدیر تبیین شده است. اشاره به واقعه غدیر و منصوص بودن امامت امام علی^{علیه السلام} (با شدت و ضعف) و با رویکردی نقلی و بدون وجود استدلال‌های منطقی و استنباط‌های عقلی، در این تفاسیر همواره وجود داشته است و اهل سنت و به خصوص وهابیت، با تعظیم برخی از تفاسیر زیدی مانند تفسیر «فتح القدير»، روایات مرتبط با غدیر را جعلی اعلام نموده و مفسر را به جهت طرح این روایات مورد نقد قرار داده‌اند. در نهایت اینکه داشتن رویکردی اثباتی توسط شیعه امامیه به منابع زیدیه و جدانداختن میراث زیدیه از میراث امامیه، به تقویت و گسترش میراث و پشتوانه فکری و فرهنگی شیعه امامی، یاری خواهد رساند.

واژگان کلیدی: امام علی^{علیه السلام}، غدیر، زیدیه، تفسیر قرآن، امامت.

۱. منتشر شده در مطالعات قرآنی نامه جامعه. سال نوزدهم، شماره ۱۴۰.

۲. دانش‌آموخته حوزوی (سطح چهار رشته تفسیر تطبیقی) - محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

چکیده

اگرچه در روایتی از پیامبر اسلام (ص)، ایمان «اقرار باللسان، معرفه بالقلب و عمل بالأركان» شناخته شده، شرایط سیاسی - اجتماعی جامعه نوپای اسلامی به گونه‌ای رقم خورد که مؤلفه عمل اهمیت بسیار یافت و دیدگاهی ظهور کرد که می‌توانیم آن را وظیفه‌گرایی بنامیم. این دیدگاه از دو جهت اهمیت دارد: اولاً یکی از نظریه‌های پرنفوذ ایمان در تاریخ کلام اسلامی است؛ ثانیاً مستقیم یا غیر مستقیم دیگر نظریه‌های ایمان را تحت الشعاع قرار داد. در این مقاله به دنبال بررسی این رویکرد و شناخت ویژگی‌های آن با استفاده از روش تحلیلی - تطبیقی هستیم؛ اما هدف اصلی ما بررسی واکنش‌های متکلمان امامیه در پنج قرن نخست به آن است. این تحقیق نشان می‌دهد که رویکرد وظیفه‌گرایانه به ایمان، در عمل با وعیدگرایی و احباط‌باوری پیوند خورد و متکلمان امامیه سه نوع مواجهه با آن داشتند: شیخ صدوق آن را تأیید کرد؛ شیخ مفید رویکرد فضیلت‌گرایانه در پیش گرفت و به اصلاح آن دست زد. به این صورت که از مؤلفه‌های ایمان بر معرفت تأکید نمود و عمل را جزء جدایی‌ناپذیر ایمان به شمار آورد؛ و نوبختیان و سید مرتضی آن را رد کردند و ایمان را از مقوله اقرار یا تصدیق دانستند، هرچند در مورد احباط با هم اختلاف نظر داشتند.

واژگان کلیدی: ایمان، کفر، منزله بین المنزلتین، رویکرد فضیلت‌گرایانه به ایمان، رویکرد ارجاء به ایمان، تجزیه‌پذیری/ ناپذیری ایمان.

۱. منتشر شده در فصلنامه علمی-پژوهشی نقد و نظر سال ۲۷، شماره ۱، (پیاپی ۱۰۵)، بهار ۱۴۰۱.

۲. دکترای کلام (گرایش فلسفه دین و مسائل جدید کلامی) - محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه

تحلیل دیدگاه ابن سینا درباره صفات خدا: بررسی مسئله منطقی شر^۱

سعیده سادات نبوی هاشمی

چکیده

شروع در طول تاریخ تفکر دینی و فلسفی چالش برانگیز بوده‌اند. در گذشته، اندیشمندان با تکیه بر شروع در قدرت، حکمت و عدالت خدا خدشه می‌کردند، در حالی که امروزه -به گفته هانس کونگ- شر پناهگاه الحاد شده است. مسئله شر دو گونه است: مسئله منطقی شر و شر به منزله قرینه‌ای علیه خداآوری. در مسئله منطقی شر ادعا این است که وجود شروع با وجود خدایی که دارای علم، قدرت و خیرخواهی مطلق است سازگار نیست؛ در حالی که در مسئله دوم، شروع دلیلی در رد خداآوری انگاشته می‌شوند. این مقاله، در پی بررسی مسئله نخست از دیدگاه ابن سینا است. از آنجا که این مسئله در فرهنگ اسلامی قدمت چندانی ندارد، ابن سینا آن را صریحاً بررسی نکرده است، اما چه بسا بتوان از مضمون آرای او درباره صفات خدا، نظرش را در این مسئله دریافت. در فلسفه ابن سینا، خدا فعلیت محض است که با جهان آفرینش رابطه ضروری علی-معلولی دارد و از ویژگی‌های جسم و انسان منزّه است. از همین رو، تصور او از صفات الهی با فهم عرفی فاصله بسیار دارد. از دیدگاه ابن سینا، قدرت و اراده خدا نه فقط مصداقاً، بلکه مفهوماً، عین علم خدا و محدود به جهان کنونی آفرینش است. بنابراین علم مطلق و قدرت مطلق خدا تنها موجودات این جهان را فرامی‌گیرد، نه جهان‌های ممکن بسیاری را که می‌توانیم فرض کنیم. همچنین خیرخواهی محض، هرچند زیننده خداست، به اقتضای ماهیت جود که باید بدون هر گونه چشم‌داشتی باشد، افعال او را فراتر از قضاوت‌های اخلاقی قرار می‌دهد. بر این اساس اصولاً جایی برای طرح

۱. منتشر شده در پژوهشنامه فلسفه دین - سال بیستم، شماره دوم (پیاپی ۴۰)، پاییز و زمستان

مسئله منطقی شر در نظام اندیشه‌ای ابن‌سینا باقی نمی‌ماند و این مسئله منحل می‌گردد.
روش تحقیق در این مقاله، به تناسب مسئله آن، روش تحلیلی است.

واژگان کلیدی: علم مطلق خدا، قدرت مطلق خدا، اراده خدا، ابتهاج خدا، جود و
خیرخواهی خدا.

جنسیت و فاعل اخلاقی در رویکرد تکاملی روان-شناسی اخلاق^۱

معصومه سادات سالک^۲

چکیده

تحلیل کنش اخلاقی افراد، حسب مبانی و چارچوب نظری دیدگاه‌های مختلف روانشناسی متفاوت بوده و دامنه این تفاوت می‌تواند تا تمایز جنسیتی نیز گسترده باشد. از طرفی نظریه تکامل داروین با نفوذ گسترده و قدرتمند خود در حوزه زیست‌شناسی و برخی رویکردهای روانشناختی، تحلیل کنش‌گری اخلاقی افراد را نیز تحت تاثیر خود قرار داده و از این رو تبیین‌هایی منطبق با مبانی دیدگاه تکاملی در این حوزه مطرح می‌گردد. تحقیق حاضر ضمن مرور اصول تاثیرگذار بر فاعلیت اخلاقی در نظریه تکامل، برخی امیال و رفتارهایی که به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم از مصادیق خلق یا سطوح فاعلیت اخلاقی به شمار می‌آید و ارسی نموده و نقش جنسیت بر کنشگری اخلاقی افراد را بررسی می‌نماید. مرور دیدگاه‌های اخلاق تکاملی مؤید آن است که اصول، مبانی و تبیین‌های منطبق بر دیدگاه تکاملی و لوازم آن، اراده و مسئولیت رفتار افراد را تحت‌تأثیر خود قرار می‌دهد. هم‌چنین وجود تبیین‌هایی از برخی امور اخلاقی نظیر همدلی، مراقبت، تعهد و پرخاشگری مبتنی بر دیدگاه تکاملی، می‌تواند بحث جنسیت‌پذیری اخلاق در این رویکرد را قابل پیگیری نماید.

واژگان کلیدی: روان‌شناسی اخلاق، اخلاق تکاملی، داروینیسم، جنسیت، فاعل اخلاقی.

۱. پذیرفته شده در فصلنامه علمی- پژوهشی اخلاق پژوهی.

۲. دکترای فلسفه اسلامی- محقق رسمی مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه.

گزارش نشست‌های
علمی-پژوهشی محققان رسمی

نشست علمی- پژوهشی «ریشه‌یابی آسیب‌های اخلاق تبلیغ دینی زنان مبلغ»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر حسینی کاشانی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۱

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۱ نشست علمی - پژوهشی با عنوان «ریشه‌یابی آسیب‌های اخلاق تبلیغ دینی زنان مبلغ» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

خلاصه نشست فوق بدین قرار است:

علاوه بر اصول کلی اخلاق که مبلغ به عنوان یک فرد مسلمان و متخلق به اخلاق اسلامی ملزم به رعایت آن است، صنف تبلیغ دینی نیز اخلاقیات خاصی دارد که مبلغان از آن جهت که مبلغ دینی هستند باید آن اخلاقیات را رعایت کنند؛

به عبارت دیگر، اخلاق حکم می‌کند صاحب هر شغل، دانش و مهارت آن حرفه را داشته باشد و آن را به شکل صحیح انجام دهد و همان گونه که اخلاق صنفی یک پزشک با اخلاق صنفی یک قاضی متفاوت است، اخلاق این دو صنف با اخلاق صنفی یک مبلغ با وجود اشتراکات، تفاوت‌هایی دارد. از این اخلاق به عنوان «اخلاق حرفه‌ای» یاد می‌شود که زیر مجموعه اخلاق کاربردی است.

در تبلیغ دینی مبلغ تلاش می‌کند این مبدأ میل را هم‌سو با اهداف دینی قرار دهد یعنی ارزش‌های عملی منش‌های نفسانی و اعتقادی در عرصه فردی و اجتماعی فراگیر شود و مردم به سمت «بندگی خداوند» سوق داده شوند. مراد از «اخلاق تبلیغ دینی» در پروژه حاضر، اخلاق حرفه‌ای تبلیغ است؛ که در آن از موضوعاتی که در عرصه تبلیغ دین، پیش می‌آید سخن گفته می‌شود و پاسخ اخلاق دینی به آن مشکلات کاویده می‌شود.

جهت‌گیری پژوهش حاضر، معرفت‌شناختی تفسیری با بهره‌گیری از تجارب افرادی بوده است که با موضوع پروژه درگیر بوده‌اند از این رو روش پدیدارنگاری انتخاب شده است؛ پدیدارنگاری، روشی در زمره روش‌های پژوهش کیفی و در حیطه پارادایم تفسیری است. اساس این روش بر این موضوع استوار است که افراد مختلف می‌توانند تجارب و یا مفاهیم متفاوتی از یک پدیده داشته باشند.

نشست علمی- پژوهشی «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر

زیست‌شناختی و روان‌شناسی اخلاق»

استاد ارائه‌دهنده: سرکار خانم دکتر سالک

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۹

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۹، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «جنسیت و فاعل اخلاقی از منظر زیست‌شناختی و روان‌شناسی اخلاق» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

خلاصه این نشست بدین قرار است:

واکاوی کنش اخلاقی انسان در موقعیت‌های مختلف اعم از شرایط عادی یا موقعیت‌های متعارض، اغلب در سه لایه باور و شناخت، تمایل و هیجان (انگیزش)

و نهایتاً کنش و رفتار، قابل پیگیری است. از طرفی هر یک از این سطوح و لایه ها تحت نفوذ عوامل بیرونی و درونی قرار داشته و مؤلفه‌های بسیاری بر آن اثر گذارند. ویژگی‌های فیزیولوژیکی و روانشناختی از جمله امور درونی است که می‌تواند بر هر سه لایه شناخت و هیجان و کنش تاثیر بگذارد در حالی که عوامل مستقیم و غیر مستقیم و پیچیده بیرونی از قبیل اجتماع، فرهنگ، قومیت، شرایط سیاسی و ساختار قدرت، دین و مذهب و... نیز در این میان نقش به سزایی دارند. البته پرداختن به تمامی ابعاد و عوامل درونی و بیرونی تاثیرگذار بر کنش اخلاقی و نیز تعیین میزان و سهم تاثیر آنها در پروژه‌ای واحد امکان پذیر نیست. از این رو در گام اول (پروژه حاضر) بحث کنش‌گری اخلاقی در دو حوزه روان شناسی و زیست شناسی پیگیری خواهد شد و تلاش می‌شود از میان عناصر و سطوح مختلف اخلاق، با ورود از درگاه فاعل اخلاقی، مؤلفه‌های قوام بخش یا تاثیرگذار بر فاعلیت اخلاقی از منظر روان‌شناختی و زیست‌شناختی بررسی گردد. شناخت، انگیزش و هیجان، اراده و اختیار، قضاوت و داوری از جمله این مؤلفه‌ها و سطوح هستند. به این منظور ابتدا ادبیات نظری و دیدگاه‌های مشهور حوزه روانشناسی (روان-تحلیل‌گری، رفتارگرایی و انسان گرایی) و نیز نقطه نظرات مرتبط با بحث اخلاق و فاعلیت اخلاقی به اجمال مرور شده و ضمن نقد و بررسی‌های احتمالی، با ورود متغیر جنسیت به بحث، فاعل اخلاقی از منظر جنسیت مورد مذاقه قرار می‌گیرد.

در حیطه روان‌شناسی اخلاق، احوال و ویژگی‌های روانی مرتبط با اخلاق نظیر انگیزش، نیت، باور، شناخت و نگرش اخلاقی بررسی شده و در واقع روان شناسان اخلاق درگیر مسائلی می‌شوند که با جایگاه هنجاری برخی از احوال نفسانی و منش‌های محوری دخیل در ارزش گذاری اخلاقی مرتبطند. در حالی که تاثیر عوامل زیستی از قبیل ژنتیک، هورمون‌ها و نیز اعصاب و عملکرد مغز بر عاملیت اخلاقی از جمله مباحث مطرح در موضوع فیزیولوژی اخلاق است.

در مجموع واکنش مغز حین اندیشیدن به مسائل اخلاقی، ماهیت شناخت اخلاقی، درک انسان از اخلاق و رویه‌های اخلاقی، شهودات اخلاقی، نقش

عواطف در انگیزش و نیز حکم اخلاقی از جمله عرصه‌های علاقه‌مندی
روانشناسان تجربی محسوب می‌شوند.

نشست علمی-پژوهشی «بازخوانی قوانین فقهی-حقوقی جنسی بانوان»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم قوجائی خامنه

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۳۰

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۳۰، نشست علمی-پژوهشی با عنوان «بازخوانی قوانین فقهی-حقوقی در حقوق جنسی بانوان» در مؤسسه آموزش عالی-حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

خلاصه نشست مذکور بدین قرار است:

- در مورد گستره حق جنسی در زن و مرد، به طور کلی دو نگرش وجود دارد :
- عدم لذت جنس زن از رابطه جنسی و محدود کردن لذت جنسی به جنس مرد که در نتیجه ارزش‌گذاری کمتری نسبت به لذت جنسی زنان وجود داشته است.
- لذت جنسی برای هر دو شریک جنسی (مرد و زن)

در دیدگاه‌های اسلامی موجود در رابطه با حق جنسی شوهر، بحث بلامنازع است به این معنا که بدون هیچ اختلافی زن باید امکان بهره‌گیری جنسی (در حد متعارف) را برای شوهرش بدون هیچ گونه محدودیت زمانی یا مکانی فراهم کند. در مورد زنان نیز، شواهد فقهی متعددی بر حقوق جنسی زوجه دلالت دارند که می‌توان آنها را به چند دسته تقسیم کرد:

۱. دلایلی که به طور اجمالی به حق جنسی زن اشاره نموده و اصل وجود آن را پذیرفته‌اند.

۲. دلایلی که بیشتر به موضوع پرداخته و به تعیین حداقلها و ضرورت نیاز جنسی زن می‌پردازند.

۳. دلایلی که با اقتضائات مختلف بر وجوب ارضای جنسی زن توسط شوهر دلالت دارند. «خطر به گناه افتادن زن»، «ضرر و مشقت» و «نیاز و تمایل زن» از جمله این اقتضائات است. البته فارغ از این اقتضائات ادله‌ای چون؛ «دفع و نهی از منکر»، «معاشرت به معروف» و «ممانعت در حقوق»، دلالت بر وجوب ارضای جنسی زن دارند.

در نتیجه اصل وجود حق جنسی برای زن امری مسلم و پذیرفته شده در فقه اسلامی است. بهره‌مندی مرد و زن از روابط جنسی به طور یکسان و به منظور حفظ عفت از مهم‌ترین اهداف ازدواج تلقی می‌شود و اسلام حق ارضای جنسی را برای زن به رسمیت شناخته و با وضع دستورات حقوقی و توصیه‌های استجابی به شوهران، شدت اهتمام خود به موضوع ارضای جنسی زنان را به نمایش گذاشته است.

نشست علمی-پژوهشی «بررسی نزاع عقل و دل با تکیه بر تأثیر رابطی والدین با کودک در شکل گیری خدا انگاره ها»

استاد ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر نبوی هاشمی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۶/۱۶

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه و هم‌زمان با هفته پژوهش در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۱۶ نشست علمی - پژوهشی با عنوان «بررسی نزاع عقل و دل با تکیه بر تأثیر رابطه والدین با کودک در شکل گیری خدا- انگاره‌ها» در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

خلاصه نشست بدین قرار است:

مسأله‌ای که در این نشست بررسی شد، مسأله جدیدی نیست، اما رویکرد به آن نو بود. مسأله این است که آیا خدایی که عقل اثبات می‌کند، همان خدای متون دینی است؟ در پاسخ، مسأله را از زاویه روان‌شناسی دین بررسی کردیم، به این صورت که با مطالعه تصور کودکان از خدا در مراحل اولیه رشد، نیاز انسان به دین و همچنین صفاتی را که

این نیازها در خدا اقتضا می‌کنند، شناسایی کردیم و سپس آن را با صفات خدا در متون دینی و فلسفه مقایسه کردیم. صفاتی که در خداانگاره‌ها برجسته‌اند، عبارتند از: قدرت، شفقت و لطف، و وضع قانون برای تنظیم روابط اجتماعی. از سوی دیگر، صفات خدا در متون دینی سه دسته‌اند: صفات کمال، مانند علم، قدرت و اراده؛ صفات انفعالی، مانند بردباری، خشم و مهربانی؛ و صفاتی که برای انسان پسندیده نیستند، مانند تکبر. این در حالی است که در فلسفه به این دلیل که خدا فعلیت محض است، بسیاری از این صفات یا تأویل شده‌اند، یا از خدا نفی شده‌اند، و یا به مقام فعل فرو کاسته شده‌اند. و در عوض، صفاتی را برای خدا اثبات کرده‌اند که در متون دینی خبری از آنها نیست، مانند بساطت، تغییرناپذیری، بی‌زمانی و انفعال‌ناپذیری.

اما این راه‌حل‌ها راهگشا نیستند؛ زیرا تأویل متون دینی زبان آن را از فهم عامه دور می‌کند. به علاوه، چطور می‌توان تصور کرد که خدا انسان‌وار نباشد، اما فعل او شبیه انسان باشد؟! از این گذشته، شاید بتوان برخی از آیات را، جدا از هم، به نوعی توجیه کرد، اما مجموع آنها در کنار هم دلیل انباشتی در تأیید خدای انسان‌وارند. بنابراین نزاع عقل و دل جدی است، هرچند تنها کسانی با آن درگیر می‌شوند که دارای قدرت تفکر انتزاعی و فلسفی باشند. این افراد شاید راه‌حل را نوعی ایمان‌گرایی ویتگنشتاینی بیابند.

گزارش نشست‌های برگزار شده در هت
مطالعاتی پژوهشی غرب‌شناسی

نشست علمی-پژوهشی "نظریات جامعه‌شناسی در غرب"

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا قائمی نیک
تاریخ برگزاری ۱۴۰۰/۳/۲۳

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۳/۲۳ نشست علمی-پژوهشی با عنوان نظریات جامعه‌شناسی در غرب نشست اول از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی- حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در این نشست حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدرضا قائمی نیک (استادیار و مدیر گروه مطالعات سیاسی دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام) مقدمه‌ای کوتاه با عنوان نظریات جامعه‌شناسی در غرب را بیان کردند:

نظریات جامعه‌شناسی در غرب

Sociology یا جامعه‌شناسی در قرن نوزدهم توسط آگوست کنت وضع شده و ابتدا قرار بر این بود که به نوعی فیزیک اجتماعی باشد؛ اما عنوان جامعه‌شناسی برایش به کار برده شده و در قرن نوزدهم توسط آگوست کنت مشخصاً به عنوان «جامعه‌شناسی» شناخته می‌شود. از این رو پرداختن به جامعه‌شناسی، نقطه‌ای آغاز خوبی برای ورود به جریان‌های اثر گذار قرن بیستم تلقی می‌شود.

در جامعه‌شناسی چهار نفر و با تسامح پنج نفر به عنوان جامعه‌شناسان کلاسیک شناخته می‌شوند و نظریه‌های جامعه‌شناختی در تفسیر جامعه‌شناسان کلاسیک، اختلاف است با این وجود بر چهار نفر آنها یعنی «آگوست کنت»، «امیل دورکیم»، «ماکس وبر» و «مارکس» همه اجماع دارند.

آگوست کنت

در قرن نوزدهم مشخصاً به عنوان «جامعه‌شناس» شناخته می‌شود. از این رو پرداختن به جامعه‌شناسی، نقطه آغاز خوبی برای ورود به جریان‌های اثر گذار قرن بیستم تلقی می‌شود. از جمله تلاش‌های او نظریه سه مرحله‌ای تاریخ (شامل دوره الهیاتی، فلسفی و اثباتی) می‌باشد.

امیل دورکیم

در جامعه‌شناسی کلاسیک، دورکیم نزدیک‌ترین فکر را به آگوست کنت دارد. شباهت آن‌ها به این دلیل است که هر دو توضیح حیات اجتماعی را بر اساس منطق طبیعی می‌پذیرند.

موضوعات کارهای دورکیم متفاوت از آگوست کنت است. آگوست کنت تحلیل‌های تاریخی فلسفی طولانی‌ای دارد و دورکیم به یک معنای دیگری این کار را انجام می‌دهد. کارهای دورکیم ناظر به مباحث عینی جامعه است.

قبل از دیدگاه دورکیم نیز مشکلات معرفتی انسان مانند خطاپذیری او به مسائل دینی، مانند هبوط ربط داده می‌شد. دورکیم دقیقاً نظریه جامعه‌شناسی خودش را جایگزین نظریه هبوط می‌کند و معتقد است اساساً شکل‌گیری دین و ادیان به این دلیل بوده است که انسان نیاز به زندگی اجتماعی و حفظ آن دارد و به این جهت اموری را مقدس می‌داند که جامعه در مقابل آن، تسلیم باشد و بدین ترتیب انسجام جامعه حفظ گردد. وی منشأ دین را این‌گونه توضیح می‌دهد.

دورکیم توانست جامعه‌شناسی را به عنوان یک علم مبتنی بر علوم اثباتی و علوم طبیعی جدید به قلمرو کارهای دانشگاهی وارد کند. این امر یکی از رویکردهای اصلی جامعه‌شناسی است که با کنت و دورکیم به عنوان جامعه‌شناس پوزیتیویستی شناخته می‌شود.

ماکس وبر

رویکرد سوم در نظریه‌های جامعه‌شناسی، نظریه ماکس وبر است. در این نظریه فهم دیگری از علم اجتماعی شکل می‌گیرد و رویکرد به طور کلی متفاوت می‌شود. برای توضیح یادآوری می‌شود مسیحیت با دو شاخه‌ی کاتولیک و نهضت پروتستان (اصلاح دینی) شناخته می‌شود که با نهضت پروتستان کلیسا به حاشیه رفت.

وبر در اوایل قرن بیستم می‌زیسته و بنیان‌گذاری جامعه‌شناسی در قرن نوزده منشأ نظریات متکثری در قرن بیستم می‌شود. از ۱۹۱۴ (اواخر حیات دورکیم و وبر) جنگ جهانی اول شروع می‌شود. بعد از جنگ جهانی دوم با تخریب اروپا، آمریکا مهد جامعه‌شناسی جدید می‌شود. از طرفی دیگر مسأله‌ای که در ابتدای دهه هفتاد اتفاق می‌افتد این است که افکار مارکس با تفسیر لنین و حزب بلشویسم و رچوئیسم منجر به انقلاب ۱۹۱۷ اتحاد جماهیر شوروی می‌شود. با پایان جنگ جهانی دوم چند مسأله‌ی کلان اجتماعی به وجود می‌آید که مباحث جامعه‌شناسی در واقع توضیح این مسائل کلان است.

کارل مارکس

مارکس شاگرد هگل است و فلسفه ایده‌آلیستی او را می‌بیند ولیکن وقتی با فویر باخ آشنا می‌شود، به تعبیر انگلس، فویر باخی می‌شود. این در حالی است که توضیح فویر باخ از بنیان این عالم مبتنی بر ماده و متریال است و اینجاست که درک اولیه انسان شکل می‌گیرد؛ نه جایی که می‌خواهد ایده‌آلیستی فکر کند. این تأثیرپذیری مارکس از فویر باخ باعث گرایش او به تفکر ماتریالیستی می‌شود. یعنی انسان اولین آگاهی‌هایش را از درگیری با ماده و طبیعت می‌فهمد نه با تفکر انتزاعی. بعدها در نقد فویر باخ تأثیرات ریکاردو خود را در اندیشه مارکس آشکار می‌کند. جایی که مارکس معتقد است که فهم ماتریالیستی از جهان درست است؛ اما یک معضله دارد و آن معضل این است که این فهم توضیح اجتماعی ندارد.

در آخر نشست استاد به مباحثی از جمله علوم اجتماعی در قرن بیستم و ریشه‌های الهیاتی علوم اجتماعی مدرن و باور اخلاقی و جامعه‌شناسی قبل از قرن پانزدهم پرداختند.

نشست علمی-پژوهشی «گذری بر تحولات فلسفی-سیاسی»

ارائه دهنده: دکتر محمد پزشکی
تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۲۴ (جلسه اول)

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه نشست دوم علمی پژوهشی از سلسله نشست‌های اندیشه‌ای غرب در تاریخ ۱۴۰۰/۳/۲۴ با عنوان گذری بر تحولات فلسفی-سیاسی سده بیستم غرب در مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر محمد پزشکی به دو معیار دینی و معیار کلان پارادایمی که اندیشمندان بر مبنای آن به تحلیل و بررسی اندیشه‌های سیاسی غرب پرداخته‌اند اشاره و توضیحاتی پیرامون تحولات فکری قرن بیستم پرداختند که مواد خام فکری در قرن بیستم، در حوزه اندیشه سیاسی و علوم اجتماعی، که باعث تحول عمده آن شده است پنج دسته‌اند: ساخت‌گرایی، چرخش زبان‌شناسانه، پسا مارکسیسم، موج دوم و سوم فمینیسم و مشاجرات پیرامون آنها و پست مدرنیسم.

استاد در ادامه بیان کردند که: تقریباً اولین تأثیرها بر اندیشه سیاسی، مربوط به ساختارگرایی است، لذا ابتدا به این موضوع پرداخته می‌شود و چهره‌ی شاخص و نظریه‌پرداز بزرگ این نحله فکری، متفکری فرانسوی به نام گاستون باشلار است. گاستون

باشلار معرفت‌شناسی، تحولات فلسفی و ساختارگرایی پسا مارکسیسم در قرن بیستم را تبیین کرد. به عبارت دقیق‌تر اگر قرار باشد درباره معرفت‌شناسی قرن بیستم کار شده و تحولات فلسفی این قرن مورد مطالعه قرار گیرد و از ساختارگرایی چیزی دانسته شود یا در مورد پسا مارکسیسم اطلاعاتی جمع‌آوری گردد، یقیناً یکی از چهره‌هایی که باید به او توجه شود باشلار است. باشلار فیلسوف علم و از بنیان‌گذاران معرفت‌شناسی جدید است و اندیشه‌های او در حوزه‌های مختلف اندیشه‌ای در قرن بیستم کاربرد دارد. چارچوب‌های فکری که او عرضه کرده، تحولات و انقلاب‌های فکری بزرگی را در قرن بیستم به دنبال داشته است. یکی از متفکران بسیار بزرگی که از باشلار تأثیر پذیرفت، میشل فوکو است که بحث‌هایی چون تاریخ معارف، تاریخ کوسیستم‌ها و صورت‌بندی‌های دانایی‌ها را با واسطه یا بی‌واسطه از باشلار اخذ کرده است. شخصیت دیگری که متأثر از باشلار بود، لوئی توسر است که اندیشه‌های سیاسی او مانند مفهوم گسست معرفت‌شناسی نیز مرهون آموزه‌های باشلار است. بنابراین بحث را از نظریات باشلار شروع کردند

باشلار، نهضت بزرگ ساختارگرایی، در دهه ۶۰ در فرانسه ایجاد کرد. هرچند او در سال ۶۲ از دنیا رفت، آثار برجای‌مانده از او روی نحل‌های مختلف دهه ۶۰ تأثیر گذاشته است. باشلار بیشترین تأثیر را روی مارکسیسم قرن بیستم دارد. خصوصاً مارکسیسمی که آلتوسر نماینده آن بوده و به مارکسیسم ساختارگرایی فرانسه مشهور است که باشلار بر آن مستقیماً تأثیر گذاشته است. همچنین مفهوم گسست معرفت‌شناسانه را آلتوسر مستقیماً از دیدگاه‌های باشلار اخذ کرد. یکی دیگر از متفکران مارکسیست که متأثر از افکار باشلار بود، نیکوس پولانزاس است. در کتاب آقای دکتر بشیریه، آراء سیاسی این دو متفکر به عنوان مارکسیست ساختارگرا توضیح داده شده است.

و در ادامه به مباحثی از جمله تقابل ساختارگرایی با بنیادگرایی در فلسفه، تقابل ساختارگرایی با پدیدارشناسی در فلسفه، تقابل ساختارگرایی با اثبات‌گرایی در علوم اجتماعی و سیاسی، ایده‌های مهم و تحول‌ساز باشلار در علوم اجتماعی و سیاسی، و معرفت‌شناسی علم و نقد معرفت‌شناسی دکارت پرداخته شد.

نشست علمی-پژوهشی «گذری بر تحولات فلسفی-سیاسی»

ارائه دهنده: دکتر محمد پزشکی
تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۲۹ (جلسه دوم)

به همت مرکز پژوهش های اسلامی معصومیه نشست علمی پژوهشی از سلسله نشست های اندیشه ای غرب در تاریخ ۱۴۰۰/۳/۲۹ نشست سوم با عنوان گذری بر تحولات فلسفی-سیاسی سده بیستم غرب در مؤسسه آموزش عالی-حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در این نشست و در ادامه مباحث گذشته به دو دسته از نظریات پرداخته شد دسته اول، نظریاتی هستند که به شکل آشکارتری با مفاهیم سیاست درگیر هستند و دسته دوم، نظریاتی هستند که دیدگاه کلی در حیطه علوم اجتماعی و علوم انسانی را تغییر می دهند و از این طریق در حوزه اندیشه سیاسی هم تأثیر گذارند.

لوئی آلتوسر

آلتوسر از بزرگ ترین متفکران قرن بیستم اروپاست و تأثیر زیادی بر جریان های روشن فکری این قرن داشته است. او در دهه هفتاد، از نادرترین متفکرینی بود که در تمام رشته های علوم اجتماعی به او و آثارش استناد می شد. آلتوسر فلسفه خوانده و در یکی از مراکز علمی مهم پاریس استاد بود. بسیاری از متفکران مهم دهه ۶۰ اروپا مانند میشل فوکو و ژاک دریدا، تقریباً از شاگردان بلافصل او به شمار می آیند. وی تا سال های ۱۹۶۰ تقریباً چیزی منتشر نکرد، اما یکباره در دهه ۶۰ شروع به انتشار چندین کتاب و چندین مقاله کرد و با انتشار آنها شهرت جهانی پیدا کرد. نیکوس پولانزاس یکی از متفکرانی است که در حوزه فلسفه و جامعه شناسی سیاسی شاگرد آلتوسر محسوب می شود.

دیدگاه ها و مفاهیم اساسی لوئی آلتوسر که به آن پرداخته است، عبارتند از: مفهوم پرابلماتیک، گسست معرفت شناسانه، انسان گرایی.

انسان‌گرایی آلتوسر

هم‌زمان با نشر آثار آلتوسر، در صحنه روشنفکری مارکسیست‌ها دو گرایش فکری عمده درباره ماهیت مارکسیسم وجود داشت که هر دوی آنها در فرانسه دوره آلتوسر به شدت فعال و زنده بودند. یکی تعبیر ارتدوکسی از مارکسیسم بود که به آن مرکز «اکرونومیست» هم گفته می‌شود و معتقد بود ساختار اقتصادی زیربناست و مستقیماً بر روی همه حوزه‌ها تأثیر می‌گذارد. به این معنا که هیچ تغییری در هیچ کجا اتفاق نمی‌افتد مگر این که در حوزه روابط تولیدی و نیروهای تولیدی یعنی در زیربناها اتفاقی افتاده باشد که در واقع روبنای آن، اتفاق بعدی خواهد بود.

تعبیر دیگر، تعبیر اومانستی یا به اصطلاح تعبیر هگلی از مارکسیسم است. مفهوم «قرائت» در اندیشه آلتوسر دومین بحث، پس از تبیین گرایش ضد انسان‌گرایی آلتوسر، مفهوم قرائت یا تعبیر است. آلتوسر کتاب مهمی به نام «قرائت سرمایه نوشته است

نفی سوژه از دیدگاه آلتوسر

یکی دیگر از بحث‌های مهمی که آلتوسر سهم عمده‌ای در آن دارد، بحث نفی سوژه است؛ یعنی، این که سوژه کشف نمی‌شود و واقعیت ندارد، بلکه سوژه ساخته می‌شود. از دیدگاه آلتوسر، سوژه بر کسی اطلاق می‌شود که فکر کند آزاد است، آگاه است، حرفی برای گفتن دارد - نه این که همان حرف‌های دیگران را تکرار کند - و عامل بوده و به اختیار خود عمل می‌کند.

میشل فوکو

اندیشمندانی که مستقیم یا غیرمستقیم بر روی فوکو تأثیر گذاشتند؛ آلتوسر، کانگیم و مارسل موس می‌باشد. اما او از حدود اندیشه‌های همه استادانش فراتر رفته و متفکری بسیار غامض و پیچیده است. در مورد جایگاه او در حوزه اندیشه سیاسی غرب اختلاف نظر وجود دارد. برخی او را ساختارگرا و بعضی دیگر تعبیرگرا می‌دانند. منظور از ساختارگرا، همان معنایی است که از آلتوسر و دیگران بیان شد. بعضی معتقدند فوکو هم مانند استادش ساختارگراست. اما برخی دیگر با توجه به بحث‌های تعبیر و تفسیری فوکو معتقدند که او بر خلاف استادش ساختارگرا نبوده بلکه به سمت تعبیرگرایی رفته است. درحالی‌که هر دو دیدگاه را می‌توان در آثار فوکو مشاهده کرد.

دو مفهوم اساسی که بر روی متفکران فلسفی و نیز سیاسی پس از او در نیمه دوم قرن بیست تأثیرگذار بوده است، یکی مفهوم تمایز و دیگری هم مفهوم غیریت آدرنس می‌باشد.

در ادامه استاد بیان می‌دارد که آنچه در بحث حاضر اهمیت دارد این است که به آن بخش از اندیشه‌های فوکو که سازنده اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم بوده‌اند، پرداخته شود. لذا به چند مفهوم اساسی در اندیشه‌های فوکو (مفهوم گفتمان، مفهوم حال حاضر، مفهوم تبارشناسی، مفهوم معرفت‌شناسی، مفهوم تکنولوژی‌های قدرت) به تفصیل پرداخته شد.

نشست علمی- پژوهشی «نسبت فلسفی معاصر با زبان، علم، دین، اخلاق و قدرت»

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضا صادقی

تاریخ برگزاری ۱۴۰۰/۳/۳۰

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۳/۳۰ نشست علمی- پژوهشی با عنوان «نسبت فلسفه‌ی معاصر با زبان، علم، دین، اخلاق و قدرت» نشست پنجم از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی- حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضا صادقی مقدمه‌ای از فلسفه تحلیلی و فلسفه قاره‌ای بیان کردند:

فلسفه معاصر دو شاخه اصلی دارد: شاخه تحلیلی و شاخه قاره‌ای. فلسفه تحلیلی بیشتر در انگلستان و آمریکا، که انگلیسی‌زبان هستند، رواج دارد و مهد فلسفه قاره‌ای، آلمان و فرانسه است.

درباره تفاوت این دو شاخه گفته شده است: فیلسوفان تحلیلی، در چارچوب منطقی، بسیار ساده و قابل فهم صحبت می‌کنند؛ هرچند موضوعاتی که از آن بحث می‌کنند، بسیار

انتزاعی است؛ اما مباحث فلسفه قاره‌ای بسیار عینی، کاربردی و به تعبیری که گاهی اوقات خودشان به کار می‌برند، اگزیستانس و وجودی است.

در قرن بیست و یکم تقسیم‌بندی مکاتب و اندیشه‌ها بر اساس تقسیم‌بندی رایج، یعنی تقسیم فلسفه معاصر به تحلیلی و قاره‌ای، کاربرد و کارایی کمتری دارد به خصوص با ظهور فلسفه پُست‌مدرن.

زبان به عنوان یکی از وجوه اشتراک بین این دو شاخه است که آن دو را به یکدیگر بسیار نزدیک می‌کند که در این خصوص استاد به ویژگی‌های زبان که عبارتند از قراردادی، تکثرگرایی، مادی، ملموس و محسوس بودن، پرداختند. در ذیل نسبت فلسفه غرب را با مسیحیت و علم جدید و نظام قدرت و اخلاق به صورت خلاصه ملاحظه می‌کنید:

۱- نسبت فلسفه غرب با مسیحیت

در ابتدای ظهور فلسفه مدرن نسبت این فلسفه با دین و به طور خاص با مسیحیت مطرح شده که پاسخ رایج در متون آموزشی غرب‌شناسی آمده است که فلسفه جدید، گذر از مسیحیت است و اساساً محتوایی دارد که با مسیحیت سازگار نیست. از این رو در تاریخ اندیشه، دوره‌ای را که در آن، افکار مسیحی رایج بود، تحت عنوان قرون وسطا طبقه‌بندی می‌کنند و چنان‌چه ظهور فلسفه جدید را با رنسانس همراه بود لذا از این منظر، رنسانس، بازیابی یونان باستان و بازگشت به آن می‌دانند. و در ادامه استاد به ریشه‌های فلسفه جدید که در یونان باستان بوده و اندیشه‌های شکل گرفته و دیگر پاسخ‌ها و وجوه مشترک بین مسیحیت و فلسفه نسبت فلسفه غرب با اخلاق در این خصوص اشاره کردند.

۲- نسبت فلسفه غرب با علم جدید

فلسفه پشتوانه علم جدید است؛ به این معنا که اگر علم در دوره‌ی جدید ظهور کرد و دانش تجربی رشد کرد و به تکنولوژی منتهی شد و جهان را متحول کرد، ریشه آن فلسفه بوده است؛ یعنی ابتدا نگاه فلسفی انسان به جهان تغییر کرد و در نتیجه، زمینه رشد علوم تجربی فراهم شد.

۳- نسبت فلسفه غرب با نظام قدرت

در این خصوص مباحث بسیاری مطرح شده است برای مثال، فوکو درباره نسبت دانش و قدرت معتقد است که محتوای دانش، تحت تأثیر نظام قدرت است و به نوعی آن را تأیید می‌کند و از آن تأیید می‌پذیرد. به بیان دیگر، در هر دوره‌ای، نظام حاکم بر آن دوره است که اندیشه را تعیین می‌کند؛ مثلاً در قرون وسطا، یک نوع اندیشه رواج داشت که همه آن را به‌عنوان اندیشه رسمی پذیرفته بودند و استدلال عقلی نیز برای آن ارائه می‌کردند و هیچ‌کس نمی‌گفت که این اندیشه را دستگاه حاکم به ما تحمیل می‌کند؛ اما با عوض شدن نظام قدرت، اندیشه‌ی رایج در دوره‌ی قرون وسطا کنار گذاشته شد و اندیشه‌ای جدید، متناسب با نظام قدرت جدید بازنویسی شد و دیدگاه‌های امثال هیوم و بیکن مطرح گردید.

این بحث‌ها فقط درباره فلسفه نیست، بلکه درباره دانش تجربی نیز مطرح شده است؛

۴- نسبت فلسفه غرب با اخلاق

فلسفه غرب از اخلاق زیاد بحث می‌کند. اما جدای از این بحث‌ها واقعیت این است که نظریه‌های فیلسوفان می‌تواند پیامدهایی در جامعه داشته باشد و می‌توان پیامدهای چنین اندیشه‌هایی را به لحاظ اخلاقی ارزیابی کنیم؛ مثلاً با توجه به نگاه مادی به انسان می‌توانیم این پرسش را مطرح کنیم که اگر انسان‌ها مادی فکر کنند، بیشتر رنج می‌برند یا اگر مادی فکر نکنند؟ نگاه مادی خشونت بیشتری به‌دنبال دارد یا باور به روح و جاودانگی؟ می‌توان با معیارهای اخلاقی، نظریات فلسفی را بررسی و ارزیابی کرد؛ خصوصاً وقتی که بخواهیم پراگماتیستی ارزیابی کنیم و بینیم فلان نظریه در عمل مفید است یا خیر؟ برای مثال، می‌توان با یک پژوهش میدانی، آمار خودکشی در یک سال اخیر را به‌دست آورد؛ بعد بررسی کرد که مثلاً از یک میلیون انسانی که در سال گذشته، روی کره‌ی زمین، خودکشی کردند، چند درصد نگاه مادی داشتند و اگر نگاه مادی نمی‌داشتند، آیا آمار خودکشی کاهش پیدا نمی‌کرد؟ فرضاً ممکن است به این نتیجه برسیم که یک درصد از این افراد به‌خاطر نگاه مادی و ماتریالیستی، دچار بی‌معنایی شدند و خودکشی کردند، در کنار این یک درصد، میلیون‌ها نفر ممکن است خودزنی کرده باشند یا گرفتار یأس و ناامیدی و بی‌معنایی باشند. این یک نوع ارزیابی اخلاقی از یک اندیشه است.

امروزه در فلسفه معاصر، خصوصاً در فلسفه‌ی پُست‌مدرن، پاسخ‌های بدیلی مطرح شده که بسیار قابل توجه‌اند؛ مثلاً برخی از فیلسوفان معاصر به‌صراحت بیان می‌کنند که ما هنوز به شدت مسیحی هستیم؛ یعنی با این‌که ظاهراً به کلیسا نمی‌رویم یا درباره مفاهیم

مسیحی و یا به زبان مسیحی صحبت نمی‌کنیم، ولی ریشه اندیشه‌های ما مسیحی است مثل این است که حوزه‌ی علمیه، اندیشه‌های آقای سروش را قبول ندارد؛ اما اگر یک غربی به آقای سروش نگاه کند، او را به عنوان یک متفکر مسلمان معرفی می‌کند؛ زیرا آنچه که در آثار او می‌بیند، آیات، روایات، سخنان عرفای اسلامی، سخنان مولانا و ... است، نه آن زاویه‌ای که ایشان با حوزه پیدا کرده است. در فلسفه غرب نیز قسمت‌های زاویه‌دار به ما نشان داده شده است (مثلاً گفته شده که نیچه با مسیحیت زاویه دارد) و کسی وجوه اشتراک این اندیشه‌ها را بیان نکرده است؛ زیرا برای افرادی که این اندیشه‌ها را گزارش می‌کردند، بیشتر زاویه‌ها مهم بوده و به‌طور طبیعی نیز معمول انسان‌ها وجوه اختلاف را می‌بینند و به وجوه اشتراک توجهی نمی‌کنند. نیچه یک جمله‌ی طلایی دارد و آن این است که شکارچی، ناخواسته تابع شکار خود می‌شود؛ یعنی وقتی شکارچی به یک چارچوب فکری حمله می‌کند، این خطر وجود دارد که بخشی از آن چارچوب فکری را بپذیرد و دست‌کم در زبان و روش و نوع مسائل گام به گام دنبال آن برود، بدون آن‌که خودش متوجه این امر باشد و در عین حال، فکر کند که دارد با آن چارچوب مبارزه می‌کند. این سخن درباره اندیشه خود نیچه نیز صدق می‌کند. برخی از مفسرین نیچه، او را یک متفکر مسیحی و اندیشه او را قرائتی از مسیحیت می‌دانند؛ چه آن‌جا که وی قدرت را تمجید می‌کند، چه آن‌جا که می‌گوید: ضعفا باید نابود شوند و در نتیجه، نگاه داروینیسیم اجتماعی را تقویت می‌کند، و چه آن‌جا که از مرگ خدا سخن می‌گوید؛ یعنی گویا نیچه ناخواسته و گام به گام مسیحیت را دنبال کرده و همانند شکارچی‌ای بوده که تابع شکار خودش شده است.

پوزیتیویسم

مهم‌ترین عنصری که می‌توان در فلسفه معاصر از آن سخن گفت، نگاه مادی است که یکی از بیان‌های آن پوزیتیویسم است. در این قسمت، فقط درباره مقطعی از این اندیشه (یعنی حلقه‌ی وین) صحبت می‌کنیم؛ ولی باید توجه داشت که پوزیتیویسم نه تنها در طول تاریخ فلسفه، بلکه در اندیشه و حتی در زندگی بیشتر جوامع حضور داشته است؛ یعنی انسان‌های زیادی بدون این‌که اسم پوزیتیویسم را شنیده باشند، پوزیتیویستی زندگی کرده‌اند. این‌که حلقه وین، مکتب و اندیشه‌ای را مطرح کرد و سپس، شکست خورد، فی‌نفسه در تاریخ اندیشه دارای اهمیت است؛ اما اگر به این نکته دقت کنیم که این

اندیشه، اندیشه‌ای است که همیشه در متن زندگی بشر حضور داشته و ما همواره با آن مواجه هستیم، طبیعتاً خواندن آن و بررسی منطق و اشکالات آن اهمیت پیدا می‌کند، خصوصاً اگر متوجه شویم که علوم انسانی ما نیز هنوز پوزیتیویستی‌اند؛ یعنی پوزیتیویسم به عنوان صورتی از الحاد، مبنای بیشتر متون علوم انسانی ما در دانشگاه‌هاست. امروزه دانشجویان ما با مکاتبی آشنا می‌شوند که ادعا دارند بی‌طرف‌اند؛ مکاتبی که ادعا شده محصول عقل‌اند؛ عقلی که اساساً کاری به دین ندارد؛ نه به صورت ایجابی و نه به صورت سلبی. ولی در واقع مبانی این مکاتب، پوزیتیویستی است. بنابراین، مطالعه و بررسی پوزیتیویسم دارای اهمیت است و ما باید به آن توجه کنیم، حتی اگر تخصص مان، فلسفه نباشد؛ زیرا پوزیتیویسم به عنوان یک پیش فرض در محتوای سایر علوم انسانی وارد شده و در حال جهت‌دهی به آن‌هاست و به سادگی می‌توان ردّ پای پوزیتیویسم را در دانش‌هایی هم چون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، سیاست و ... مشاهده کرد.

جمع‌بندی

در پایان، به برخی از نقدهایی که به حلقه‌ی وین شده است به صورت فهرست‌وار اشاره می‌شود:

۱. اساساً اگر متافیزیک حذف شود یا بی‌معنا تلقی گردد، بخش‌های قابل توجهی از علم به دلیل ابعاد متافیزیکی که دارد، بی‌مبنا و بی‌معنا می‌شود.
۲. این‌که هر مفهومی باید درباره امور فیزیکی باشد، خودش یک نوع متافیزیک است؛ یعنی اعضای حلقه وین با این‌که خودشان متافیزیک را رد می‌کنند، ولی در متن آثارشان متافیزیک وجود دارد و این امر، مشکلات منطقی زیادی را به همراه دارد.
۳. در دوران معاصر عقل‌گرایی ارسطو، ذات‌گرایی ارسطو و رئالیسم در ابعاد مختلف خود احیا شده است و چنین رویکردی در برابر رویکرد حلقه وین است.
۴. پوپر معتقد است این‌که گفته شود «چون من نمی‌بینم، پس وجود ندارد و بی‌معناست»، نوعی جزم‌اندیشی است. یعنی به جای این‌که گفته شود: من نیافتم یا تجربه نکردم، بگوییم: نیست.

۵. جدایی دانش از ارزش با تاریخ علم سازگار نیست.

۶. حضور ریاضی در فیزیک نشان می‌دهد تجربه به عقل نیاز دارد. در سنت ارسطویی و صدرایی عقل و تجربه به یک اندازه اهمیت دارند. در روایات اسلامی نیز به

همان اندازه که بر تفکر و تعقل تأکید شده، بر مشاهده و تجربه نیز تأکید شده است. اساساً جدایی عقل و تجربه یک جدایی ساختگی است. این دو همواره در تعامل با یکدیگر، شناخت را تولید می کنند. حدیثی از امام صادق (ع) نقل شده است. در این حدیث آمده است که فردی می گوید: «أَنَا لَا نَقْبَلُ إِلَّا مَا أَدْرَكْنَاهُ بِأَبْصَارِنَا أَوْ سَمِعْنَاهُ بِأَذَانِنَا أَوْ ذُقْنَاهُ بِأَفْوَاهِنَا أَوْ شَمَمْنَاهُ بِأَنَافِنَا أَوْ لَمَسْنَاهُ بِبَشَرَتِنَا»؛ مکتب ما این است که فقط چیزهایی را قبول می کنیم که می بینیم. امام فرمودند: «ذَكَرْتُ الْحَوَاسَ الْخَمْسَ وَهِيَ لَا تَنْفَعُ فِي الْإِسْتِبْطَاطِ إِلَّا بِدَلِيلٍ كَمَا لَا تُقْطَعُ الظُّلُمَةُ بِغَيْرِ مُصْبِحٍ»؛ شما از حواس پنج گانه صحبت کردید و این ها در استنباط نفعی ندارند، مگر این که دلیلی در کنارشان باشد. درباره این «دلیل» شاید روایت دوم کامل کننده باشد که می فرماید: «وَزَعَمْتُ أَنَّ الْأَشْيَاءَ لَا تُدْرَكُ إِلَّا بِالْحَوَاسِ فَإِنِّي أَخْبَرُكَ أَنَّهُ لَيْسَ لِلْحَوَاسِ دَلَالَةٌ عَلَى الْأَشْيَاءِ وَلَا فِيهَا مَعْرِفَةٌ إِلَّا بِالْقَلْبِ فَإِنَّهُ دَلِيلُهَا وَمَعْرِفُهَا الْأَشْيَاءُ»؛ تو فکر می کنی درک اشیاء فقط با حواس است، در حالی که این قلب است که می بیند. در متون علمی، شهود و تعقل درونی به قلب نسبت داده می شود و منظور از قلب در این جا فهم و تعقل است.

ارائه دهنده: دکتر برکت الله

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۱۱/۱۰

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۱۰ نشست علمی- پژوهشی با عنوان «غرب‌شناسی انتقادی در شب قاره»، اولین نشست از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر برکت‌الله (استادیار و دارای دکترای تخصصی فلسفه اسلامی از جامعه‌المصطفی العالمیه)، بیان کردند:

به طور کلی سه نوع رویکرد نسبت به غرب در شب قاره دیده می‌شود، نخست گروهی که با ترجمه آثار غربی زمینه را برای ورود جریانات غربی در شب قاره فراهم کردند. گروه دیگر که از نظر فکری با تفکرات غربی مخالف بودند و حضور غرب را در کشور منافات با مبانی سنتی و فرهنگی خود می‌دانستند، اجازه نمی‌دادند در کشور مدارس با سبک و شیوه تفکرات غربی تأسیس شود. سومین گروه، - که رویکرد اصلی مباحث این جلسه را تشکیل می‌دهد، - عده‌ای هستند که با پذیرش سلطه استعارگران بر کشورهای شب قاره و تلاش در این زمینه، جریانات غرب‌شناسی را مورد نقادی قرار می‌دادند. البته ذکر دو نکته لازم و ضروری است؛ نخست اینکه بیشتر انتقاداتی که نسبت به غرب در شب قاره اتفاق می‌افتد بعد از دوران پست مدرن و از درون دین اسلام مایه می‌گیرد که باید مورد توجه قرار گیرد، نکته دوم اینکه، در بین نویسندگان بزرگ شب قاره که در مورد غرب و جریانات غربی به نظریه پردازی پرداختند، آنچه که دیده می‌شود و باید به دقت مورد بررسی قرار گیرد، تبیین ماهیت غرب و اینکه چستی آن به چه مبنایی استوار است؟ به عنوان مثال، در آثار اقبال لاهوری که در مورد غرب یا جریان مدرنیسم نگاشته شده، نمی‌توان به وضوح به ماهیت غرب پی برد، لذا تمام انتقاداتی که در شب قاره

نسبت به غرب وجود دارد، بیشتر بر محور رویکرد موضوعی استوار است و نمی‌توان به مباحث کلی در این خصوص دست یافت.

ایشان در ادامه نگاهی به نهضت‌های انتقادی غرب در شبه قاره داشتند و بیان کردند؛ شبه قاره سرزمینی است که با پشت سر گذاردن فرازها و فرودهای بسیار - به ویژه پس از استعمار انگلیس - زمینه ساز پیدایش جنبش‌های گوناگون مذهبی و سیاسی بود و به برخی از جریانات و نهضت‌های انتقادی غرب در شبه قاره اشاره کردند و به بررسی نوع رویکرد این جریانات پرداختند.

نشست علمی- پژوهشی «غرب‌شناسی و جهان عرب»

ارائه‌دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی میرزایی
تاریخ برگزاری ۱۴۰۰/۱۱/۲۴

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۲۴ نشست علمی- پژوهشی با عنوان «غرب‌شناسی انتقادی در جهان عرب» نشست چهارم از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی- حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست حجت‌الاسلام والمسلمین محمد علی میرزایی (استادیار، سطح ۴ حوزه و دارای دکترای تخصصی مذاهب کلامی از دانشگاه ادیان و مذاهب) به بیان ضرورت توجه به اهمیت غرب‌شناسی در جهان اسلام پرداختند و با توضیح ویژگی شرایط حاکم بر جهان عرب و اسلام اظهار نمودند:

از نظر متفکرین و نواندیشان عرب، شرایط حاکم بر جهان عرب و اسلام یک شرایط ویژه برون تاریخی است و ساختارهای پیش رو در جریان‌های انتقادی به غرب را به دو

ساختار تقسیم نمودند و اندیشه سیاسی، مبانی و اصول آن را عبارت از :

- نقد اندیشه و تمدن غربی در نگاه «ندوی» غرب و فرهنگ تجددگرایی
- تأکید بر نقش امت اسلامی و استمرار این نقش و کارکرد و نیز بر دعوت غیر مسلمانان به اسلام.

- رشد و گسترش بیداری اسلامی و حرکتهای اسلامی، دانستند.

ایشان در ادامه نشست به بحران معاصر، چپستی و علل بحران پرداختند و با بیان مواضع آقای ندوی در مواجهه با غرب و تمدن غربی و نگره‌های تمدنی «مالک بن نبی» و نقش رویکرد انتقادی اخلاق بنیان در تعامل و گفتمان با غرب اظهار داشتند که یکی از مداخل‌های بزرگ نقدشناسی غربی بحث نقد و استشراق است.

ایشان به توضیح نتیجه ورود مدرنیته به کشورهای اسلامی پرداختند و با بیان نگاه اندیشمندان عرب در بومی‌سازی تعامل و گفتمان با غرب و راهکارهای تعامل با جریان‌های فکری جهان عرب جلسه را به پایان بردند.

نشست علمی- پژوهشی «غرب‌شناسی از منظر علای شیعه»

ارائه‌دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر احمد رهدار

تاریخ برگزاری ۱۴۰۰/۱۲/۷

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۷ نشست علمی- پژوهشی با عنوان «غرب‌شناسی انتقادی از منظر علمای شیعه» نشست سوم از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست حجت‌الاسلام والمسلمین احمد رهدار (استادیار، دکترای تخصصی علوم سیاسی، عضو هیئت علمی و مدیر گروه مطالعات سیاسی دانشگاه باقرالعلوم (ع))، بیان کردند:

در مورد جریان غرب‌شناسی در ایران، می‌توان به سه لایه از چهره غرب اشاره کرد، نخست لایه فکری و نظریات غرب‌شناسی که از گذشته دور در غرب توسط برخی از اندیشمندان غربی مانند ارسطو، افلاطون و... و دوره جدید مانند پیکن، دکارت، هگل و... مطرح شده است. در لایه میانی نیز به چهره هنری غرب پرداخته و به برخی از مکاتب ادبی و هنری در این خصوص اشاره شده است و سعی شده است به جریان غرب‌شناسی عالمان دینی پرداخته شده است، البته منظور از عالمان دینی کسانی نیستند

که در حوزه‌های علمیه مشغول تحصیل بودند، بلکه در این کتاب به روند جریان اجتهادی شیعه و قضاوت و دیدگاه‌های عالمان شیعه از منظر پایگاه اجتهاد که در تعامل و مواجهه با جریان غرب‌شناسی در ایران بودند مدنظر قرار داده شده است.

در ادامه نشست ایشان به بیان نگاهی به مراحل ورود جریان‌های غربی به ایران و عملکرد علمای دینی در قبال آنها داشتند و اظهار داشتند این جریان در سه دوره متوالی و در هر دوره نیز با یک چهره غالب وارد ایران شد. نخستین چهره جریان غرب به ایران در غالب چهره کلامی - الهیاتی و متعلق به دوره صفویه است که مقارن با رنسانس در اروپا و ورود مسیونرهای مسیحی به ایران است؛ در مقابل آنها جریان‌های دینی به رهبری و زعامت عالمان و فقیهان دینی معاصر عصر صفوی به مواجهه و پاسخگویی به این جریانات غربی پرداختند و هریک بر اساس وظایف خود به این موضوع واکنش نشان دادند. مهم‌ترین فعالیت رهبران مذهبی را باید نگارش آثاری در نقد و رد اقدامات مبلغان به حساب آورد. ایشان در ادامه به ضرورت جریان‌شناسی غرب‌شناسی علمای شیعه، نحوه تعامل عالمان عصر صفوی و مسیونرهای غربی و نگاهی به مناظرات مسیونرهای مسیحی و عالمان عصر صفوی داشتند.

همچنین ایشان مبانی فکری و اندیشه‌ای هنری مارتین را بیان نمودند و نگاهی به چهره سیاسی، نظامی و اقتصادی غرب در ایران در سه لایحه ورود غرب را داشتند.

نشست علمی- پژوهشی «غرب‌شناسی انتقادی در مالزی و اندونزی»

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محسن میری

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵

به همت مرکز پژوهش‌های اسلامی معصومیه در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۵ نشست علمی- پژوهشی با عنوان «غرب‌شناسی انتقادی در مالزی و اندونزی» نشست پنجم از سلسله نشست‌های مطالعات پژوهشی اندیشه‌ای غرب در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست حجت‌الاسلام والمسلمین محسن میری (استادیار، دکترای تخصصی مطالعات اسلامی و مدیر گروه مطالعات مطالعات اسلامی و جهان معاصر) بیان کردند: سابقه بحث نقد غرب و حضور دیدگاه‌ها و نظرات غربی در مناطق اندونزی و مالزی به حوالی قرن بیستم بر می‌گردد، اما به دلایلی نقد این دیدگاه‌ها با تأخیر قابل توجهی در این مناطق اتفاق می‌افتد ایشان بیان کردند که نقد غرب در این مناطق معطوف به حضور استعمار و در قالب گرایش‌های لیبرالیستی و سکولاریستی می‌باشد که در عرصه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی مطرح شده است. نکته‌ای که در جریان حضور غرب شاهد

آن هستیم عدم وجود مباحث و نظریات غربی است و این به دلیل بحران‌ها و مشکلات موجود در این کشورهاست. در این کشورها عموماً سوابق فلسفی و نظریات تمدنی دیده نمی‌شود، بلکه آنچه مشهود است حضور هندوئیسم و بودیسم در این مناطق است. اصولاً به دلیل عدم وجود مباحث فلسفی در سیستم فکری این مناطق، عملاً نظریه پردازی را با مشکل مواجه می‌کند. در خصوص گرایش‌های اصلاح طلبانه اسلامی در این مناطق بعد از اسلام صوفیانه، باید عرض کنم که این گرایش‌ها متأثر از تفکر وهابیت و با انعطاف بر آنها، همچنین متأثر از دیدگاه‌های محمد عبده می‌باشد. ایشان در ادامه به سابقه حضور کشورهای استعمارگر در مالزی و اندونزی و پیامدهای آن پرداختند و اظهار داشتند که نقد جریان غرب شناسی در مالزی و اندونزی در قالب نقدهای سنتی می‌باشد.

ایشان نگاهی به جریان‌ات غرب‌گرا و پیامدهای آن و ترویج مباحث ناسیونالیسم در اسلام پرداختند و آن را دومین جریان غربی در اندونزی داشتند و به بیان دیدگاه نور خالص مجید در مورد احکام اجتماعی اسلام پرداختند و اظهار داشتند تمام نظریات لیبرالیستی توسط اندیشمندان اندونزی با توجه به محوریت چالش‌های موجود در مقابل هجوم سلفی‌های شیعه می‌باشد. در واقع، رویه و گرایش‌های لیبرالیستی با هدف بهبود اوضاع و از بین بردن چالش‌ها و ناآرامی‌های موجود ایجاد شده بود، با این حال با تمام تلاش‌هایی که صورت گرفت، عملاً نتوانست در اهداف خود به نتیجه مطلوب دست یابد.

بخش دوم: دستاورد های پژوهشی
معاونت پژوهش

معرفی کتب چاپ شده

مقدمه

فصل اول: کلیات و مفاهیم

گفتار اول: کلیات

گفتار دوم: مفاهیم

فصل دوم: عدل الهی در نظام تکوین و اثر آن در سبک زندگی اسلامی از

منظر استاد مطهری

گفتار اول: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تکوین در طرز تفکر یک مسلمان

گفتار دوم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تکوین در رفتار یک مسلمان
گفتار سوم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تکوین در هویت یک مسلمان
گفتار چهارم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تکوین در سلايق یک مسلمان

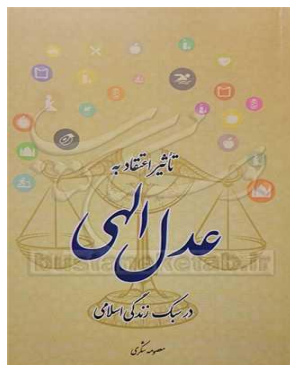
فصل سوم: عدل الهی در نظام تشریع و اثر آن در سبک زندگی اسلامی از

منظر استاد مطهری

گفتار اول: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تشریع در طرز تفکر یک مسلمان
گفتار دوم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تشریع در رفتار یک مسلمان
گفتار سوم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تشریع در هویت یک مسلمان
گفتار چهارم: تأثیر اعتقاد به عدل الهی در نظام تشریع در سلايق یک مسلمان

نتیجه گیری

منابع و مأخذ

عنوان کتاب: «تأثیر اعتقاد به عدل الهی در سبک زندگی اسلامی»

موضوع: شیوه زندگی-جنبه های مذهبی-اسلام

زبان: فارسی

ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۲۵۳-۱-۳

تعداد صفحات: ۱۵۱ صفحه

تعداد جلد: ۱ جلد

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۴۰۰ / ناشر: لشگر

فرشتگان (وابسته به سازمان بسیج جامعه زنان کشور)

نگارنده: معصومه شکری

رتبه علمی: طلبه سطح ۴ رشته کلام اسلامی

ایمیل:

Shokrim042@gmail.com

چکیده کتاب

بحث از تأثیر اعتقاد به عدل الهی در سبک زندگی اسلامی با تأکید بر دیدگاه شهید مطهری نظر به این دارد که موجب آشنایی هرچه بیشتر فرد مسلمان از تأثیر اعتقادات در سبک زندگی خود شود. این نوشتار بنا دارد نظر شهید مطهری درباره اعتقاد به عدل الهی در نظام تکوین و تشریع و تأثیر آن در سبک زندگی مسلمان را بیان کند و به عدل الهی و بشری و عدالت از نظر حکما و عدالت در تکوین و تشریع پرداخته می‌شود عدل الهی یعنی اعتقاد به این که خداوند، چه در نظام تکوین و چه در نظام تشریع، به حق و عدل رفتار می‌کند و هم چنین حکمای الهی منکر حسن و قبح عقلی نیستند و برای اثبات عدالت خداوند، به دلیل عقلی و نقلی، استناد می‌شود. چنانچه از مهم‌ترین نتایج عدل در حوزه فردی، ترک ظلم است و از پیامدهای عدالت فردی، نهادینه شدن عدالت اجتماعی است که بستر را برای رشد جامعه فراهم می‌سازد و عدل تکوینی این است که خداوند هر موجودی را با توجه به استعداد ذاتی او ایجاد نموده و متناسب با غایت مطلوب آن، شرایط لازم حیات را برای او فراهم می‌آورد و خداوند موجوداتی را که شایستگی دریافت کمالات هستند از هدایت‌های تشریعی بهره مند ساخته، بنابراین ارسال رسولان، تشریع شرایع آسمانی از مظاهر عدل تشریعی است و خداوند بنا به عدالت خود قوه تعقل را برای هدایت انسان قرار داد و به واسطه آیات قرآن و سیره پیامبر اکرم (ص) و توصیه‌های روایی که از امامان معصوم (ع) رسیده است الگوی رفتاری در تمام جوانب زندگی بصورت دقیق و متقن به فرد مسلمان ارائه شده است. با عمل به اعتقادات؛ فطرت خداخواهی که همان هویت واقعی انسان است فعال شده و همه امورات او از جمله سلیقه‌اش را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد زندگی انسان در دنیا بر اساس هدایت تشریعی بنا شده و سلاقی او نیز تحت تأثیر آن قرار دارد ولی مسائلی واقعی وجود دارند که به سلیقه افراد مربوط نیست و آن واقعیات مسائل دینی هستند که این واقعیات زیر بنای سلائق می‌باشد. پس انسان به واسطه قوه تعقل که به عدالت در وجود او نهاده شده با کمک حجج ظاهری، مسیر و سبک زندگی خود را پیدا کرده و با همراهی هویت واقعی طی طریق می‌نماید تا به مقصود نایل شود.

بخش دوم: مبانی حق و تکلیف در فقه
فصل اول: مبانی حق در فقه
گفتار اول: منشأ و خاستگاه حق در فقه
گفتار دوم: مبنای اصلی مشروعیت حق
در فقه
گفتار سوم: مبانی فرعی مشروعیت

فصل دوم: مبانی تکلیف در فقه
گفتار اول: مبانی الزام در فقه

بخش سوم: مبانی حق و تکلیف در
حقوق
فصل اول: منشأ و خاستگاه حق و
تکلیف در حقوق (رویکردهای حقوقی)
گفتار اول: مبانی الزام در حقوق
گفتار دوم: مکتب حقوق طبیعی یا فطری
گفتار سوم: مکتب‌های
تحقیقی (پوزیتیویسم)
گفتار چهارم: نقد نظریه‌ها

فصل دوم: تطبیق مبانی حق و تکلیف در
فقه و حقوق
گفتار اول: نقاط اشتراک فقه و حقوق در
مبانی
گفتار دوم: نقاط افتراق فقه و حقوق در
مبانی

نتیجه‌گیری
منابع و مآخذ

عنوان کتاب: مبانی حق و تکلیف در فقه و
حقوق
موضوع: حق و تکلیف (فقه) - قوانین و
مقررات - ایران
زبان: فارسی
ISBN: ۹۷۸-۶۲۲-۵۸۸۳-۴۲۸-۴
تعداد صفحات: ۱۳۵ صفحه
تعداد جلد: ۱ جلد
نوبت چاپ: اول
سال نشر: ۱۴۰۱
ناشر: امتداد حکمت - قم.

نگارنده: زهرا صادقی حسین آبادی
رتبه علمی: طلبه سطح ۴ رشته فقه خانواده
مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه
ایمیل:

zahasadeghe@ yahoo.com

فهرست مطالب

مقدمه

بخش اول: کلیات و مفهوم‌شناسی
فصل اول: کلیات
فصل دوم: مفاهیم

چکیده کتاب

حق در اصطلاح فقه و حقوق معانی خاصی از آن اراده می‌شود؛ به طور مثال گاهی در مقابل حکم، ملک و تکلیف به کار می‌رود. تکلیف نیز در اصطلاح فقه اوامر و نواهی شارع است که شامل تکالیف انسان نسبت به خدا و تکالیف انسان در برابر مردم می‌شود. تکلیف در اصطلاح حقوقی اوامر و نواهی قانونی را گویند. حق و تکلیف دو روی یک سکه اند. در یک نظام اجتماعی عدالت اقتضا می‌کند حقوق و تکالیف افراد متناسب با برخورداری‌ها و امتیازهای آنها برابر باشد. مبانی حق و تکلیف، اصول و قواعد کلی است که مشروعیت الزام آوری مقررات حقوقی را باعث می‌شود. منشأ و خاستگاه حق و تکلیف در مکاتب حقوقی به لحاظ جهان بینی و ارزشهای خاص هر مکتب فکری بنا گذاشته شده است. اسلام به عنوان یک مکتب فکری، اراده الهی خداوند را تنها منبع حق و تکلیف می‌داند و براساس مبانی خداشناسی و انسان شناسی حق و تکلیف، خداوند به عنوان عالم حکیم برای بهترین شکل زیستن شخصی و اجتماعی انسان قواعد و قوانینی را وضع کرده است و انسان باید به حکم عقل عملی، از منعم خالق و مالک خود اطاعت کند. بنابراین آن کس که در مبانی حق، خدا محور است خواهان اراده و خواست خداوند است اما آن کس که در مبانی حق، انسان محور است طبعاً به دنبال اراده اشخاص و سود و منفعت آنهاست. مبانی حق و تکلیف در فقه و حقوق به لحاظ شمولیت و قلمرو یکی؛ اما به لحاظ کیفیت و شناخت متفاوتند.

بخش اول: کلیات و مفهوم‌شناسی

فصل اول: کلیات

فصل دوم: مفاهیم

بخش دوم: بررسی پدیده تکرار در آیات

قرآن

فصل اول: بررسی تکرار جمله در آیات

گفتار اول: تکرار جمله در آیات

گفتار دوم: تکرار جمله در سوره

فصل دوم: بررسی تکرار آیه

گفتار اول: بررسی تکرار آیه

گفتار دوم: بررسی تکرار یک آیه در قرآن

بخش سوم: بررسی پدیده تکرار مضمون

واحد در سوره

فصل اول: بررسی پدیده تکرار

مضمون واحد در سوره

گفتار اول: تکرار مضمون واحد با عبارت

یکسان

گفتار دوم: تکرار مضمون واحد با الفاظ

متفاوت

فصل دوم: بررسی پدیده تکرار

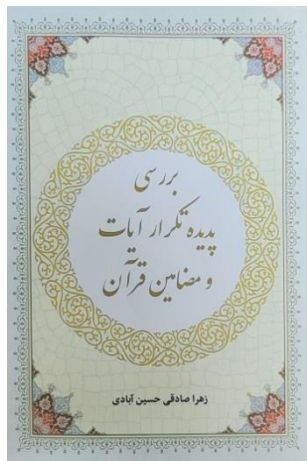
مضمون در قرآن

گفتار اول: تکرار مضمون در دو یا چند

سوره قرآن

نتیجه‌گیری

منابع و مأخذ

عنوان کتاب: بررسی پدیده تکرار آیات و

مضامین قرآن

موضوع: قرآن - سوره‌ها و آیه‌ها - ارتباط

زبان: فارسی

ISBN : ۹۷۸-۶۲۲-۵۸۸۳-۴۰-۶

تعداد صفحات: ۱۷۱ صفحه

تعداد جلد: ۱ جلد

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۴۰۱

ناشر: امتداد حکمت - قم.

نگارنده: زهرا صادقی حسین آبادی

رتبه علمی: طلبه سطح ۴ رشته فقه خانواده

مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه

ایمیل:

zahrasadeghe@ yahoo.com

چکیده کتاب

پدیده تکرار یکی از مسائلی است که از قدیم توجه مفسران و ادیبان و دیگر دانشمندان را به خود جلب کرده است. این پدیده به عنوان یک ابزار در کلام بشری هرگاه در راستای انتقال معانی قرار گیرد مطلوب است و گرنه از جمله عوامل اطناب و مخل به فصاحت خواهد بود. در قرآن کریم الفاظ و حتی آیاتی وجود دارد که به تعداد کم یا زیاد تکرار شده اند. تکرار جمله در آیه ، سوره و تکرار آیه در سوره و قرآن از انواع وجوه قرآن است. پدیده تکرار در آیات و مضامین کلام الهی به خاطر حکمت‌هایی که در آن نهفته است یکی از وجوه اعجاز قرآن به شمار می‌آید. زیرا تکرار تمام الفاظ آیه در یک سوره و به تعداد کم ، تعیین کننده ی ابتدا و انتهای یک مطلب خاص و یادآور تعلق کلیه ی آیات میان آنها به آیه مکرر است. تکرار در یک سوره و به تعداد زیاد بیانگر اهمیت و تأکید موضوع می‌باشد. تکرار در دو یا چند سوره، راهنمایی برای نشان دادن محل ذکر توضیحات تکمیلی و تفسیری پیرامون آیه مکرر و حتی دیگر آیات آن سوره می‌باشد. تذکر و یادآوری، پند پذیری، عبرت گیری، آگاه سازی، تأکید، تقریر، تعظیم و تهویل، وعید و تهدید، تعدد متعلق، طولانی شدن سخن و بیم فراموشی، مقبولیت کلام، دفع توهم در عبارت، از مهم ترین حکمت پدیده تکرار در قرآن است. تکرار مضمون واحدی مانند قصه یا مضمون اخلاقی، اعتقادی، حقوقی در سوره و یا تکرار مضمون در چند سوره‌ی قرآن از انواع وجوه تکرار مضامین در قرآن است. برخی از حکمت‌های تکرار مضامین قرآن، عبرت آموزی، فصاحت و بلاغت، تأکید و تثبیت در ذهن ، تحدی، توجه به مراحل متعدد دعوت ، تعدد عبرتها، تفاوت فهم مخاطبان است.

فهرست مطالب

مقدمه

فصل اول: سیره امام رضا علیه السلام در
رویارویی با تعارضهای سیاسی -
اجتماعی خاندان علوی

گفتار اول: تعارضهای پیش روی امام
رضا علیه السلام - پیش از
ولایتعهدی

گفتار دوم: تعارضهای پیش روی امام
رضا علیه السلام - پس از ولایتعهدی

گفتار سوم: رویارویی امام رضا علیه السلام با
تعارضها

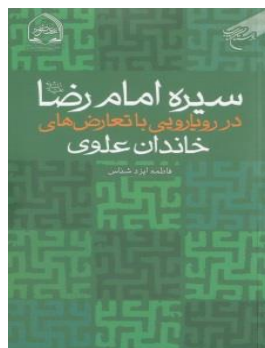
فصل دوم: سیره امام رضا علیه السلام در
رویارویی با تعارضهای فرهنگی -
اعتقادی خاندان علوی

گفتار اول: نگاهی کلی به اوضاع
فرهنگی - اعتقادی زمان
امامت امام رضا علیه السلام

گفتار دوم: گزارشی از تعارضهای
فرهنگی - اعتقادی زمان
امامت امام رضا علیه السلام

گفتار سوم: راهکارهای امام رضا علیه السلام
در رویارویی با تعارضهای
علمی - فرهنگی

نتیجه گیری

عنوان کتاب: امام رضا علیه السلام و رویارویی
با تعارضات خاندان علوی
موضوع: تاریخ اسلام - سیره امام
رضا علیه السلام
زبان: فارسی

ISBN : ۹۷۸-۹۶۴-۰۹-۲۴۰۳-۷

تعداد صفحات: ۱۵۲ صفحه

تعداد جلد: ۱ جلد

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۴۰۱

ناشر: موسسه بوستان کتاب.

نگارنده: فاطمه ایزدشناس

رتبه علمی: دانش آموخته سطح ۳ رشته
تاریخ اسلام مؤسسه آموزش عالی حوزوی
معصومیه

ایمیل:

izadshenas60@gmail.com

چکیده کتاب

وجود تعارض در میان جوامع و اعصار مختلف از موارد اجتناب ناپذیر است. تعارض به عنوان فرایندی که فرد یا گروه به آن دچار می‌شوند، می‌تواند در درون فرد یا درون گروه و یا میان افراد و یا گروهها با یکدیگر رخ دهد. با اینکه تعارض در مواردی باعث رقابت و پیشرفت خواهد شد، اما در برخی موارد پیامدهای مخرب و منفی نیز خواهد داشت. در زمان امام رضا (ع) نیز در ابعاد سیاسی - اجتماعی و اعتقادی - فرهنگی، شاهد بروز تعارضهایی در میان جامعه و حتی درون خاندان امام رضا (ع) هستیم. کتاب پیش رو در صدد تبیین سیره امام رضا (ع) در مواجهه با تعارضات به وجود آمده درون خاندان علوی است. طبق این بررسی دریافتیم که امام رضا (ع) همواره در پی پیشگیری از بروز هر گونه تعارض در جامعه و خاندانشان از طریق تبیین مساله امامت و اعلام عدم مشروعیت حکومت و عدم همکاری با آن، بودند. حضرت در زمان بروز تعارضهای سیاسی - اجتماعی موجود، با عدم شرکت در قیامها و همچنین رفق و مدارا با افراد خاندان و گره‌گشایی از مشکلات آنها به رویارویی با تعارضات پرداختند و راهکارهایشان در مواجهه با تعارضهای فرهنگی - اعتقادی، معرفی شیعه واقعی، امر به معروف و نهی از منکر، نخبه پروری، مبارزه با مبنای فکری نادرست و در پی آن تصحیح عقاید، گفتگو و مذاکره و یا طرد افراد فرقه‌های منحرف بود. اهمیت علمی این نوشتار از آن روست که تاکنون از این منظر به فعالیت‌های امام رضا (ع) نگاه نشده است.

مقدمه

فصل اول: کلیات

گفتار نخست: مفهوم شناسی
گفتار دوم: مقدار واجب شستن اعضا
و شرایط صحت وضو و غسل

فصل دوم: موضوع شناسی آرایش های

نوپدید

مقدمه

گفتار اول: ناخن مصنوعی
گفتار دوم: مو، مژه و ابروی مصنوعی
گفتار سوم: تاتو و هاشور ابرو
جمع بندی

فصل سوم: طهارت در آرایش های

نوپدید از منظر فقه اهل بیت

گفتار اول: حکم فقهی استفاده از
آرایش های نوپدید در حال اختیار
گفتار دوم: حکم فقهی وضو و غسل
جبیره ای با وجود مانع اختیاری

نتیجه گیری و جمع بندی نهایی

عنوان کتاب: آرایش های نوپدید

موضوع: فقه و حقوق - احکام

زبان: فارسی

ISBN : ۹۷۸-۹۶۴-۰۹-۲۳۸۳-۲

تعداد صفحات: ۱۷۶ صفحه

تعداد جلد: ۱ جلد

نوبت چاپ: اول

سال نشر: ۱۴۰۰

ناشر: موسسه بوستان کتاب.

نگارنده: اکرم تفتی

رتبه علمی: طلبه سطح ۴ رشته فقه خانواده

مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه

ایمیل: a.tafti.a@gmail.com

چکیده کتاب

انسان فطرتاً کمال جو است؛ مخصوصاً به زیبایی‌ها توجه خاص دارد و گاهی نیز این خواسته‌ی درونی خود را اینگونه توجیه می‌کند؛ خداوند زیباست و زیبایی‌ها را دوست دارد. این انسان کمال جو، زیاده طلب نیز هست و علاقه مند است که از نعمت‌های الهی بیشترین بهره را داشته باشد. این خصوصیات موجب شده که آرایش‌های جدید امروزی مانند ناخن مصنوعی، مو یا مژه مصنوعی، تاتو و .. مورد توجه افراد زیادی قرار گیرد. در دهه‌ی اخیر مساله‌ی زیبایی‌های ظاهری تا حدودی مورد اقبال عمومی قرار گرفته است؛ از طرفی یکی از فروع مهم دین مقدس اسلام نماز است و شرط صحت نماز طهارت از حدث و خبث است. تحقق طهارت ثلاث مشروط به انجام صحیح آنها مطابق با کیفیتی که در شرع بیان شده، می‌باشد. فقهاء به استناد آیات و روایات اتفاق نظر دارند که شرط صحت وضو و غسل، نبودن مانع در اعضای وضو و غسل است از طرفی بسیاری از آرایش‌های جدید جرمیت دارند و مخلّ شرط صحت وضو و غسل می‌باشند. از دیدگاه علم اصول، مقدمه واجب، واجب است و مکلف نسبت به برخی مقدمات مسئولیت دارد و اگر ترک مقدمه، موجب ترک واجب در زمان وجوب گردد، حتی قبل از وقت وجوب، مکلف نمی‌تواند خود را در اضطرار قرار دهد. همچنین در علم اصول مسلّم است که امر به چیزی به معنای حرمت عقلی ضدّ عام آن است. لذا ادله‌ی وجوب شستن در وضو و غسل به حکم عقل به معنای نهی از ترک شستن است و ایجاد عمدی مانع در اعضاء مورد نهی واقع شده است؛ بنابراین حرمت ایجاد عمدی مانع توسط این ادله اثبات می‌شود. در صورت وجود مانع اختیاری، وضو و غسل جبیره کافی نخواهد بود؛ زیرا جبیره در مواردی است که مکلف معذور از تکلیف اختیاری است؛ لذا با وجود مانع اختیاری حصول طهارت ممکن نیست؛ بلکه رفع مانع واجب است و در صورتی که در شرائط خاص به دلایلی مانع قابل برداشتن نباشد؛ اضطرار به سوء اختیار است که منافی خطاب است؛ اما منافی عقاب نخواهد بود.

در این نوشتار مانعیت آرایش‌های نوپدید در طهارات ثلاث مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش پیش رو در سه فصل تنظیم شده است. فصل اول بیان کلیات است. فصل دوم موضوع شناسی آرایش‌های نوپدید را مورد بررسی قرار داده است و در فصل سوم حکم انجام این آرایش‌ها و مبانی و تطبیقات فقهی آنها مورد توجه قرار گرفته است.

مقالات منتشر شده طلاب مؤسسه

تحلیل ازدواج سفید با چشم انداز حقوق کیفری^۱

حمیدرضا حاجی زاده^۲

اشرف پاک نیت^۳

نرگس رشیدی راوندی^۴

مرضیه مرئوسی نوش آبادی^۵

چکیده

در سال‌های اخیر نوعی زندگی مشترک بدون ثبت رسمی و اجرای صیغه عقد بین زن و مرد با عنوان ازدواج سفید رواج پیدا کرده است که عملاً زن و مرد هیچ‌گونه مسئولیتی هم‌چون نفقه، مهریه، ارث و محدودیتی نسبت به زمان پایان دادن به زندگی مشترک خویش ندارند. پژوهش حاضر با «موضوع تحلیل ازدواج سفید با چشم انداز حقوق کیفری» به جهت شیوع این نوع ازدواج و عدم آگاهی مردم نسبت به ماهیت آن با هدف آگاهی بخشی در خصوص جرم بودن ازدواج سفید با روش تحلیلی از طریق متون و اسناد، ابتدا به بررسی ماهیت جرم زنا و بیان احکام آن، راه‌های اثبات جرم و شرایط ثبوت حد، شباهت‌ها و تفاوت‌های ازدواج سفید و جرم زنا را مشخص نموده و رابطه زن و مرد در این نوع زندگی مشترک به دلیل صحیح ندانستن چنین ازدواجی در شرع، نامشروع معرفی شده است که تعزیر تا ۹۹ ضربه تازیانه برای زن و مردی که چنین

۱. منتشر شده در ماهنامه جامعه شناسی سیاسی ایران، دوره ۵، شماره ۵، مرداد ۱۴۰۱.

۲. مدیر گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران، (نویسنده مسئول).

۳. طلبه سطح ۴، رشته فقه خانواده، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه خواهران قم - مدرس حوزه و دانشگاه.

۴. طلبه سطح ۴، رشته فقه خانواده، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه خواهران قم.

۵. دانش آموخته سطح ۳، رشته فقه و اصول، حوزه علمیه خواهران قم، مبلغ حوزه.

رابطه‌ای دارند، اجرا خواهد شد و در صورت اثبات زنا در این رابطه از طریق ادله احصائی در قانون، حد زنا در مورد آنان اجرا خواهد گردید.

واژگان کلیدی: ازدواج، ازدواج سفید، زنا، حقوق کیفری، حد، تعزیر.

چکیده

مسأله ارث زن از شوهر از مباحثی است که فقها و مفسران شیعه و دیگر مذاهب به طور ویژه به آن پرداخته‌اند. قرآن کریم نیز در آیه ۱۲ سوره نساء، جزئیات احکام آن را بیان کرده است. از سوی دیگر در روایات متعددی شرایط تحقق ارث زوجه، از قبیل وجود رابطه زوجیت، استمرار زوجیت تا هنگام فوت مورث، دائمی بودن زوجیت، ممنوع نبودن زوجه از ارث و مسائلی همچون میزان و چگونگی سهم الارث زوجه در اموال منقول و غیر منقول و مانند این‌ها مطرح شده است. این روایات افزون بر مخالفت با ظاهر آیات، دارای اختلاف و تعارض بوده و به سبب همین اختلاف روایات، اقوال و آراء متفاوتی از سوی فقها ارائه شده است. مشهور فقها با استناد به دسته‌ای از این روایات، آیات را تخصیص زده و دیدگاه‌هایی مخالف با ظاهر آیات ارائه کرده‌اند. در مقابل صاحب «تفسیر الفرقان» در برخی از شرایط تحقق ارث زوجه، دیدگاهی خلاف مشهور فقها دارد و بر آن است که به دلیل تعارض این روایات نمی‌توان آیات قرآن را با آن‌ها تخصیص زد. این پژوهش با هدف دستیابی به رأی صحیح، در نظر دارد نظرات صاحب «تفسیر الفرقان» را با آراء مشهور فقها مقایسه کند و ادله هر کدام از آن‌ها را مورد بررسی و کنکاش قرار دهد.

واژگان کلیدی: ارث، ارث زن، سهم الارث، زوجیت، ازدواج دائم، طلاق.

۱. منتشر شده در پژوهش‌نامه معارف قرآن، دوره ۱۲، شماره ۴۷ - شماره پیاپی ۴۷، دی ۱۴۰۰.

۲. مدرس تفسیر و علوم قرآن، جامعه الزهراء، قم.

رابطه صداقت و سلامت معنوی جامعه بر اساس بیانیه گام دوم^۱

ریحانه یابری محمد^۲

چکیده

تأثیر ارزش های معنوی - اخلاقی چون صداقت، یکی از مهم ترین فضائل اخلاقی در جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و از ابزارهای مهم در تعاملات اجتماعی سالم و از ضروریات زندگی اجتماعی است که در قرآن و روایات مورد تأکید واقع شده است. با توجه به نقش بنیادین معنویت و اخلاق در فصول هفت گانه بیانیه رهبری، کلید واژه راستگویی در بین خلیقات، نیکو شمرده شده است. این تحقیق تلاشی است در جهت تحقق این هدف مهم، بر پایه مبانی اسلامی درباره رابطه صداقت و سلامت معنوی جامعه و عوامل تاثیرگذار برجسته ای از جمله تقوا و الگوپذیری از مسئولین، که نقش بسزایی در ایجاد و گسترش این مؤلفه اخلاقی در بین افراد یک جامعه دارد بررسی شده است. این تحقیق، که به صورت تحلیلی - توصیفی براساس مطالعات متون دینی است، نشان می دهد که میزان شاخص «صداقت» در آموزه های دینی، از جمله نماگرهایی است که علاوه بر ایجاد سرمایه اجتماعی که تابعی از فضیلت های معنوی - اخلاقی آن جامعه است، در تقویت جامعه سالم نیز نقش کلیدی دارد و در نهایت نحوه اثرگذاری صداقت، نشان از تأثیر مثبت و معناداری در جامعه سالم است.

واژگان کلیدی: بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، جامعه سالم، روابط اجتماعی، سلامت معنوی، صداقت.

۱. منتشر شده در کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث، اسفند ۱۴۰۰، ISC جلد ۴، منشورات کنگره.

۲. طلبه سطح ۲ مؤسسه عالی معصومیه.

تدابیر امام حسن عسکری علیه السلام برای حفظ جان فرزندش^۱

لیلا شریفی^۲

حمیدرضا مطهری^۳

چکیده

یکی از مهم‌ترین نکات در زندگی امام حسن عسکری علیه السلام تلاش و تدابیر آن حضرت برای حفظ فرزند و جانشین شان حضرت مهدی علیه السلام بود. شرایط دشواری که خلافت عباسی برای آن امام همام ایجاد کرده بود و دشواری ارتباط با شیعیان ایجاب می‌کرد تا برنامه مناسبی برای حفظ جان حضرت مهدی علیه السلام طراحی و اجرا شود. این نوشتار بر آن است تا راهکارهای امام حسن عسکری علیه السلام برای این مهم را به روش وصفی - تاریخی و با بهره‌گیری از منابع متقدم تبیین نماید. امام یازدهم برای دفع خطر از فرزندش تدابیر ارزشمندی را اندیشیده و برنامه دقیق طراحی کردند که قبل از تولد فرزندش تا زمان شهادت خودشان و حتی بعد از آن را در برگرفت و بدین وسیله خطر از ایشان دور کردند. مخفی نگه داشتن بارداری همسر، پنهان بودن تولد، عقیقه توسط دیگران، حضور مستمر در دربار عباسیان و معرفی جانشین خود بدون ذکر نام، تغییر محل سکونت حضرت مهدی علیه السلام عجل الله تعالی فرجه و نهی از سؤال از ایشان از اقدامات آن حضرت بود.

واژگان کلیدی: تدابیر، امام حسن عسکری علیه السلام، حفظ جان امام مهدی علیه السلام.

۱. منتشر شده در فصلنامه علمی ترویجی مهدویت، سال دهم، پاییز ۱۴۰۰.

۲. طلبه سطح ۳، رشته تاریخ اسلام، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه خاوران قم

۳. هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

تحلیل و نقد هستی‌شناسی و گستره کاربرد عقل در آراء قرآنی تفکیکیان متأخر^۱

فریده پیشوایی^۲

محمد عرب صالحی^۳

چکیده

هدف این مقاله تحلیل و نقد هستی‌شناسی عقل در آراء «تفکیکیان متأخر» یعنی پیروان کنونی این جریان فکری و تبیین کاستی‌های کاربرست آن در فهم قرآن است و این موضوع را در آراء قرآنی مرحومان ملکی میانجی، تهرانی، حکیمی و آیت‌الله سیدان بررسی کرده است. نتایج این مطالعه که به شیوه توصیفی - تحلیلی مبتنی بر اطلاعات کتابخانه‌ای است، نشان می‌دهد تفکیکیان متأخر، ضمن مخالفت سرسختانه با عقل فلسفی به معنای خاص آن، عقل مورد پذیرش خود را با عناوین متمایزی همچون عقل فطری (عقل انواری)، خودبنیاد دینی و ضروری معرفی می‌کنند تا تفاوت آن را با عقل فلسفی نشان دهند، اما در واقع امر، عقل مطلوب ایشان، همان عقل تحلیل‌گر یا عقل مدرک بدیهیات است و در قالب قضایای منطقی، ارجاع عمومات و مطلقات به مخصصات و مقیدات و فهم قرآن با قرائن متصله و منفصله ظهور یافته است. نیز این فرضیه ثابت می‌شود که گرچه تفکیکیان متأخر نسبت به پیشینیان خود تا حدودی به عقل بهاء داده‌اند، اما این کارکرد باز هم حداقلی است و تنها در محدوده اثبات اصل برخی عقاید، درک حرمت، وجوب، حسن و قبح برخی امورکارایی دارد. حاصل اینکه این جریان فکری، مبتنی بر تفکیک ازپیش ساخته خود در بین منابع تفسیر، دست عقل فلسفی را از دایره فهم و درک معانی عمیق قرآن کوتاه و نوعاً به سطوح ظاهری معنای آیات اکتفاء کرده است. مقایسه نظرگاه قرآنی ایشان با تفاسیر عقل‌گرا شاهد این مدعا است.

واژگان کلیدی: تفکیکیان متأخر، عقل، عقل فطری، عقل فلسفی، نقد.

۱. منتشر شده فصلنامه پژوهشنامه معارف قرآنی، سال سیزدهم، شماره ۴۸، بهار ۱۴۰۱.
۲. دانش‌آموخته حوزوی (سطح ۴ تفسیر تطبیقی)، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه، قم.
- دانشیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

بررسی جایگاه زن در ادواتاریخی آیین مسیح^۱

مریم نیکوئی^۲

سید محمدحسین چاوشیان^۳

چکیده

در سخنان حضرت مریم (علیها السلام) و حضرت عیسی (علیه السلام) هیچ فرمانی جهت سکوت و یا تسلیم زنان و "افسانه حوایی" که زنان را مسئول همه شرور جهان معرفی کند، بیان نشده است. جایگاه انسانی زن همان جایگاهی است که مرد از آن برخوردار است. در مسیحیت با توجه به تحریف‌هایی که در کتاب مقدس صورت گرفته، تفاوت‌های بین زن و مرد مطرح شده است. در این پژوهش جایگاه زنان در صدر مسیحیت، کلیسای اولیه، قرون وسطا، عصر نهضت اصلاحات دینی و عصر جدید بر اساس کتاب‌های مربوط به این موضوع بررسی شده است.

واژگان کلیدی: جایگاه زن، آیین مسیحیت.

۱. پذیرفته شده در همایش علمی- پژوهشی پژوهش‌های کاربردی در علوم انسانی و اسلامی (ایران و آلمان)- منتشر شده در فصلنامه علمی- تخصصی خانواده اسلامی و تربیت معنوی، سال اول، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۰.

۲. دانش‌آموخته حوزوی (سطح ۳ مطالعات اسلامی زنان موسسه معصومیه)

۳. مدرس سطوح عالی حوزه علمیه خواهران، رئیس موسسه خاتم

تفاوت‌های روانشناختی زن و مرد در ابعاد فردی^۱

مریم نیکوئی

سید محمدحسین چاوشیان

چکیده

انسان‌ها در زندگی فردی و اجتماعی خود با یکدیگر تعامل دارند و با افراد متعددی از جنس مخالف‌شان برخورد می‌کنند و گاهی ممکن است در فهم یکدیگر دچار مشکل شوند. آگاهی از این تفاوت‌ها در شرایط مختلف روحی افراد به انسان‌ها کمک می‌کند تا برخورد صحیح و مناسبی با هم داشته باشند. لذا روان‌شناسان با دیدهای مختلف خود این تفاوت‌ها را در زنان و مردان بررسی کرده‌اند. در این پژوهش تفاوت‌های روان‌شناختی زن و مرد در ابعاد فردی مانند تفاوت‌های فیزیولوژیکی، تفاوت‌های روحی و روانی مانند عواطف و احساسات، برخورد با استرس، ترس و ... و تفاوت‌های مکمل و جهان بینی متفاوت زنان و مردان بر اساس کتاب‌های مختلف روان‌شناسی بررسی شده است.

واژگان کلیدی: تفاوت‌های روانشناختی، زن و مرد، ابعاد فردی.

۱. پذیرفته شده در اولین کنفرانس بین‌المللی ایده‌های نوین در فقه، حقوق و روانشناسی، خرداد

بررسی تأثیر جنسیت در گزاره‌های اخلاق اجتماعی^۱

مریم نیکوئی

سید محمدحسین چاوشیان

چکیده

یکی از مباحث مهم در اخلاق جنسی، اخلاق اجتماعی است. انسان‌ها اعم از زن و مرد برای انجام وظیفه اجتماعی و ارائه خدمت به هم‌نوعان و اداره زندگی خود و خانواده وارد جامعه می‌شوند و این مسئله جز با حضور سالم و دور از مزاحمت میسر نمی‌شود. در اخلاق اجتماعی توجه به مباحثی شده که انسان در تعامل با دیگران و هم‌زیستی با افراد جامعه با آن‌ها درگیر و مواجه است. این پژوهش با موضوع بررسی تأثیر جنسیت در گزاره‌های اخلاق اجتماعی بر اساس آیات و روایات و کتاب‌های مربوط به این موضوع تدوین شده است. در این تحقیق گزاره‌های اخلاق اجتماعی با عنوان بایدها مانند حسن خلق، عفو و گذشت، صدق و امانت و... و نبایدها مانند سوءظن، تهمت، قهر و جدایی و... بررسی شده است.

واژگان کلیدی: جنسیت، گزاره‌های اخلاق، اخلاق اجتماعی.

۱. منتشر شده در فصلنامه علمی - تخصصی خانواده اسلامی و تربیت معنوی، سال اول، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۰.

شیوه‌های حل اختلافات خانوادگی در امور معنوی از منظر قرآن و روانشناسی^۱

فاطمه مجاوری^۲

چکیده:

امروزه خانواده با چالش‌های بسیاری مواجه است؛ تا جایی که آسیب و بحران‌های ناشی از آن، این پایگاه انس و رزی را به ورطه نابودی و انحلال کشانده است. از همین رو اندیشمندان، همواره درصدد چاره جویی برای حل تعارضات خانوادگی و پیشگیری از انحلال خانواده بوده‌اند.

پژوهش حاضر به بررسی یکی از تعارضات خانوادگی که اختلاف در امور معنوی می‌باشد، پرداخته است. روش‌های مورد استفاده در این مطالعه روش کیفی می‌باشد. شیوه گردآوری اطلاعات به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای است. داده‌های گردآوری شده به شیوه توصیفی - تحلیلی و توصیفی - تبیینی مورد پردازش قرار گرفته‌اند.

نتایج پژوهش حاکی از آن است که اختلافات معنوی در امور اعتقادی و نیز امور عملی خود را نشان می‌دهند؛ که در هر کدام از این موارد راه حل‌هایی از جانب روانشناسان و نیز در مضامین قرآنی و روایی مطرح شده است که سبب سازگاری بیشتر در این نوع اختلافات خواهد شد. در ادامه ضمن بیان چالش‌ها و راهکارهای آن‌ها اعم از اصول رویارویی و مواجهه با این تعارضات و آموزش انواع مهارت‌ها مانند مدارا، گفت‌وگو و... به روش‌های شناخت روحیات انسانی و چگونگی تسهیل روند درمان، پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: تعارض، خانواده، زوجین، رفتار، معنویت، قرآن، روانشناسی

۱. پذیرفته شده در اولین کنفرانس بین المللی خانواده و تربیت معنوی

۲. طلبه سطح ۴، رشته تفسیر تطبیقی، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه خاوران قم

نقش عفاف در کاهش آسیب‌های جنسی در خانواده از منظر آیات و روایات^۱

مریم نیکویی^۲

اسماعیل چراغی^۳

چکیده

خانواده اجتماع کوچکی است که با ازدواج زن و مرد شکل می‌گیرد و در پرتو آن عواطف و غرایز زن و مرد در کنار هم ارضا می‌گردد. محیطی که غریزه جنسی را در چارچوب معینی قرار داده و مهم‌ترین منبع یادگیری و شکل‌گیری شخصیت فرزندان است. کجروی‌های جنسی افراد در خانواده، زنگ خطری برای همه اعضای خانواده است چرا که دامنه آلودگی همه افراد خانواده را تهدید می‌کند و زمینه انحرافات و آسیب‌های جنسی در خانواده را فراهم می‌سازد. سست شدن بنیان خانواده، کشیده شدن التذاذهای جنسی به بیرون از چارچوب خانواده، زنا و تولد فرزندان نامشروع، عدم تربیت جنسی صحیح فرزندان و بیداری جنسی در کودکان ناشی از عدم رفتارهای صحیح جنسی در خانواده است. دین اسلام برای کنترل و هدایت غریزه جنسی در یک عنوان جامع فضیلت عفاف را مطرح نموده است، نیرویی درونی که تمام اعضا و جوارح انسان را در برمی‌گیرد و با کنترل و هدایت آن سبب کاهش آسیب‌های جنسی در خانواده می‌شود. پژوهش حاضر به بررسی نقش عفاف در کاهش آسیب‌های جنسی در خانواده با مدیریت رفتار و معاشرت زوجین در خانه، مدیریت رفتار و معاشرت والدین با فرزندان، حفظ روابط جنسی در چارچوب خانواده و تربیت جنسی فرزندان با استفاده از آیات و روایات وارد شده در دین اسلام و کتاب‌های مربوط به این موضوع تدوین شده است.

واژگان کلیدی: عفاف، غریزه جنسی، آسیب‌های جنسی، خانواده، آیات و روایات.

۱. پذیرفته شده در اولین کنفرانس بین‌المللی خانواده و تربیت معنوی.

۲. دانش‌آموخته حوزوی (سطح ۳ مطالعات اسلامی زنان موسسه معصومیه).

۳. مدرس حوزه و دانشگاه

بررسی تحلیلی آراء قرآن پژوهان فریقین در دولت آیه ۳۱۹ شعراء

بریکلدپرتی نیکان، پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام^۱

علی محمدی آشنانی^۲

اکرم ناطق^۳

حسین علوی مهر^۴

چکیده

اندیشه‌وران شیعی و اغلب اهل سنت، بر اساس دلایل عقلی و نقلی، اجداد پیامبر گرامی اسلام ﷺ را مؤمن دانسته‌اند. یکی از دلایل، آیه ۲۱۹ سورة شعراء است که می‌فرماید: *وَقُلُّبُكَ فِي السَّاجِدِينَ* پژوهش پیش‌رو، با روش توصیفی - تحلیلی، به بررسی آراء ۱۱۴ تفسیر از فریقین، پرداخته و آن‌ها را در چهار دیدگاه، بازشناسانده است. دیدگاه نخست، مفاد آیه را انجام دادن رکوع و سجود پیامبر ﷺ در نماز جماعت؛ و دیدگاه دوم آیه را اشاره به رؤیت اصحاب پشت سر خود، به‌هنگام نماز توسط پیامبر ﷺ می‌داند. این دو دیدگاه، آیه را به دور از موضوع بحث دانسته‌اند. دیدگاه سوم، مراد از ساجدان را با استناد به روایات، اهل بیت علیهم السلام شناسانده و دیدگاه چهارم نیز که رأی اغلب مفسران فریقین است، با استناد به شواهد درون‌متنی هم‌چون دلالت واژگان و ترکیب جمله، و نیز شواهد برون‌متنی نظیر روایات مورد اعتماد صحابیان و مفسران متقدم، معنای آیه را ناظر به انتقال نسلی پیامبر ﷺ در اصلااب اجداد مؤمن اهل سجده، معرفی کرده است. بررسی نگارندگان، نشان می‌دهد که بر اساس شواهد و دلایل، استظهار موحد بودن اجداد پیامبر ﷺ به‌عنوان معنای اظهر یا یکی از وجوه معنایی آیه بر اساس

۱. منتشر شده در فصلنامه پژوهش‌های تفسیر تطبیقی، دوره ۷، شماره ۱۳، بهار و تابستان ۱۴۰۰.

۲. استادیار دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.

۳. دانش‌پژوه سطح ۴، مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه قم.

۴. دانشیار جامعه المصطفی العالمیه.

امکان حمل الفاظ بر بیش‌تر از معنای واحد، رواست و دیدگاه سوم نیز با آن هم‌سویی،
تعاضد معنایی و توسعه مصداقی دارد.

واژگان کلیدی: آیه ۲۱۹ سوره شعراء، ثقلب در ساجدین، موحد بودن اجداد
پیامبر ﷺ، یکتاپرستی نیاکان پیامبر و اهل بیت ﷺ، تفاسیر فریقین.

چکیده پژوهش های پیاپی

چکیده رساله سطح ۴
رشته تفسیر تطبیقی

تحلیل دیدگاه آیت الله جوادی آملی در آیات الأحکام تشکیل خانواده

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین دکتر احسان ابراهیمی

استاد مشاور: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: نرجس السادات محسنی

چکیده

قرآن، کتاب جامع آسمانی و مهم‌ترین منبع اجتهاد و مرجع شناخت احکام شریعت است. بخشی از این کلام الهی، به مسائل شرعی و بیان احکام عملی اختصاص یافته که به آیات الأحکام یا آیات فقهی مشهور است. به سبب اهمیت و جایگاه مباحث مربوط به تشکیل خانواده در میان آیات الأحکام از یکسو و عنایت ویژه آیت‌الله جوادی آملی از فقه‌های برجسته و مفسران ژرف‌اندیش معاصر شیعه به مسائل عصری از سوی دیگر، هدف پژوهش پیش روی، بهره‌مندی از دیدگاه‌های نوآورانه فقهی - تفسیری آیت‌الله جوادی در راستای پاسخگویی به مسائل مستحدث و رفع برخی شبهات موجود، ذیل آیات الأحکام مربوط به تشکیل خانواده است. با توجه به بررسی‌های انجام شده، تاکنون درباره تحلیل و ارزیابی دیدگاه‌های آیت‌الله جوادی آملی در زمینه آیات الأحکام تشکیل خانواده پژوهشی صورت نگرفته است. این پژوهش، با روش تحقیق نقلی - وحیانی و نحوه گردآوری داده‌های کتابخانه‌ای و پردازش آن‌ها به شیوه وصفی - تحلیلی - انتقادی، دربردارنده برداشت‌های فقهی - قرآنی این مفسر برجسته در تفسیر تسنیم و دروس خارج نکاح در محورهای چهارگانه «ضرورت و اهداف تشکیل خانواده»، «مقدمات و معیارهای تشکیل خانواده» و «شیوه‌های تشکیل خانواده» و «احکام و شرایط آن» است. مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج در اثبات فرضیه‌های احتمالی تحقیق، نشان می‌دهد تحلیل دیدگاه فقهی - تفسیری آیت‌الله جوادی آملی، نوآوری‌هایی دارد که می‌توان با نگاه فقهی به آن، در زمینه ضرورت تشکیل خانواده و کارکردهای آن به برخی مسائل نوپدید مانند افزایش جمعیت، مسئله کودک همسری و در زمینه مسائل مقدماتی و معیارهای مورد نیاز خانواده به مسائلی مانند ازدواج آسان و بهنگام، روابط دختر و پسر پاسخ داد. هم‌چنین، تحلیل دیدگاه آیت‌الله جوادی درباره چندگونگی تشکیل خانواده و احکام و شرایط آن و

تبیین ازدواج‌های مشروع و تفاوت آن با ازدواج‌های ممنوع مانند ازدواج‌های نوین می‌تواند پاسخگوی برخی شبهات مانند یکسان‌انگاری نکاح موقت و عقد معاطاتی و ازدواج سفید و در نتیجه مرزبندی میان آنان باشد و مباحث فقهی جدیدی را پیش‌روی مخاطبان این عصر قرار دهد. دستاوردهای حاصل از تحقیق حاکی از آن است که استنباط فقهی آیت‌الله جوادی آملی از آیات الأحکام غیرصریح از نوآوری‌های فقهی ایشان و نشانگر توجه ایشان به قلمرو گسترده آیات الأحکام در تفسیر قرآن است. تطبیق احکام فقهی بر مسائل جهان و جامعه معاصر، تقریر نو و گسترده و روشمند در بیان خطوط کلی فقه و در بهره‌گیری از منابع (عقلی و نقلی) از جمله شیوه‌های ایشان در تبیین و تحلیل آیات الأحکام تشکیل خانواده است.

واژگان کلیدی: تشکیل خانواده، نکاح، ازدواج، آیات الأحکام، فقه القرآن، آیت الله جوادی آملی

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته تفسیر و علوم قرآن

نقش معادباوری در رفتارهای اجتماعی با تأکید بر اندیشه‌های قرآنی آیت الله جوادی آملی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین رضا مهدیان فر
نگارنده: مهدیه سادات محمودی

چکیده

معاد یکی از اصول مهم دین اسلام بوده و به معنای رستخیز و زندگی پس از مرگ است. ایمان و اعتقاد به قیامت و باورمندی معاد از مهم‌ترین و مؤثرترین اعتقادات مبنایی در دین مبین اسلام - و همه ادیان توحیدی - است که به میزان نهادینه شدن آن در زندگی انسان، در رفتارهای فردی و اجتماعی او تأثیر مهمی دارد. قرآن مملو از انذار و تبشیر است و تنها کسانی که معاد را باور دارند و می‌دانند ظرف این وعده‌های الهی قیامت است، متنبه شده و از خوف عذاب یا شوق نعمت‌ها، اعمال خود را مرضی خداوند انجام می‌دهند. این پژوهش به روش تبیینی - تحلیلی انجام شده و درصدد بیان نقش معادباوری در رفتارهای اجتماعی در محورهای فرهنگ، اقتصاد و سیاست، با تأکید بر اندیشه‌های قرآنی آیت‌الله جوادی آملی است. طبق بررسی‌های انجام‌شده؛ معادباوری در رفتارهای فرهنگی جامعه نقش مهمی داشته و موجب ارتقاء باورها و شکل‌گیری و اصلاح ارزش‌ها و هنجارها می‌شود؛ اصلاح فرهنگ جامعه اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا در ابعاد و محورهای دیگر جامعه تأثیر زیادی دارد. جامعه‌ای که باور به معاد محور رفتارهایش باشد، با رعایت احکام و اخلاق اقتصادی، موجب گسترش عدالت اقتصادی و عزت ملی و... شده و هم‌چنین موجب بهبود و اصلاح رفتارها در سیاست داخلی و خارجی شده و سعادت و عزتمندی جامعه‌ی اسلامی را در پی دارد.

واژگان کلیدی: معادباوری، رفتارهای اجتماعی، اندیشه‌های قرآنی، آیت‌الله جوادی آملی.

بررسی فواید آسیب های تفسیر عصری «باریکرد اجتماعی»

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مجید حیدری فر
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین محمدمهدی فیروزمهر
نگارنده: پریوش نوروزی

چکیده

تفسیر به معنای کشف مدالیل و بیان مقاصد و مرادات آیات و حیانی بر پایه استناداردهای خاص زبان قرآن است. رویکرد و گرایش تفسیری و سمت و سوی فکری مفسر، محصول توانمندی های علمی و نیازمندی های زمان زیست او است. یکی از اهم گرایش ها که در پاسخگویی به نیازها و ارائه راه حل برای مشکلات بشری نقش بسزائی دارد، تفسیر عصری با رویکرد اجتماعی است. هدف نوشتار پیش رو پاسخگویی تحلیلی به این پرسش است: «فوائد و آسیب های تفسیر عصری با رویکرد اجتماعی چیست؟» که قابلیت تجزیه به دو سؤال فرعی دارد: «فوائد دانشی و روشی تفسیر عصری با رویکرد اجتماعی چیست؟ آسیب های دانشی و روشی تفسیر عصری با رویکرد اجتماعی چیست؟» این موضوع نوپدید است و چندان پیشینه پژوهشی ندارد؛ هرچند مقالاتی اندک و ناقص در این زمینه نگاشته شده است. روش تحقیق در این نوشتار، ترکیبی از سه شیوه عقلی، برهانی و نقلی و حیانی و ادبی زبان شناختی و گردآوری داده ها، کتابخانه ای و با استناد به اسناد نوشتاری و داده پردازی از نوع توصیف و تحلیل است. مفسران عصری معتقدند که قرآن مجید در عین نظارت به زمان نزول، اختصاص به آن دوره ندارد و از سنخ نامه ای سرگشاده ای است که کنار دارا بودن مخاطب خاص، برای همه انسان ها در طول تاریخ معتبر است. نتایج تحقیق نشان می دهد که فوائد روشی تفسیر عصری از این قرار است: نگرش فراگیر به موضوعات قرآن، ضرورت موافقت روایت با اصول اعتقادی شریعت، پرهیز از استناد به روایات ضعیف و اسرائیلی که سبب شکل گیری نظریاتی استوار می گردد. هم چنین پاسخگویی به شبهات و نیازهای فکری روزآمد، ارتقابخشی به منزلت عقل، هدایت و جهت دهی رفتارهای اجتماعی، از فوائد دانشی تفسیر عصری با

رویکرد اجتماعی است. رعایت نکردن ضوابط تفسیری در تفکیک میان دو حوزه تنزیل و تأویل، درهم آمیختن دلالت ظاهر با نص، نفی ظاهرگرایی، توسعه بخشیدن به دلالت‌های قرآنی و زمان‌مند ساختن آن را می‌توان از آسیب‌های روشی تفسیر عصری برشمرد. هم‌چنین نگرش مصلحت‌گرا و تشبیهی و حس‌گرایانه به واقعیات فراطبیعی عالم شهود و حاکمیت بینش عقلانی در فهم معارف نظری، از آسیب‌های دانشی تفسیر عصری با رویکرد اجتماعی است.

واژگان کلیدی: تفسیر عصری، گرایش اجتماعی، فوائد روشی، فوائد دانشی، آسیب‌های روشی، آسیب‌های دانشی.

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری

نگارنده: نفیسه ثقفی

چکیده

تربیت بر اساس آموزه‌ها و مبانی قرآن و روایات، بستری را فراهم می‌آورد که سعادت و کمال و رشد فرزندان و اعضای خانواده را به دنبال دارد، از این رو لازم است مربی به عنوان یکی از عناصر اصلی مؤثر در تربیت، آموزه‌های تربیت فرزند را که شامل اصول، روش‌ها و ساحت‌های تربیتی است فراگیرد تا مربی در مسیر شکوفایی، تعدیل و تصعید ابعاد اعتقادی، اجتماعی و عاطفی قرار گیرد، به همین جهت، تحقیق با روش توصیفی - تحلیلی و ابزار کتابخانه‌ای و نوع کاربردی، آموزه‌های تربیتی نامه ۳۱ نهج البلاغه را با استناد به آیات قرآن بیان می‌کند. یافته‌ها و نتایج تحقیق نشان می‌دهد که آموزه‌های تربیت فرزند در نامه ۳۱ در ساحت‌های اعتقادی، عاطفی، اجتماعی - خانوادگی، در جهت رسیدن انسان به کمال و رشد مطلوب و جایگاه انسانی وارسته است که مستندات قرآنی، شاهد بر این موضوع است.

واژگان کلیدی: مستندات قرآنی، آموزه، تربیت، فرزند، نامه ۳۱ نهج البلاغه.

اعجاز حقوقی قرآن کریم در ابعاد خصوصی، کیفری و بین المللی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محسن قمرزاده

نگارنده:عالیه جان نثاری

چکیده

قرآن کریم تنها معجزه حاضر در عصر ماست که گواه حقانیت پیامبر اسلام ﷺ و دین او است. اعجاز قرآن ابعاد مختلفی دارد. فصاحت و بلاغت قرآن، سبک و نظم خاص آن، معارف عالی قرآن از یک فرد امی، برهان‌های علمی قرآن، خبرهای غیبی از گذشته و آینده، ساختار بلاغی آن و... همگی از ابعاد گوناگون اعجاز قرآن هستند. یکی از مهم‌ترین ابعاد اعجاز قرآن که امروزه لازم است به آن پرداخته شود، اعجاز قرآن در زمینه قانون گذاری و وضع قوانین حقوقی است که از آن تحت عنوان «اعجاز حقوقی قرآن کریم» یاد می‌شود. که این نوشتار به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای به بررسی اعجاز حقوقی قرآن کریم در ابعاد خصوصی، کیفری و بین المللی پرداخته است که نتایجی را به دنبال داشته است از قبیل اینکه اعجاز حقوقی قرآن در سه دسته حقوق خصوصی، کیفری و بین المللی قابل تقسیم است که اعجاز قرآن در زمینه حقوق خصوصی شامل حقوق خانواده، قوانین ارث و وصیت و همچنین مجبورین و تجارت و در آخر قوانین مربوط به آیین دادرسی می‌شود. اما اعجاز حقوقی قرآن در زمینه حقوق کیفری شامل اعجازش در تعیین جرایم، در واکنش به جرایم می‌شود. دسته آخر اعجاز قرآن در زمینه حقوق بین المللی است که شامل اعجاز قرآن در پرداختن به اصول روابط بین المللی بین دولت‌ها، اعجاز در تعیین حقوق قراردادهای بین المللی و اعجاز در ارائه روش‌های حل و فصل اختلافات بین المللی می‌شود.

واژگان کلیدی: اعجاز قرآن، حقوق خصوصی، حقوق کیفری، حقوق بین المللی،

قوانین.

آثار معادباوری در زندگی خانوادگی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: خانم دکتر فاطمه قنبری
نگارنده: راحله کامران آزاد

چکیده

آثار معادباوری در زندگی خانوادگی یعنی اعتقاد اعضای خانواده به بازگشت روح انسان به بدن دنیایی در قیامت برای رسیدن به ثواب و عقاب، باعث تأثیر در ابعاد بینشی- معرفتی، عاطفی- اخلاقی و عملی- رفتاری خانواده است. عدم طرح این مبحث در کتب و مقالات به صورت بحثی مستقل، ضرورت نگارش پایان نامه پیشرو را نمایان ساخته است. گستردگی آثار این باور بر ابعاد مختلف زندگی، بیانگر اهمیت این مبحث است. تحقیق حاضر به شیوه توصیفی- تحلیلی با استناد به آیات و روایات و کمک گرفتن از منابع تفسیری فریقین و منابع مرتبط با موضوع و روش گردآوری کتابخانه‌ای تدوین شده و از نوع کاربردی است. با تکیه بر آیات و روایات ایمان به معاد در بعد بینشی- معرفتی زندگی خانوادگی، دارای تأثیراتی نظیر تقویت باورهای دینی شامل اعتقاد به رسالت و امامت (آیه ۲۰ سوره انفال)، اعتقاد به زندگی پس از مرگ (آیه ۱۳۶ سوره نساء)، تقویت شناخت و بصیرت (آیه ۱۰۳ سوره هود)، انجام مسئولیت‌های متقابل زندگی مشترک (آیه ۲۲۳ سوره بقره) و رسیدن به اهداف زندگی (آیه ۵ سوره مؤمنون) است. تقویت مودت، محبت و رحمت (آیه ۱۴ سوره تغابن)، تأمین آرامش روحی همسران (آیه ۲۱ سوره روم) از تأثیرات ابعاد عاطفی و پاکدامنی (آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور)، حسن خلق و دوری از خشونت (آیه ۱۳۴ سوره آل عمران)، تواضع و دوری از خود بزرگ‌بینی (آیات ۶۳ تا ۶۷ سوره فرقان) از تأثیرات ابعاد اخلاقی این باور است. آثاری نظیر تحقق اعمال جوانحی (آیات ۴۵ تا ۴۶ سوره ص)، انجام اعمال عبادی (آیه ۱۷ سوره عنکبوت)، احترام متقابل در زندگی خانوادگی (آیه ۱ سوره نساء)، تعاون و همکاری (آیه ۲ سوره مائده) و تحکیم امید (آیه ۵۳ سوره زمر) نیز از ابعاد عملی- رفتاری معادباوری در زندگی خانوادگی است.

واژگان کلیدی: آثار، معاد، معادباوری، زندگی، خانواده، زندگی خانوادگی.

مستندات قرآنی عوامل و موانع تحقق معنویت با تمکلی بر بیانیه گام دوم انقلاب مقام معظم رهبری

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین احسان ابراهیمی
نگارنده: حدیث السادات حسینی کشکوثیه

چکیده

تحقق معنویت امری لازم است که مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم بدان اشاره کرده‌اند و بررسی مستندات قرآنی عوامل و موانع آن در بیانات امام خامنه‌ای، زمینه را برای اجرایی کردن آن در جامعه فراهم می‌آورد. هدف این تحقیق دستیابی به کیفیت تحقق معنویت در جامعه است که این امر از طریق شناخت عوامل و موانع آن امکان‌پذیر است و از آن جهت ضرورت می‌یابد که پیشرفت جامعه و پیشبرد اهداف جامعه اسلامی از طریق مقابله با موانع آن امکان‌پذیر است. مسئله اصلی این تحقیق، بررسی عوامل و موانع تحقق معنویت در بیانات مقام معظم رهبری با روش گردآوری کتابخانه‌ای و شیوه پردازش توصیفی - تحلیلی است. بر پایه یافته‌های تحقیق، عوامل و موانع فردی تحقق معنویت در ابعاد عوامل و موانع بینشی-معرفتی، انگیزشی و کنشی مطرح است که شامل نگاه توحیدی، معاد باوری، اخلاص، توکل، توجه به علم و عقلانیت، در بعد بینشی - معرفتی و توجه به دعا، زهد، شکر، صداقت، صبر، انجام اعمال نیک در بعد انگیزشی - کنشی است. عوامل و موانع اجتماعی تحقق معنویت نیز در ابعاد دینی - فرهنگی، حاکمیتی - سیاسی بررسی می‌شود که شامل نیکی به دیگران، امر به معروف و نهی از منکر، تعظیم شعائر دینی، سنت‌گرایی، ساده‌زیستی، دوستی با صالحان، اقتدا به اسوه‌های حسنه در بعد دینی - فرهنگی؛ و ولایت‌پذیری، پیروی از نهاد روحانیت، اتحاد جامعه اسلامی، جهاد در راه خدا، عدالت‌گرایی و توجه به استقلال ملی است.

واژگان کلیدی: معنویت، عوامل معنویت، موانع معنویت، معنویت در قرآن، مقام معظم رهبری، بیانیه گام دوم.

عوامل ثبات واستقامت در تولی و تبری از دیدگاه قرآن و روایات

استاد راهنما: خانم دکتر طاهره ماهر وزاده

نگارنده: معصومه معصومیان

چکیده

تولی تقرب و دوستی با خدا و دوستان خدا است، و تبری دشمنی با دشمنان خدا است که محقق شدن آن حب و بغض، دایر مدار دین است. ثبات یافتن در این امر که از فروع دین در جامعه است، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های شیعی است. از کارکردهای تولی و تبری در جامعه محبت در ولایت، تربیت متربی، مقبولیت مربی نزد متربی، ترغیب به الگوبرداری و ارتباط مستمر با متربی است. از آنجا که ارزش‌های دینی و اخلاقی، زمانی به ارزش حقیقی و کمال خود می‌رسند که به شکل تثبیت شده در درون نفس فرد مسلمان قرار گرفته باشد. این نوشتار با استفاده از منابع کتابخانه‌ای به شیوه توصیفی - تحلیلی به عوامل ثبات تبری و تولی در سه بعد بینش، گرایش و کنش پرداخته است. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که: ثبات تولی و تبری در بعد بینشی و معرفتی با تقویت اعتقاد به توحید، معاد، امامت، و... امکان‌پذیر است. محبت به اهل بیت (ع) و کاربرد محبت در زندگی از عوامل گرایشی و عاطفی ثبات تولی و تبری است. عوامل کنشی و رفتاری ثبات تولی و تبری اطاعت از اوامر و نواهی خداوند و معصومین (ع)، همنشینی با خوبان، زیارت حرم اهل بیت و امامزادگان، دوری از هرگونه دنیا طلبی و تجملات و... و شرکت در عبادت‌های جمعی، نماز جماعت و جمعه، خواندن دعاهای معروف و مأثوره (ندبه، کمیل، زیارت عاشورا، زیارت اربعین و...) (برگزاری و شرکت در مراسم جشن‌ها و اعیاد مذهبی و شرکت در طرح‌ها و انفاق‌های انسان دوستانه و... همگی از عوامل کنشی و رفتاری تولی و تبری است.

واژگان کلیدی: تولی و تبری، ثبات تولی، ثبات تبری، عوامل ثبات، محبت اهل بیت.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد سعدی
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید محمد محسن سادات فخر
نگارنده: رضیه پهلوان

چکیده

از دیدگاه آیات و روایات، بصیرت بینش آگاهانه اصول و قواعد رفتاری و عملی دین است. بصیرت، تیزبینی، نسبت به ارتباط و جزئیات احکام شرعی است. انسان و جامعه بصیر نیز همیشه برخوردار از یک معرفت و بینش عمیق است تا به درستی بتواند راه حق از باطل را تشخیص داده و در پی افزایش این قوا باشد و با کسب بصیرت، انسان صاحب نوعی معرفت، شناخت و نورانیت باطنی می شود که در مواقعی که ابهام بر جامعه سایه می افکند (به ویژه در زمان فتنه)، او می تواند حق را از باطل تشخیص دهد و در دام شیاطین انس و جن نیفتد. باتوجه به ضرورت بصیرت این نوشتار به شیوه تبیینی و توصیفی و روش کتابخانه ای به بررسی راه کارهای بصیرت افزایی علمی و عملی از منظر قرآن و روایات پرداخته است. راهکارهای علمی بصیرت افزایی مجموعه ای از روش ها و راهکارها است که شناخت و معرفت آنها بصیرت را افزایش می دهند که از دیدگاه آیات و روایات تحت عناوین؛ تفکر و اندیشیدن، آینده نگری و دوراندیشی، آگاهی نسبت به وضعیت زمانه و جریانات عصر خویش، شناخت سیره اهل بیت (ع)، مطالعه تاریخ، دشمن شناسی مورد بررسی قرار گرفته است. راهکارهای عملی بصیرت افزایی مجموعه ای از رفتارها و اعمالی هستند که سبب و زمینه افزایش بصیرت می شوند که از دیدگاه آیات و روایات تحت عناوین نگاه ابزاری به دنیا، ذکر خدا و تلاوت قرآن، یاد آخرت، دعا و طلب کردن بصیرت از خداوند، صبر و استقامت، عبرت گرفتن از تاریخ و سرنوشت پیشینیان، مجاورت و مشاوره با اندیشمندان، ولایت مداری و پیروی از عالمان وارسته، داشتن تقوا و جهاد تبیین و تبلیغ مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: بصیرت، بصیرت افزایی علمی، بصیرت افزایی عملی، حق، باطل،

یقین، علم.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته فقه و اصول

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مرضیه اسکندر جوی

نگارنده: زینب ثنائی فر

چکیده

هر جامعه‌ای برای مجازات مجرمان و جلوگیری از گسترش فساد نیاز به تدوین قوانینی دارد تا وجود و اجرای این قوانین و مجازات‌ها، باعث بازدارندگی افراد جامعه از ارتکاب جرم شود. قوانین هر جامعه‌ای را بزرگان و اندیشمندان آن قوم با توجه به شرایط اجتماعی - سیاسی و باورهای همان سرزمین طراحی و تدوین می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران که رهبران آن فقیهان شیعه هستند؛ قوانینش هم باید بر اساس اعتقادات و نظرات شیعی، نوشته شود. بنابراین پس از تشکیل حکومتی با رهبری ولایت فقیه و تدوین قوانینی با نظارت ولی فقیه، اولین سؤالی که با آن رو به رو می‌شویم؛ درباره چگونگی اجرا و شخص متصدی اجرای این قوانین، خواهد بود. زیرا باید قوانین به شکلی تقنین شوند که قابلیت اجرا، توسط قانون گزاران همان جامعه وجود داشته باشد. از جمله قوانینی که در شریعت اسلام، برایشان مجازات مشخصی، تعیین شده است؛ اجرای حدود برای برخی از جرم‌ها و گناهان است. اما فقها بر سر متصدی این مجازات‌ها و محدوده اختیارات او اختلاف نظر دارند. عده‌ای معتقدند که فقها اجازه اجرای این حدود را دارند و در مقابل تعدادی از فقها، این حق را مختص امام معصوم می‌دانند. این نوشتار به بیان دیدگاه امام خمینی به عنوان موافق و دیدگاه سید احمد خوانساری به عنوان مخالف اجرای حدود در عصر غیبت، پرداخته است.

واژگان کلیدی: حد، تعزیر، ولی فقیه، عصر غیبت.

چکیده

امنیت در همه ابعاد آن یکی از ضروری ترین نیاز انسان ها در همه اعصار، ملل و مکاتب به شمار می رود. امنیت اقتصادی نیز یکی از ابعاد امنیت انسانی است که با ایجاد و ارتقاء آن توسعه و پیشرفت اقتصادی، عمران و آبادی سرزمین ها، حاصل می گردد. از آنجایی که دین مبین اسلام بخصوص فقه امامیه دستور العمل هایی در جهت زندگی سالم دارد، سؤالی که مطرح می شود این است که امنیت انسانی در بعد اقتصادی از منظر فقه امامیه چگونه تبیین می شود؟ به نظر می رسد عواملی چون اسراف، احتکار و کم فروشی و ربا، سبب ناامنی اقتصادی می شود و بین قواعد فقهیه، مباحث احکام و اخلاقی فقه امامیه، سازوکارهایی برای تأمین امنیت اقتصادی وجود دارد. این نوشتار که به صورت کتابخانه ای به جمع آوری اطلاعات اقدام کرده است، با روش توصیفی - تحلیلی به پردازش اطلاعات پرداخته است. از دستاوردهای این تحقیق پدیده هایی از جمله: فقر، احتکار، کم فروشی، ربا و اسراف هستند که به عنوان عوامل ناامنی اقتصادی شناخته و مورد بررسی قرار گرفته اند و از دستاوردهای دیگری که بخش مهم این تحقیق را تشکیل داده است سازوکارهای تأمین و تضمین امنیت اقتصادی انسان است. از جمله: ۱. احکام تکلیفی تأمین و تضمین کننده امنیت اقتصادی که شامل خمس و زکات می شود. ۲. قواعد فقهیه نیز از سازوکارهای مهم دیگر در تأمین امنیت اقتصادی است که در این نوشتار قواعد فقهی مانع از تعرض به حقوق اقتصادی افراد، قواعد فقهی ضامن امنیت اقتصادی افراد و قواعد فقهی محدود کننده آزادی اقتصادی افراد مورد بررسی قرار گرفته است؛ ۳. سیاست های تشویقی تأمین اقتصادی از جمله: صدقه، قرض الحسنه و وقف.

واژگان کلیدی: اقتصاد، امنیت اقتصادی، ابعاد امنیت، سطح امنیت، تأمین امنیت،

سازوکارهای تأمین امنیت اقتصادی، عوامل ناامنی اقتصادی، فقه امامیه.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسین قاسمیان

نگارنده: مهدیه خواجه سلیمی

چکیده

پژوهش حاضر مصادیق جدید نفقه و اختلاف در تملیکی یا امتاعی بودن آن مورد بررسی قرار داده است. همه فقهاء در اصل نفقه اتفاق نظر دارند، اما در مورد مصادیق و ملاک تعیین و مقدار آن اختلاف آراء وجود دارد. این نوشتار به بررسی آرای فقهاء می پردازد و به دنبال پاسخ گویی به این سؤال است که ملاک و معیار تعیین میزان نفقه در نظر فقهاء چیست و نفقه شامل کدام دسته از مایحتاج زن می شود و با گذشت زمان، در حال حاضر کدام یک از نیازهای زنان مصداق نفقه محسوب می شود. این تحقیق با روشی توصیفی - تحلیلی است و اطلاعات لازم آن به شیوه کتابخانه ای و مطالعه اسناد موجود است. مهم ترین یافته های ما در این تحقیق این است که در باب مصادیق نفقه، نظرات فقهاء یکی نیست. برخی از فقهاء مصادیق نفقه در روایات را بر انحصار حمل نموده اند. برخی دیگر آن را از باب تمثیل دانسته و تأمین کلیه نیازهای متعارف زوجه را بر عهده مرد واجب می دانند. از سویی، هرچند اصل بر استقلال مالی زوجه غالباً در مالکیت بر نفقه خودش است می تواند همانند مرد هر گونه تصرف و نقل و انتقال از قبیل خرید و فروش، هبه، صلح، قرض و.. داشته باشد؛ اما در نحوه مالکیت در برخی مصادیق نفقه بین فقهاء و حقوق دانان اختلاف نظر وجود دارد؛ به نظر میرسد، نحوه مالکیت مصادیق نفقه متفاوت است و اموالی که انتفاع از آنها موجب تلف شدن عین آنهاست طبق اراده شوهر و عرف و عادت که مفسر اراده است به نحو ملکیت است؛ و اموالی که استفاده از آنها سبب تلف شدن عین آنها نیست، به نحو انتفاع است. البته اگر در موردی ثابت شود که مقصود مرد، تملیک بوده است یا در محلی عرف و عادت حکایت از تملیک اشیای فوق می کند، زوجه مالک آنها خواهد بود و می تواند هر گونه تصرفی در آنها نماید.

واژگان کلیدی: فقه، نفقه، تملیک، امتاع، مصداق نفقه.

قلمرو روابط زن و مرد در محیط کاری از منظر فقهای معاصر

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر مرضیه اسکندر جوی

نگارنده: زینب ربیعی فر

چکیده

روابط انسانی را می‌توان در یک تقسیم‌بندی کلی به دو قسم تقسیم نمود؛ اول: روابط آشکار؛ که در آن دو طرف با استفاده از ابزارهای ارتباطی از جمله نگاه، کلام و لمس به برقراری ارتباط با طرف مقابل پرداخته و پیام خود را منتقل می‌کند. دوم: روابط پنهان؛ که در آن افراد با استفاده از نمادها و نشانه‌هایی مخاطب را درگیر پیام خود خواهند ساخت. به عنوان مثال نوع پوشش فرد، نماد و نشانه‌ای است که به وسیله آن پیام‌هایی منتقل می‌شود. بر این اساس می‌توان نوع پوشش زن و مرد در محیط کاری را به عنوان گونه‌ای از ارتباطات اجتماعی به حساب آورده و در پیرامون آن به بحث و تحلیل علمی بپردازد. از منظر فقهای معاصر می‌توان دو دیدگاه کلی در تعیین حدود فقهی ارتباط زن و مرد در محیط‌های کاری به دست آورد. در یک سو فقهایی قرار دارند که اصل را بر جواز ارتباط با نامحرم در محیط‌های کاری دانسته و تنها در مواردی که مفسده و خوف وقوع در فتنه رخ دهد، قائل به رعایت احتیاط و محدود نمودن روابط می‌شوند. در سوی دیگر فقیهان دیگری نیز یافت می‌شوند که اصل را بر عمل به احتیاط در برقراری روابط اجتماعی دانسته و معتقدند ایجاد هر نوع ارتباطی زمینه ساز وقوع فساد و فتنه است بنابراین باید از آن پرهیز نمود و تنها در مقام ضرورت مجاز می‌باشد.

واژگان کلیدی: قلمرو، روابط زن و مرد، نامحرم، محیط کاری.

استاد راهنما: سرکار خانم شهره صادقی

نگارنده: کلثوم دشتی

چکیده

یکی از حقوق مطرح در بین خانواده‌ها، در جوامع اسلامی، مسأله حق حبس است که از دیر باز مورد بحث در مجامع فقهی و حقوقی و قانونگذاری بوده است. اصطلاح «حق حبس» از اصطلاحات مربوط به دو قرن اخیر است که اکثر فقهای امامیه و اهل سنت آن را به رسمیت شناخته و در کتب فقهی به آن اشاره کرده‌اند. در این پژوهش به شرایط و آثار حق حبس زوج در مذاهب خمس، به روش تطبیقی و مقایسه‌ای بین مذاهب پرداخته شد. هدف این پژوهش تبیین شرایط اعمال حق حبس زوج و آثار این حق از منظر هر یک از فقهاء و علمای مذاهب خمس و ادله آنان و به دست آوردن نقاط اشتراک و اختلاف مذاهب در این مسأله می‌باشد. این پژوهش با استفاده از منابع فقهی مذاهب خمس، شرایط و آثار این حق را از دیدگاه فقهای مذاهب خمس بررسی کرده است. اصل حق حبس زوج مورد قبول مشهور فقهای مذاهب خمس بوده و مهم‌ترین دلیل بر اثبات این حق، بنا و سیره عقلاست. برای این حق در مذاهب خمس شرایطی وجود دارد که در جزئیات این شرایط باهم اختلاف دارند و آن شرایط عبارتند از: وجود مهریه، حال بودن مهریه، عدم تسلیم مهریه و عدم تمکین زوج (به اختیار خود). طبق نظر اکثریت علمای مذاهب خمس، اگر در عقد نکاح مهریه تعیین نشده باشد و یا همه مهر به صورت معجل باشد، زوج حق حبس ندارد. اگر زوج مهر را تسلیم زوج نماید، زوج هیچ مانع شرعی برای امتناع ندارد و اگر هم به اختیار خود تمکین کند، حق حبس او ساقط می‌شود. از آثار فقهی حق حبس، به آثاری چون: پرداخت مهریه توسط زوج، عدم وجوب تمکین زوج در صورت عدم پرداخت مهریه توسط زوج و عدم اسقاط حق نفقه در صورت اعمال حق حبس توسط زوج می‌توان اشاره کرد، که در این پژوهش آثار فقهی مورد اتفاق یا اختلاف مذاهب مورد بررسی قرار گرفت. بنابر قول مشهور فقهاء مذاهب، زوج ملزم به پرداخت مهریه حال بوده و در صورت عدم پرداخت آن توسط زوج، تمکین زوج واجب نیست و او می‌تواند از تمکین امتناع ورزد و با اعمال این حق، نفقه او ساقط نمی‌شود چراکه این امتناع وی از موارد نشوز محسوب نمی‌شود.

واژگان کلیدی: حق، حق حبس، زوج و زوجة، مذهب، مهریه، تمکین، نفقه.

مستندات قرآنی و روایی مطالبات رهبری در ازدیاد نسل

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین علی جلائیان اکبرنیا
نگارنده: حکیمه خاتون میرزائی بایگی

چکیده

جمعیت از ارکان اقتدار و رشد جوامع بشری است. جامعه برخوردار از عزت، اقتدار، رفاه و امنیت وابسته به جمعیت فعال، پویا و با نشاط است؛ چه اینکه جوانی، پویایی و بالندگی جامعه زمینه حفظ اقتدار و ارزش‌ها است و زمینه‌ای برای رشد اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و مانند آن است. از این جهت دشمنان نظام اسلامی در راستای سیاست‌های استعماری خود در حوزه کنترل جمعیت با سست کردن بنیان‌های فرهنگی و اعتقادی و ایجاد تغییر در نگرش‌ها و باورها جامعه اسلامی در پی تحدید نسل کشورها، بخصوص کشورهای اسلامی هستند. از این روی مقام معظم رهبری پس از یک دوره سیاست‌های تحدید نسل که آثار مخرب خود را نمایان کرده بود، بارها به ضرورت ازدیاد نسل و بحث فرزندآوری پرداخته و تهدیدات پیری کشور را به مردم و مسئولان گوشزد کرده‌اند. پس از فرمایشات ایشان مطالعات درباره این حوزه سرعت یافت؛ نوشته‌هایی که بیشتر درباره ضرورت و آثار ازدیاد نسل است. اما درباره مستندات اسلامی مطالبات رهبری کاری سامان نیافته است. در این راستا نوشته حاضر به بررسی مستندات قرآنی و روایی مطالبات رهبری در ازدیاد نسل پرداخته و با استفاده از توصیف و تحلیل و به روش کتابخانه‌ای و رویکردی کلی‌نگر به ارائه آیات و روایات در راستای مطالبات رهبری در زمینه جمعیت پرداخته است و به پاسخگویی پرسش‌هایی در این حوزه همت گماشته و برخی از نگرش‌های انحرافی را آشکار ساخته است. در پرتو این نوشته، ضرورت و جایگاه رهبری، آثار ازدیاد نسل، پیامدهای ناشی از کاهش جمعیت بیان گردیده است و در پایان به اختصار به راه کارهای افزایش جمعیت اشاره شده است و به نتیجه رسیده که پایه و اساس افزایش جمعیت در گرو همت، همیاری و همکاری مردم و مسئولان و نیز به کارگیری همه امکانات، بخصوص فرهنگ، بهداشت و تغذیه صحیح مناسب است.

واژگان کلیدی: فرزند، نسل، فرزندآوری، پیری جمعیت، مقام معظم رهبری، سیدعلی

خامنه‌ای.

حکیمه پامان نامه های سطح ۳
رشته فلسفه اسلامی

تقدوری آراء محمد امین استرآبادی در باب علوم عقلی با تأکید بر دیدگاه علامه طباطبائی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسن رضایی مهر
نگارنده: زینب قربانی فرج آباد

چکیده

مسأله «عقل» و «علوم عقلی» در کسب معرفت دینی و تعمیق معارف دینی بسیار پر کاربرد و حائز اهمیت هستند. موضوع بسیار مهمی است که ذهن متفکران، فیلسوفان و اندیشمندان را به خود جلب کرده است. هر کدام از اندیشمندان با ادله خاص خود، به تبیین این مسأله پرداخته که منجر به مخالفت یا موافقت با پذیرش یا عدم پذیرش این مسأله داشته است. اخباریان در شیعه و در رأس آنها ملامحمد امین استرآبادی، به عنوان بارزترین رهبر مکتب اخباری‌گری از جمله کسانی هستند که به مخالفت با این مسأله پرداخته‌اند و معتقد هستند که تنها منبع کشف حقایق رجوع به روایات اهل بیت علیهم‌السلام است. در واقع به استناد همین ادله نقلی، دلایل خود را در جهت مخالفت با عقل و علوم عقلی بیان می‌کنند. استرآبادی بر پایه رد حجیت ذاتی عقل و عدم کاشفیت آن نسبت به احکام شریعت، اعتبار علوم عقلی را مورد خدشه قرار داده و عقل و علوم عقلی را به عنوان منبعی برای کشف معارف دینی قبول ندارد. تفکرات اخباریان و استرآبادی از طرف مخالفان آنها مورد نقد قرار گرفت. بعد از بررسی دیدگاه و ادله استرآبادی در زمینه عقل (به عنوان مبنای علوم عقلی) و همین‌طور علوم عقلی، نقد قرآنی و روایی و عقلانی آنها مطرح تا نادرستی اندیشه آنها از این سه جهت انجام شود.

واژگان کلیدی: عقل، علوم عقلی، نصوص دینی، اخباری‌گری، استرآبادی، علامه طباطبائی.

هدف خلقت و تاثیر آن در معنای زندگی از دیدگاه آیت الله مصباح

و آیت الله علامه جعفری

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد اصغری

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا آل بویه

نگارنده: زهرا دوست پناهی

چکیده

پرسش از هدف خلقت، از نظر تاریخی مساوی با تاریخ هوشیاری آدمیان است و همواره از اساسی ترین دغدغه های انسان بوده است. ولی مسئله معنای زندگی از جمله مسائل مهم فلسفه معاصر است و سابقه تاریخی ندارد؛ بلی معنای زندگی به معنای هدف زندگی در گذشته نیز مطرح بوده است. بی پاسخی به مجموعه ای از پرسش ها درباره هدف خلقت و معنای زندگی موجب فروغلتیدن به گرداب پوچی خواهد شد. بنابر تعریف مفهوم معنای زندگی به هدف زندگی؛ پاسخگویی به سؤال از هدف خلقت رابطه مستقیمی با معناداری زندگی انسان دارد. لذا ارائه یک نظر در باب معنای زندگی ارتباط مؤثری با نوع نگاه نظریه پرداز به هدف خلقت جهان و انسان دارد. علامه محمدتقی جعفری و علامه محمدتقی مصباح دو فیلسوف معاصر اسلامی هستند که هر دو با اعتقاد به آغاز و سرانجام عالم هستی، دستگاه خلقت را هدفمند دانسته و معنای زندگی را در گرو هماهنگی با هدف آفرینش تفسیر می کنند. معتقدند هدف نهایی خلقت انسان قرب به خداوند متعال است. در این راستا تنها وجود انسان کامل که مصداق اتم خلیفه الهی است به نهایت قرب خداوند می رسد. سایر انسان ها نیز در طول زندگی خود هرچه بیشتر به هدف خلقت خود نزدیکتر شوند زندگی شان معنای بیشتری خواهد یافت و هرچه برخلاف مسیر هدف خلقت خود گام بردارند زندگی شان با پوچی و بی معنایی روبرو خواهد شد. این تحقیق، به روش توصیفی - تحلیلی به تبیین نظرات این دو فیلسوف می پردازد.

واژگان کلیدی: هدف خلقت، معنای زندگی، انسان، علامه محمدتقی جعفری، علامه

محمدتقی مصباح، قرب الهی.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین حسن معلمی
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین سید محمود موسوی
نگارنده: حمیده مطهری اصل

چکیده

مسئله شر از دیرباز مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است چراکه یکی از اشکالات عمده ملحدین بر حکمت و عدل الهی و حتی وجود خداوند است. پاسخ‌های مختلفی بر این اشکال داده شده است. افلاطون و ارسطو از پیشگامان پاسخ به مسئله شر هستند که پاسخ وجودی و عدمی بودن شرور را مطرح کرده‌اند. فیلسوفان مسلمان هم پاسخ‌هایی چون عدمی یا وجودی بودن به این اشکال داده‌اند و برای هریک از پاسخ‌های خود دلایلی ذکر کرده‌اند. از جمله دلایل نیستی‌انگاران شر: بداهت، استقرار، برهان و دلیل عقلی و... است. وجودی‌ها نیز دلایل تقسیم‌گانه خود و همین‌طور دلایلی ذیل عنایت الهی بر مدعای خود ارائه کرده‌اند. به نظر می‌رسد این دلایل پاسخ‌گوی مسأله شر نبوده و مسأله شر نیازمند پاسخ‌هایی جدید برای حل شدن می‌باشد. پاسخی که می‌توان به این مسأله داد این است که اگر فردی خدا را قبول نداشته باشد؛ وجود یا عدم وجود شرور مسأله‌ساز نخواهد بود. اما اگر قائل به وجود خداوند حکیم، علیم و قدرتمند باشیم؛ ملحدین اشکال می‌کنند که با وجود شرور در عالم یا خداوند نخواستۀ آنها را برطرف کند، که در این صورت حکمت الهی زیر سؤال می‌رود و یا اینکه خواسته است، ولی نتوانسته، که در این صورت نیز قدرتش زیر سؤال می‌رود و یا از وجود شرور بی‌خبر بوده، در این صورت نیز، علم الهی زیر سؤال خواهد رفت. در پاسخ می‌گوییم که خداوند دارای حکمت، علم و قدرت است و در نظام علی و معلولی، عالم ماده که مکان تراحم است و امکان موجودیت داشته است، اگر موجود نمی‌شد خلاف حکمت الهی بود. حال در این عالم هر موجودی که فعلیت‌های او در مسیر هدایت باشد، تمامی آنچه پیش روی اوست خیر خواهد بود، اگرچه در ظاهر شر باشد و اگر در مسیر هدایت نباشد، هرآنچه پیش روی اوست، برای او شر خواهد بود.

واژگان کلیدی: خیر، شر، نیستی‌انگاری، وجودی بودن، عنایت.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته کلام اسلامی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا ایمانی

استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین علی امیرخانی

نگارنده: فاطمه سحرخوان

چکیده

شناخت و تحلیل ابعاد مختلف پدیده افراط‌گرایی از اهمیت فراوانی برخوردار است و در میان مکتب شیعه اهمیت بیشتری دارد، زیرا معاندان مکتب اهل بیت (ع) از دیر باز همه شیعیان را به افراط‌گرایی متهم کرده و از مصادیق فرقه‌های افراطی قرار می‌دادند. جریان تشیع افراطی به طور کل جریان آسب‌زا و خطرناک است که در ابعاد مختلف امنیتی، فرهنگی، مذهبی، سیاسی و حتی اقتصادی برای شیعیان و جامعه شیعی مضر بوده و دارای آسیب‌هایی است که باید این آسیب‌ها را شناخت و راه مقابله با آن را ترسیم کرد. جریان شیعه افراطی بر پایه مبانی و تفکراتی شکل گرفته است که با دقت و بررسی اندیشه‌های پیروان آن و نوع استدلال‌های آن‌ها در اثبات آراء کلامی و فقهی جریان افراطی قابل برداشت و استخراج است، هم‌چنین لازم است هریک از مبانی فکری، به تفصیل واکاوی شده و مورد نقد و بررسی قرار گیرد و این نظریات با دیدگاه دیگر بزرگان تشیع مقایسه گردد، تا به توان این جریان را از ناحیه مبانی فکری به چالش کشید. هدف از تدوین این پایان‌نامه «تشیع افراطی معاصر پیش زمینه‌ها و پیامدها»، شناخت مبانی فکری تشیع افراطی جهت مقابله با این جریان و دور کردن شیعیان واقعی و انقلابی از اتهامات وافکار و حرکات افراط‌گرایانه است. با مراجعه به منابع مختلف و تحلیل و بررسی آثار تألیف شده در این موضوع به تبیین ماهیت و چیرستی تشیع افراطی، شاخصه‌ها و مبانی فکری جریان تشیع افراطی و پیامدها و آسیب‌های فکری این جریان و در فصل پایانی به راهکارهای مواجهه با جریان تشیع افراطی محورهای اصلی در پایان‌نامه پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: افراط‌گرایی، تشیع، اعتدال، غلو، شیعه افراطی.

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر فاطمه رجبی

نگارنده: وحیده ابراهیمی

چکیده

طرح مباحث خداشناسی و الهیات بالمعنی الأخص در فلسفه اسلامی از اهمیت خاصی برخوردار است. اما در این میان، مسأله اثبات وجود خداوند دارای اهمیت بیشتری می‌باشد و محور دیگر مسائل خداشناسی قرار می‌گیرد، به گونه‌ای که ابتدا باید وجود خداوند با برهان عقلی اثبات شود و سپس به سایر مباحث خداشناسی پرداخته شود، در غیر این صورت مابقی مباحث جایی برای طرح شدن ندارند. برهان امکان و وجوب، که ابن سینا مقرر آن است یکی از براهینی است که ادعا می‌کند خداوند را بدون واسطه غیر به اثبات می‌رساند؛ از این رو ابن سینا ادعا کرد که برهانش از سایر براهینی که تا زمان وی اقامه شده بودند، برتر است و شایسته نام صدیقین بودن، می‌باشد. اما این ادعای وی مورد مخالفت فراوان برخی فلاسفه از جمله ملاصدرا و پیروان وی و برخی متکلمان امامی مذهب قرار گرفت و اعتراضات و مخالفت‌های خود را در قالب اشکالات متعددی از جمله بهره‌گیری برهان از مفهوم موجود، مبتنی بر اصالت ماهیت بودن، و لمی بودن برهان، ناسازگاری برهان با حدوث زمانی عالم و هم‌چنین ناسازگاری برهان با مسأله اولویت و... بیان کردند. اما با توجه به جایگاه و نقش ابن سینا و تأثیر او در حکیمان بعد از خودش و شهرت برهانش در اثبات وجود خداوند از طرف دیگر، تأملی دوباره در این استدلال را اقتضا کرد، تا با دقت نظر یکایک اشکالات نام برده از جانب ملاصدرا و پیروانش و هم‌چنین از جانب متکلمین، طرح و بررسی شود؛ و در نهایت روشن شد که هیچ کدام از اشکالات مطرح شده، بر برهان وارد نمی‌باشد بلکه همه قابل پاسخگویی هستند و به ساحت برهان هیچ آسیبی نمی‌زنند و تنها اشکال وارد، اشکال ملاصدرا مبنی بر استفاده برهان از مفهوم وجود یا موجود، بر برهان وارد است.

واژگان کلیدی: ابن سینا، اثبات واجب، دور، تسلسل، امکان و وجوب، برهان صدیقین،

شبه لم.

نقش رسولان الهی در محامل عقل از دیدگاه آیت الله جوادی آملی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین یار علی کرد فیروز جایی
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین محمد تقی یوسفی
نگارنده: مهربان محمدی کالوس

چکیده

عقل نیروی درک و فهم انسانی است که حقایق را می شناسد. انسان ها بنابه ظرفیت، تهذیب نفس و تزکیه از مراتب عقلی متفاوتی برخوردارند؛ برخی دارای بالاترین درجه عقلی یعنی عقل بالمستفادند و برخی در حد عقل بالقوه و گاه در مرز حیوانیت و انسانیت باقی می مانند. بی شک نقش رسولان الهی در تکامل عقل به وسیله برنامه های وحیانی، شیوه ها و شگردهای تربیتی بی بدیل است. هدف از خلقت انسان رسیدن به سعادت و تکامل عقلی است که جز در سایه وحی محقق نمی شود، به این دلیل که عقل در دریافت و ادراک خود گاه دچار خطا و اشتباه می شود. هم چنین رسالتش محدود بوده، با اتکاء به وحی است که به کمال مطلوب خود می رسد. بنابراین، نقش رسولان الهی به عنوان سفیران الهی و متعلمان از عقل سلیم رساندن عقول بشر به رشد و شکوفایی است. البته این محقق نمی شود جز با مدیریت، برنامه ریزی و اجرای قوانین الهی در زدودن موانع و ایجاد شرایط مطلوب برای رشد عقلانی بشر. تحقیق حاضر با روش استادی - توصیفی با گردآوری منابع و تحلیل داده ها به بررسی نقش رسولان الهی در تکامل عقل پرداخت. نتیجه، این که رسولان الهی با به کارگیری بهترین شیوه های تربیتی جهت تکامل عقل انسان در دو مرحله اقدام نمودند. یک: استفاده از براهین، مناظره، حکمت، استدلال های عقلی و نقلی جهت شکوفایی عقل نظری و در مرحله دوم جهت تکامل عقل عملی به مبارزه سخت و نیمه سخت روی آوردند. مهم ترین دستاورد پژوهش حاضر این است که انسان هرچه در امثال اوامر الهی مطیع تر باشد، از مرتبه والاتری از عقل برخوردار و کامل ترین انسان از لحاظ عقلی ردای خلیفه الهی و ولایت بر مردم را کسب می نماید.

واژگان کلیدی: عقل، عقل عملی، عقل نظری، رسولان الهی، تکامل عقل.

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین مهدی زندیه

نگارنده: مرضیه شریفیان جزئی

چکیده

معجزه امری خارق عادت است و انبیای الهی آن را از مهم ترین دلایل اثبات صدق نبوت خود به مخاطبان نشان می دادند. یکی از پرسش های مهم در این باره، نوع دلالت معجزات در رابطه با صدق ادعای نبوت است. در این زمینه چهار نوع دیدگاه کلی وجود دارد دسته اول با تأکید بر عدم سنخیت میان معجزات و ادعای نبوت، رابطه منطقی میان معجزات و اثبات نبوت را رد می کنند و قائل به هیچ گونه رابطه ای بین معجزه و صدق ادعای نبوت نیستند و در مقابل، دسته دوم از جمله علامه طباطبایی با استناد به قاعده حکم الامثال و قواعد کلامی دیگر این نوع دلالت را از نوع دلالت های عقلی و یقین حاصل از آن را یقین منطقی می دانند. از نظر این عده اثبات صدق نبوت انبیای الهی تنها در پرتو تحقق معجزات امکان پذیر است و دسته سوم قائل به دلالت وضعی معجزات بر صدق مدعی نبوت هستند و معتقد به این که دلالت معجزه از نوع قرار داد و توافق پیشینی است که بین پیامبر یا مردم و خدا صورت گرفته است و دسته چهارم قائل به دلالت اقناعی معجزات بر صدق مدعی نبوت هستند و یقین حاصل از مشاهده معجزه را یقین روانشناختی و محصول وضعیت روانی و درونی شخص می دانند. در این مقاله تلاش شده است تا دیدگاه متکلمین معاصر در این زمینه بیان شود.

واژگان کلیدی: معجزه، دلالت، نبوت، متکلمان معاصر.

بررسی تحلیلی-انتقادی برهان آگاهی سوئین برن با تأکید بر فلسفه صدرایی

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد اصغری

نگارنده: فاطمه سادات فقیهی

چکیده

آگاهی دارای ویژگی‌های خاصی است که آن را از دیگر امور متمایز می‌سازد؛ به همین دلیل فیلسوفانی مانند سوئین برن مدعی‌اند که با استناد به آگاهی می‌توان وجود خدا را اثبات کرد. سوئین برن معتقد است که حالات مغزی با حالات ذهنی مانند درد، احساسات، اراده و... رابطه علی معلولی منظم دارند و با استناد به این رابطه منظم وجود خدا را اثبات می‌کند. با پیشرفت‌های فلسفه ذهن و علوم شناختی بسیاری از ملحدین با استناد به این علوم، وجود نفس و روح را در انسان منکر شده و در نهایت وجود خدا را انکار کرده‌اند. در مقابل برخی معتقدند که آگاهی تنها چیزی است که کسی نتوانسته به نحو مادی تبیین نماید. به همین دلیل استدلال از طریق آگاهی برای اثبات وجود خدا می‌تواند در دنیای علم‌زده امروز بسیار کارساز باشد. در این نوشتار به روش تحلیلی-انتقادی ابتدا به تحلیل مبانی معرفت‌شناختی و اصول فلسفه علمی که سوئین برن استدلال آگاهی را بر مبنای آن تقریر کرده است، پرداختیم؛ زیرا برای فهم بهتر نظرات و استدلال‌های هر فیلسوف باید ابتدا مبانی و اصول معرفت‌شناختی او را مورد دقت نظر قرار دهیم و در ادامه برهان آگاهی با تقریر سوئین برن را بیان کردیم. به دلیل ویژگی‌های خاص فلسفه صدرایی، براساس اصول حکمت متعالیه، به نقد و بررسی مبانی، اصول و برهان آگاهی سوئین برن پرداختیم. در نهایت به این نتیجه رسیدیم که اصول و مبانی سوئین برن در برهان آگاهی اصولی مورد مناقشه هستند؛ زیرا اصولی مانند استقراگرایی، اصل سادگی و روش استنتاج بهترین تبیین اصول و روش‌های ظنی بوده و نتایجی احتمالی را به دنبال خواهند داشت. استدلال آگاهی سوئین برن نیز اشکالاتی دارد و نمی‌تواند وجود خدا را به نحو یقینی اثبات کند. اما با رعایت بعضی نکات و در نظر گرفتن اصول حکمت صدرایی با استناد به آگاهی می‌توانیم به برهان یقینی برای اثبات وجود خدا برسیم.

واژگان کلیدی: برهان، آگاهی، اثبات وجود خدا، سوئین برن، فلسفه صدرایی.

بررسی تطبیقی دیدگاه فخر رازی و علامه طباطبائی در سلسله نسبت علیت خدا با علیت غیر خدا در قرآن

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر معصومه اسماعیلی

نگارنده: زینب مولودی

چکیده

پژوهش حاضر در پی مقایسه دیدگاه دو متکلم و مفسر مسلمان در تبیین نسبت علیت خدا با علیت غیر خدا با توجه به آیات قرآن می باشد. نظریه علیت، از سابقه دیرینه ای در مباحث کلامی و فلسفی برخوردار است، با این حال، رویکرد تطبیقی در این باره خصوصاً با استناد به کلام الهی، قرآن کریم، کمتر به چشم می خورد. رویکرد این پایان نامه در بررسی تطبیقی نظر دو تن از متکلمان و مفسران بزرگ شیعه و اهل سنت، می تواند به روشن شدن بهتر نظریه علیت و هم گرایی بین نظرات متکلمان مسلمان بینجامد. این پژوهش توصیفی - تحلیلی، که به روش گردآوری کتابخانه ای با تتبع در مجلدات دو تفسیر «المیزان فی تفسیر القرآن» و «التفسیر الکبیر (مفاتیح الغیب)»، به رشته تحریر درآمده است، به دست می آید که نظام فکری علامه طباطبائی نسبت به فخر رازی دارای وحدت رویه بهتری در توجیه آیات قرآن کریم در سه حوزه نسبت علیت خدا با علل مادی، انسان ها و علل مجرد، می باشد. در حوزه نسبت علیت خدا با علیت علل مادی، علامه طباطبائی، قرآن را تصدیق کننده درک انسان ها از علیت علل مادی می داند، در عین حال این علیت را به تقدیر الهی منتسب می کنند، در حالی که فخر رازی جسمانیات را در جسمانی بودن مثل یکدیگر می داند که امکان ندارد خاصیتی غیر از خاصیت دیگری داشته باشند. در حوزه نسبت علیت خدا با علیت انسان، نقطه اشتراک بین دو دیدگاه، بسیار کم می شود و تفاوت دیدگاه ها در مسئله حسن و قبح عقلی و شرعی و هم چنین علل ناقصه، منجر به جبر گرایی فخر رازی و نظریه امر بین الامرین علامه طباطبائی می شود. در حوزه نسبت علیت خدا با علیت فرشتگان، نقطه اشتراک بسیار زیاد می شود تا حدی که تمام استدلال های فخر رازی در دو حوزه قبل زیر سؤال می رود و در وجوه اختلافی از بیان نظر صریح پرهیز می کند، در حالی که علامه

طباطبایی در خصوص فرشتگان نیز طبق نظر علیت طولی و فقر ذاتی ملائکه، ایشان را واسطه‌هایی در علیت برمی‌شمارند که به امر تکوینی الهی، به تدبیر امور عالم می‌پردازند.

واژگان کلیدی: علیت، علیت خداوند، علیت غیر خدا، علیت در قرآن، علامه طباطبایی، فخر رازی.

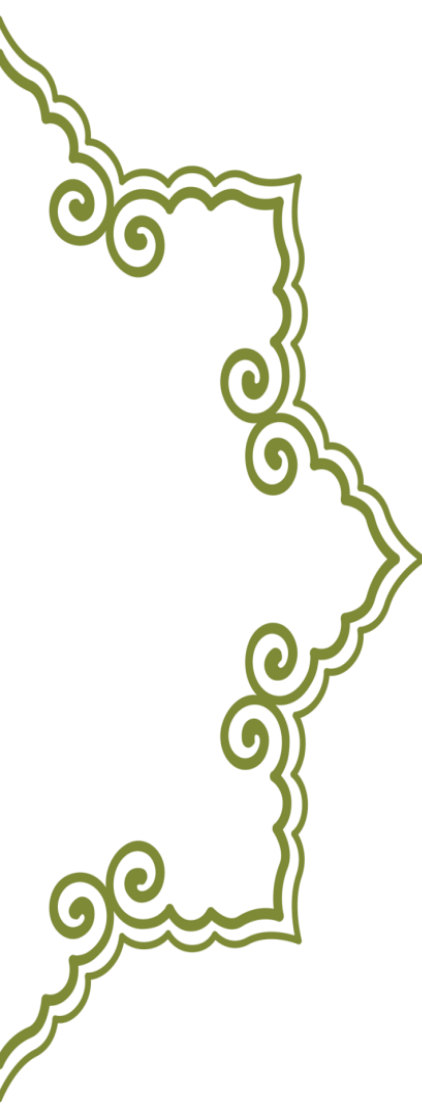
تقدیر و بررسی دیدگاه‌های کلامی ابن کثیر در تفسیر «القرآن العظیم»
باتاکید بر آثار علامه سید محمد حسین طباطبائی

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر فاطمه رجیبی
نگارنده: سیده مرضیه عبدالله زاده دیوا

چکیده

علم کلام وظیفه تبیین، تنظیم و دفاع از آموزه‌های دینی را بر عهده دارد. کلام شیعه هم همواره در این مسیر بوده است. یکی از راه‌های دفاع از آموزه‌های مذهبی، نقد آموزه‌های مذاهب دیگر است. معمولاً آموزه‌های مذاهب اسلامی در کتاب‌های کلامی می‌آید، ولی منحصر به این کتاب‌ها نیست. خیلی از کتاب‌های تفسیر قرآن نیز مشحون از آراء کلامی است. «ابن کثیر دمشقی» به عنوان یکی از بزرگان و مفسران قرن هشتم هجری در میان اهل سنت شناخته شده است. بنیان تفسیر وی بر اساس اقوال سلف پی‌ریزی شده و از بسیاری از مفسران متقدم نقل قول کرده و به جرح و تعدیل روایات می‌پردازد. در رساله حاضر، آراء کلامی - تفسیری «ابن کثیر» در ذیل سه عنوان: مبدأشناسی، راهنماشناسی و معادشناسی، مورد بررسی قرار گرفته و با استفاده از براهین عقلی و آیات قرآن و روایات معصومین، به نقد آراء «ابن کثیر» از منظر آثار علامه سید محمد حسین طباطبائی، پرداخته شده است. «ابن کثیر» در تفسیر القرآن العظیم تحت تأثیر استادش «ابن تیمیه» نیز بوده است و سلفیه معاصر هم، مبانی اعتقادی ابن کثیر را با سلفیه هم‌سو می‌دانند. ولی در مجموع آراء کلامی - تفسیری «ابن کثیر» با اهل حدیث و اشاعره هم‌خوانی داشته و نمی‌توان وی را یک مفسر سلفی تمام‌عیار قلمداد کرد.

واژگان کلیدی: ابن کثیر دمشقی، تفسیر القرآن العظیم، آراء کلامی - تفسیری، آثار علامه سید محمد حسین طباطبائی.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته تاریخ اسلام

مقایسه شخصیت امام حسین (ع) در کتاب الطبقات الکبری، الانساب الاشراف والارشاد

استاد راهنما: دکتر مهدی نورمحمدی

نگارنده: پروین جلیلیان

چکیده

در عصر امام حسین (ع) بیشتر مسلمانان پیرو کتاب خدا و سنن پیامبر (ص) بودند و حاکمیت سیاسی برعهده بنی امیه بود؛ کسانی که ساختار سیاسی جامعه را با دین و کتاب و سنت رسول خدا بیگانه می دانستند. امام حسین (ع) در چنین جامعه ای قیام نمود تا بتواند سکان هدایت جامعه را به صراط مستقیم رهنمون شود و ارزش های اسلامی را زنده نگه دارد. پژوهش حاضر با هدف بررسی «تصویر امام حسین (ع) در سه کتاب «الارشاد»، «الطبقات الکبری» و «الانساب» صورت گرفته است که سعی دارد با شیوه مقایسه ای علل و زمینه های تفادت دیدگاه این سه اثر را به رشته تحریر درآورد. آن چه روشن است آثار تاریخی همیشه به دلایل مختلف دچار تحریف و تغییراتی شده است که انگیزه هایی از جمله عقاید، تعصبات، گرایشات سیاسی و.. می تواند عامل اصلی پیدایش این تغییرات باشد که در این تحقیق به واکاوی علت تفاوت دیدگاه و نگرش این سه مورخ در مورد تصویر امام حسین (ع) پرداخته است. این پژوهش به شیوه توصیفی - تحلیلی به بررسی شخصیت امام حسین (ع) در کتب مذکور پرداخته است. از میان دریافته های پژوهش حاضر می توان به راه های مبارزه با سیاست های دین زدایی و معارف و فرهنگ اهل بیت عصمت و طهارت (ع) پیروی از سیره و رفتار امامان، بر اساس مصالح زمانی همان دوره زمانی اشاره نمود که در سیره عملی امام حسین (ع) عدم بیعت با یزید اشاره نمود که حضرت به قیام برخاست و با قیام خودش، عنصر جوانمردی و جاودانی را در جهان نهادینه کرد.

واژگان کلیدی: امام حسین (ع)، فرهنگی، نظامی، اجتماعی، الارشاد، الطبقات الکبری، الانساب الاشراف.

عکروسیاسی، اجتماعی-فرهنگی قبیله بنی اسد تا پایان قرن پنجم (ه.ق)

استاد راهنما: سرکار خانم دکتر زهرا روح الهی امیری

چکیده

قبیله «بنی‌أسد» از قبایل عدنانی و منتسب به خاندان رسول اکرم صلی‌الله‌علیه و آله می‌باشد. با ظهور اسلام برخی از طوایف این قبیله هم‌چون خاندان «جحش بن غنم» از نخستین کسانی بودند؛ که به اسلام ایمان آوردند و در حوادث صدر اسلام حضور داشتند. اگر چه در سال نهم هجری تمام طوایف «بنی‌أسد» به اسلام گرویدند، اما حقیقت امر نشان از عدم باور قلبی آنها به اسلام می‌باشد. زیرا در اواخر حیات پیامبر ﷺ بخشی بزرگی از این قبیله به وسیله ادعاء کذب نبوت از سوی «طلیحه بن خویلد اسدی» و «مسيلمه» از اسلام خارج شدند. به دنبال اقدامات خلفاء این دسته از مرتدین سرکوب و به اسلام بازگشتند و خدمات زیادی در فتوحات اسلام انجام دادند. اما هم‌چنان در حیات تاریخی این قبیله شاهد چند دستگی‌های سیاسی و مذهبی میان رجالیون آن هستیم، همین مسئله موجب عملکردهای متنوع در میان آنها شده است. که تبلور آن با حضور در جنگ‌های داخلی اسلام از جمله صفین، جمل، نهروان و واقعه عاشورا به صورت عینی‌تر قابل مشاهده است. وجود استعدادهای علمی و هنری در میان «بنی‌أسد» عاملی بود تا نام و آوازه آنها توسط مورخین ثبت شود. اگر چه نمی‌توان ادعا داشت که «بنی‌أسد» به صورت یک دست به مذهب تشیع روی آوردند؛ اما در حوادث قرن چهارم و پنجم هجری شاهد تشکیل حکومتی نیمه مستقل شیعه مذهب توسط تیره‌ای از «بنی‌أسد» به نام سلسله «بنی‌مزید» در محدوده نسبتاً وسیعی با مرکزیت شهر حله هستیم. تاریخ مزیدیان از دو جهت حائز اهمیت است نخست آنکه به واسطه دارا بودن مذهب تشیع مانع تعرض و ظلم به شیعیان می‌شدند و در ادامه نقش مهمی در رونق بخشیدن به علم و ادب و تحکیم مبانی فقهی و کلامی در عصر خویش داشتند.

واژگان کلیدی: قبیله، قیام، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، شیعه.

اوضاع اجتماعی شیعیان در سرزمانهای اروپامان در عصر صفویه

استاد راهنما: دکتر سید حسین فلاح زاده

استاد مشاور: حجت‌الاسلام والمسلمین سید قاسم رزاقی موسوی

چکیده

صفویان نخستین سلسله حکومتی ایران بودند که حکومت متمرکز را که تقریباً تمامی فلات ایران را در بر می‌گرفت، به وجود آوردند. آنان توانستند دولت قدرتمند شیعه را تشکیل داده و تشیع را در ایران رواج دهند. دستاوردهای آنها در حوزه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بیانگر آن است که دوره صفویه در ابعاد کمی و کیفی از ادوار تاثیرگذار ایران است. با رسمی شدن مذهب شیعه، دولت صفویه تمایز آشکاری با دولت‌های دیگر پیدا کرد. هنرهای کاربردی در این زمان رونق بیشتری پیدا کردند که بناهای صفوی و بقاع متبرکه به وضوح نشانگر این مطلب است. از لحاظ اقتصادی نیز قرار داشتن ایران در مسیر جاده ابریشم و ارتباط تجاری ایران با کشورهای دیگر باعث پیشرفت روز افزون ایران در این دوره گردید و پایه‌های اقتصادی کشور روز به روز استحکام بیشتری پیدا کرد. ساختار اجتماعی صفویه هرمی بود که شاه در رأس آن و اقشار مردم در قاعده هرم قرار می‌گرفتند. با گسترش روابط ایران و کشورهای دیگر مخصوصاً اروپا در دوره صفوی سفرنامه‌ها و یادداشت‌های با ارزشی از آن دوران به جای مانده است. بسیاری از سیاحان در این دوره با انگیزه‌های گوناگون به ایران آمدند و شرح مشاهدات خود از زندگی مردم و آداب و رسوم ایشان را ثبت نمودند. در این تحقیق تلاش بر آن است تا با بهره‌گیری از سفرنامه‌های اروپاییان در دوران صفویه به بررسی وضعیت اجتماعی شیعیان ایران در این عصر پردازیم.

واژگان کلیدی: صفویه، سفرنامه اروپاییان، اوضاع اجتماعی، شیعیان

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته اخلاق و تربیت اسلامی

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین دبیا

نگارنده: کبری مطهرثانی آزرانی

چکیده

از نظر اسلام و پیازه انسان موجودی مختار و تربیت عقلانی زیربنای دیگر ابعاد وجودی انسان است. اما بسیاری از مبانی مطرح شده از نظر اسلام با مبانی نظریه پیازه متفاوت است. از نظر اسلام تربیت دارای مراحل می‌باشد که به طور کلی در احادیث به صورت سه هفت سال مطرح گردیده است. پیازه برای تربیت عقلانی روش‌های تفکر و تجزیه و تحلیل، علم‌آموزی، حل مسئله را توصیه می‌کند که اسلام علاوه بر موارد مذکور، برای پرورش عقل شیوه‌های متنوع دیگر را نیز، چون تزکیه، مشورت، مقایسه ناهمگون، استفاده از تمثیل و قصه، روش الگوگیری، تبشیر، گشودن باب فلسفه، تجزیه و تحلیل و دوری از تقلید، روش پرسش‌گری، خود میزانبینی، تحریک حقیقت‌جویی و گشودن باب تحقیق و پژوهش و... پیشنهاد می‌دهد. در روان‌شناسی رشد محدود دانستن منبع شناخت، به حس و تجربه، ریاضی و فلسفه و عدم توجه به علم حضوری و شهود و همچنین به علت قطع کردن ارتباط عقل از موجودی مجرد ماورایی و منحصر کردن آن به امور مادی سبب شده تا بسیاری از معارف حقیقی که در تربیت عقلانی در اسلام از آن بحث به میان می‌آید، بی‌نصیب باشند و این تربیت در رویکرد روان‌شناسی فقط به شناخت و تربیت ذهن منحصر گردیده است. بنابراین مفهوم تربیت عقلانی در رویکرد اسلامی نسبت به روان‌شناسی رشد وسیع‌تر و دارای ابعاد گسترده‌تری است. در این تحقیق سعی شده است که با روش مقایسه‌ای و تحلیلی - توصیفی به بررسی ویژگی‌های تربیت عقلانی در هر دو رویکرد پرداخته شود و نتیجه این تحقیق تدوین افتراق و اشتراک تربیت عقلانی در اسلام و روان‌شناسی رشد گردیده است.

واژگان کلیدی: تربیت عقلانی، نظریه پیازه، مراحل رشد، روش‌های رشد شناختی،

مبانی.

آسیب‌شناسی اخلاقی آپارتمان‌نشینی و راهکارهای اخلاقی برون‌رفت از آن

استاد راهنما: حجت‌الاسلام والمسلمین حسین دیبا

نگارنده: کبریا محمدخانی

چکیده

رشد جمعیت به ویژه در کلان‌شهرها، تغییرات چشمگیری را در زندگی شهری به وجود آورده است به گونه‌ای که تغییرات در کیفیت روابط اجتماعی و پدیدار شدن سبک زندگی آپارتمانی، مباحثی را در روابط همسایگان با یکدیگر مطرح کرده است. مهم‌ترین موضوع در این میان، اخلاق همسایگی در میان ساکنان یک محله، به ویژه ساکنان مجتمع‌های آپارتمانی است. اسلام به عنوان یک دین کامل و اجتماع ساز و تامین‌کننده سعادت دنیوی و اخروی انسان، دستورات و توصیه‌های اخلاقی و حقوقی را برای همسایه‌داری در نظر گرفته است که با مراعات آن انسان‌ها می‌توانند در کنار هم به راحتی همراه با صلح و آرامش زندگی کنند. این توصیه‌ها به جنبه‌های فردی، اجتماعی، روحی و روانی، اخلاقی و مالی نظر دارد و در مورد همسایه‌داری رهنمودهای سودمندی را بیان داشته است. با توجه به گسترده شدن شهرنشینی، کمبود فضای شهری و افزایش روزافزون برج‌های مسکونی، ضرورت آگاهی از فرهنگ آپارتمان‌نشینی و رعایت حقوق دیگران، از جمله موارد مهم در زندگی اجتماعی امروز است که نیاز به تحقیق و کاوش و ارائه راهکارهای کاربردی در این زمینه ضرورت دارد. نگاشته پیش رو با روش تحلیلی - توصیفی به بیان آسیب‌های روحی روانی و آسیب‌های اخلاقی همسایه‌داری و راهکارهای رفع این آسیب‌ها می‌پردازد.

واژگان کلیدی: اخلاق همسایگی، آپارتمان‌نشینی، آسیب‌ها.

چکیده پایان نامه های سطح ۳
رشته مطالعات اسلامی زنان

بررسی مقایسه‌ای دیدگاه مقام معظم رهبری و علامه فضل الله

پیرامون مشارکت اجتماعی زنان

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی
نگارنده: زهره سادات رنجبر

چکیده

مشارکت اجتماعی زنان یعنی حضور زنان در فعالیت‌های عمومی و اجتماعی. این حضور عرصه‌ها و مصادیق زیادی دارد. این تحقیق برخی موارد را بررسی می‌کند؛ مانند حضور در مراکز علمی به منظور تحصیل و کسب دانش، حضور در عرصه اشتغال به عنوان نیروی کار و خدمت‌رسانی به جامعه و هم‌چنین حضور در مناصب خاص اجرایی مانند فعالیت سیاسی و قضایی. سؤال پژوهش این است که در اسلام، چه میزان و چگونه به زن اجازه حضور در این میدان‌ها داده شده و لوازم و شرایط این حضور چیست؟ پاسخ به این سؤال با محوریت دیدگاه دو نفر از اندیشمندان معاصر انجام می‌شود؛ دیدگاه مقام معظم رهبری و علامه محمدحسین فضل‌الله. توجه روزافزون به مسائل زنان و حضور گستره آنان در فعالیت‌های اجتماعی، ضرورت پرداختن به این موضوع را آشکار می‌سازد. هدف از این پژوهش، رسیدن به یک نظریه روشن است تا نگاه اسلام به مشارکت اجتماعی زنان را تبیین کند. روش تحقیق، توصیفی - تحلیلی است. یعنی نظر این دو اندیشمند توصیف و سپس با تحلیل دیدگاه آنها، لوازم و روابط بحث کشف می‌شود و در ادامه این دو دیدگاه مورد مقایسه قرار می‌گیرد. از یافته‌های مهم پژوهش اینکه: اسلام با فعالیت اجتماعی زن، نه تنها موافق، بلکه آن را ضروری می‌داند. زنان به عنوان بخش تأثیرگذاری از جامعه باید مشارکت اجتماعی داشته باشند. مشارکت اجتماعی همواره با شرایط و اولویت‌هایی همراه است و این مسأله مخصوص زنان نیست. البته زن به دلیل اینکه نسبت به مرد ویژگی‌های طبیعی و ظرافت‌هایی در خلقت دارد، اسلام شرایط دقیق‌تری را برای او در نظر گرفته است. در مسائل اجتماعی زنان، اجتهاد نو و استفاده از شیوه‌های جدید در بحث و استدلال لازم است و هنوز جای پژوهش‌های فرهنگی - اجتماعی در این زمینه خالی است. بخش مهمی از این مسئولیت، به عهده زنان جامعه است.

واژگان کلیدی: مشارکت اجتماعی، تحصیل، اشتغال، مناصب سیاسی، مقام معظم

رهبری، علامه فضل‌الله.

علل بروز خشونت خانوادگی و راهکارهای جلوگیری از آن از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی

نگارنده: طاهره نوذری نیا

چکیده

خشونت خانوادگی یکی از بحران‌هایی است که گریبان‌گیر این نهاد مقدس می‌شود و آن را تا سر حد فروپاشی می‌کشاند و زمینه ساز ایجاد اضطراب و ناامنی، بیماری‌های روان‌تنی، کودک‌آزاری، همسرآزاری و حتی همسرکشی است؛ لازم است که علل بروز خشونت خانوادگی و راهکارهای مقابله با آن مورد شناسایی قرار گرفته شود. این نوشتار به روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای به بررسی این موضوع از دیدگاه آیات و روایات و منابع روانشناسی پرداخته است و دستاوردهایی را به دنبال داشته است. از جمله اینکه علل خشونت خانوادگی در دو دسته فردی و اجتماعی قابل تقسیم است که علل فردی خشونت خانوادگی در دو دسته خشونت بین زوجین مانند وجود تفاوت‌های جسمی بین زن و مرد، خشونت برای محبت و غیره و فرزندان که شامل اعتیاد به مواد مخدر، بیماری‌های روحی و روانی و غیره می‌شود. دسته دوم علل اجتماعی خشونت خانوادگی است که در دو دسته خشونت بین زوجین مانند فقر و بیکاری، ازدواج تحمیلی، دخالت اطرافیان و... و خشونت بین فرزندان و والدین که شامل رسانه و شکاف نسل می‌شود. اما برای علل دسته اول در آیات و روایات راهکارهایی بیان شده است؛ مانند شناخت ویژگی‌های اختلافی زن و مرد، کمک به یکدیگر در مهار خشم و ... در برابر خشونت فردی بین زوجین و هم‌چنین مهار محرک‌ها، اصلاح تغذیه و... راهکارهای مقابله با خشونت فردی بین والدین و فرزندان است. اما راهکارهای مقابله برای خشونت اجتماعی بین زوجین شامل قناعت در زندگی، رعایت عدالت در تعدد زوجات و ... می‌شود، اما راهکارهای مقابله با خشونت بین والدین و فرزندان شامل تربیت فرزندان متناسب با زمانه خودشان، جایگزین کردن بازی‌های مناسب و... می‌شود.

واژگان کلیدی: خشونت، خشونت خانوادگی، خانواده، زوجین، والدین، فرزندان.

نقش عفاف در کاهش آسیب‌های جنسی از منظر آیات و روایات

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل چراغی کوتیانی

نگارنده: مریم نیکویی

چکیده

یکی از ساحت‌های مهم زندگی انسان غریزه جنسی است. تمایلی درونی که نقش بسزایی در شکل‌گیری شخصیت انسان‌ها دارد و باید در مسیری صحیح کنترل و ارضا گردد. غریزه جنسی از نظر حرارت جنسی ظرفیت محدودی دارد اما زمانی که از نظر روحی به صورت عطش نفسانی درآید، گنجایش نامحدود و ارضا نشدنی پیدا می‌کند و سبب ایجاد آسیب‌های جنسی در فرد، خانواده و اجتماع می‌شود. هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش عفاف در کاهش آسیب‌های جنسی از منظر آیات و روایات می‌باشد. روش گردآوری پژوهش به صورت اسنادی و کتابخانه‌ای و روش پردازش مطالب توصیفی - تحلیلی و با استفاده از نتایج پژوهش‌های پیشین می‌باشد. از دیدگاه اسلام یکی از راه‌های کنترل شهوت و تعدیل غریزه جنسی فضیلت عفاف است. حالتی نفسانی که همانند شبکه‌ای تمام ابعاد وجودی انسان را در بر می‌گیرد و با کنترل افکار، اعضا و جوارح سبب کاهش آسیب‌های جنسی استمنا، زنا، هم‌جنس‌گرایی و... در فرد می‌شود. عفاف در خانواده با رعایت رفتار عفیفانه در رفتار و معاشرت زوجین، معاشرت والدین با فرزندان، تربیت جنسی صحیح فرزندان است که سبب کاهش آسیب‌های جنسی ناشی از عدم ارضای نیازهای جنسی زوجین، خروج هر یک از زن و مرد از محدوده روابط جنسی مشروع، عدم تربیت صحیح فرزندان و بیداری جنسی در کودکان می‌شود و رفتار عفیفانه در اجتماع با کنترل نگاه، گفتار، نوع پوشش و حفظ حریم‌ها است که مانع از طغیان هیجان‌های جنسی شده و سبب کاهش فساد، فحشا، تجارت سکس، روابط آزاد جنسی می‌گردد.

واژگان کلیدی: عفاف، غریزه جنسی، آسیب‌های جنسی، فرد، خانواده، اجتماع.

چکیده مقالات پیمانی بر تر سطح ۲

افسانه مقامی نیا

چکیده

ضرورت توجه به هنجارها و ادراکات ایجاد شده در چالش اسلام ستیزی در جهان امروز موضوعی است که در آغاز دهه ی پنجم از انقلاب اسلامی باید بدان بیشتر پرداخت. ایران هراسی در سطوح منطقه‌ای، اسلام ستیزی در سطوح فرا منطقه‌ای و در بعد جهانی پیگیری می‌شود که ابزار، اهداف، شیوه و روش‌های خنثی‌سازی هر کدام از آنها متفاوت است، که در صورت نبود سیاستی منسجم و راه کارهای فرهنگی مقابله با آن می‌تواند چالش‌هایی را برای حفظ بنیان‌های اقتدار ملی منطقه‌ای و همچنین وحدت جهان اسلام به وجود آورد. سؤال اصلی و هدف این مقاله مطالعه اهداف غرب از اسلام ستیزی است که ضمن بررسی اهداف اسلام ستیزی در پی ارائه راهکارهای فرهنگی مقابله با آن نیز می‌باشد. بر اساس مطالب به دست آمده غرب از اسلام ستیزی اهدافی دارد که می‌توان به (دلایل و مسائل دموگرافیک و جمعیتی، نگرانی از بیداری اسلامی و تاثیرپذیری ملل مسلمان از انقلاب ایران و احیای هویت مسلمانان، نگرانی از گسترش اسلام و اسلامی شدن اروپا و آمریکا، نگرانی از عدم حفظ منافع استعماری در کشورهای تحت سیطره‌اش با تاثیر پذیری این کشورها از ایران سربلند و اسلام عزیز و همچنین نگرانی غرب از تبدیل شدن ایران و بالتبع اسلام ناب محمدی به قدرتی جهانی که مخالف با زورگویی‌ها و منافع استکباری غرب می‌باشد) اشاره کرد. طبق یافته‌های پژوهش راهکار افزایش مشروعیت نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران، تاثیرگذاری بر افکار عمومی و روابط دیپلماتیک با کشورهای جهان، آسیب‌شناسی فعالیت‌های فرهنگی خارج از کشور، و تأکید بر حقوق بشر اسلامی و محکوم کردن اعمال ضد انسانی غرب و معرفی صحیح اسلام به جهانیان از مهم‌ترین برنامه‌های راهبردی فرهنگی است که باید توسط نهادهای مسئول و اندیشمندان شیعه مورد توجه و جدیت قرار گیرد.

واژگان کلیدی: اهداف، غرب، اسلام ستیزی، راهکارهای مقابله.

چریتی‌شناسی «دعا» از منظر اسلام و «کلام مؤثر» از منظر قانون جذب و بیان تفاوت‌های آنان از دیدگاه اسلام

مهدیه سادات شبیری

چکیده

«دعا» از منظر اسلام، رابطه قلبی با خداوند است و انسان و خداوند هر کدام جایگاهی ویژه دارند و رابطه آنها از جنس فقر با غنا مطلق است؛ در چریتی‌شناسی «کلام مؤثر» از منظر قانون جذب چنین گفته شده که «کلام» معجزه می‌کند، انرژی و قدرت دارد و بر جهان بیرون اثر می‌گذارد، مخاطب خاص دارد و بنابراین ایده جایگاه انسان در مرکز هستی است و دستور می‌دهد و خلق می‌کند؛ در این نوشتار به تفاوت‌های اساسی و بنیادین کلام مؤثر با دعا پرداخته شد که سبب شد آنها را کاملاً از هم متمایز کند به گونه‌ای که بتوان گفت همانندآنگاری «کلام مؤثر» از دیدگاه قانون جذب با «دعا» اشتباهی بزرگ است که ما را از درک ارزش گنجی نامحدود به نام «دعا» غافل کرده و با تخیلات محدود سرگرم می‌کند.

واژگان کلیدی: دعا، خواستن، قانون جذب، کلام مؤثر.

منصوره سادات کاظمی

چکیده

درخواست دعا یا همان التماس دعا گفتن به دیگران ریشه در آموزه‌های قرآنی و روایی دارد. در قرآن کریم رسول گرامی اسلام یکی از افرادی است که از مؤمنان خواسته شده به هنگام خطا به او مراجعه کنند و درخواست دعا از وی داشته باشند. در روایات نیز اصحاب ائمه علیهم‌السلام از آن حضرات درخواست دعا داشته و ائمه نیز در مواردی چون عیادت مریض، کمک به سائل و رفع مشکل مادی، دستور به درخواست دعا داده‌اند. نوشته پیش رو پس از بیان موارد و مباحث این روش مرسوم در جامعه دینی در صدد بیان این نکته است که این کار ریشه در آموزه‌های ثقلین دارد و بدعت یا امری استحسانی نیست.

واژگان کلیدی: التماس دعا، درخواست دعا از امام، درخواست دعا از مریض، درخواست دعا از فقیر، معارف قرآن و حدیث.

نقش مادر در انتقال فرهنگ کار و تلاش به فرزندان با تاکید بر آیات و روایات

فاطمه نعمت‌اللهی

چکیده

کار و تلاش از دیدگاه اسلام، برعکس نظریات دیگر اقتصادی، یک مقدمه برای رسیدن به اهداف والا تر می‌باشد و در واقع یک هدف واسطه می‌باشد. با توجه به مبانی قرآن و اخلاق، توجه به آخرت، تولید و توزیع منصفانه، مصرف صحیح و عدالت، از اصول اقتصادی یک جامعه اسلامی می‌باشد. میانه‌روی، تقریب مفهوم تربیت صحیح کودک در توجه به میانه روی، مدارا «با اقتصاد»، اهمیت تلاش، رد کردن راحت طلبی و جهت‌دهی فرزندان به ایفای تعهد، تخصص و نوآوری، فرهنگ‌سازی کار و تلاش، از جمله مصادیق تعلیم و تربیت اقتصادی و انتقال فرهنگ کار و تلاش به فرزندان در خانواده محسوب می‌شود و مهم‌ترین مبحث در مباحث تربیت اقتصادی فرهنگ سازی کار و تلاش می‌باشد که مادر به عنوان رکن اصلی و مدیر خانواده در این باب وظیفه اصلی را دارد و در مقاله پیش‌رو پس از تعاریف و مقدمات لازم به نقش والدین به خصوص مادر با توجه به آیات و روایات در این زمینه پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: مادر، خانواده، فرهنگ کار، الگوی مصرف.

فاطمه نعمت‌اللهی

چکیده

از آن جا که انسان کامل از منظر اسلام، انسانی است که در تمام جنبه‌ها تربیت شده است، بنابراین لازم است که با تمام جنبه‌های تربیت انسان آشنا شده و روش تربیت درست را بشناسیم. از این رو شناخت تربیت عاطفی به عنوان یکی از ساحت‌های تربیت، که بر رشد انسان اثر گذار است، تسریع کننده ما برای رسیدن به انسان تربیت یافته است. از جهت دیگر باید با نظرات اسلام و قانون ایران به عنوان یک مسلمان ایرانی آشنا شویم تا زمینه را برای تربیت بهتر فرزندان در تمام جنبه‌ها فراهم آوریم. مقاله حاضر با هدف بررسی و تبیین ساحت تربیت عاطفی و بیان وظایف متولیان این امر از جمله والدین، با نظر به منابع فقهی و حقوقی، گردآوری شده است. والدین مسئولان اصلی تربیت فرزندان خویش به شمار می‌روند و طبق جمع‌بندی ادله قرآنی و روایی و قوانین موجود در باب وظیفه والدین، آن‌ها در هریک از ساحت‌های تربیتی فرزندان، وظیفه الزامی از نوع «واجب کفایی» دارند و اگر یکی از والدین اقدام به این امر کند، کفایت می‌کند. هم چنین حکومت موظف است بستر انجام هر یک از ابعاد تربیتی از جمله تربیت عاطفی را در جامعه ایجاد کند.

واژگان کلیدی: تربیت، تربیت عاطفی، روایات تربیتی، قوانین تربیت.

واکاوی نقش یهود در جریان سقیفه با محابای بر منابع فریقین

نرجس جمشیدی

چکیده

یهود به عنوان یکی از اصلی ترین دشمنان اسلام از هر تلاشی برای جلوگیری از ظهور اسلام و تولد پیامبر ﷺ فروگذار نمی کرد. پس از بعثت نیز با ایجاد جنگ‌هایی علیه ایشان و کمک به مشرکان و منافقان و فتنه در میان مسلمانان به دشمنی خود با حضرت ادامه دادند. در این راستا یکی از برنامه‌های ایشان رخنه در بین اصحاب پیامبر ﷺ بود تا پس از ایشان بتوانند با دگرگونی مسیر جانشینی آن حضرت به اهداف خود دست یابند و به همین دلیل نمی توان نقش آن‌ها را به دلیل ارتباط تنگاتنگ با سران سقیفه در این جریان نادیده گرفت. روش محقق در این پژوهش کتابخانه‌ای است و به دنبال پرده‌برداری از حقیقت این جریان و شناخت دشمن و توطئه‌اش است. نقش یهود را می توان در مراحل مختلف تاریخی بررسی نمود. در این نوشتار به نقش آن، در یکی از حوادث پس از پیامبر ﷺ یعنی سقیفه پرداخته است و شاید از این نظر تنها پژوهش مستقل در این راستا باشد.

واژگان کلیدی: یهود، سقیفه، پیامبر ﷺ، جانشینی، منابع فریقین.

الهام خنجری حسین آباد

چکیده

پیمودن صحیح مسیر زندگی و رسیدن به بالاترین درجات کمال و سعادت، نهایت هدف و آرزوی انسان است. یکی از مواردی که در رسیدن به این مهم نقش بسزا و انکار ناپذیری دارد، داشتن الگوی مناسب است که خود این راه را به بهترین وجه پیموده باشد تا بتوان با اطمینان و قوت قلب بیشتر از او الگو گرفت و مسیر او را انتخاب نمود. در این میان پیشوایان شیعه که دارای دو ویژگی منحصر به فرد یعنی عصمت و نصب (از جانب خداوند متعال) هستند، بهترین و والاترین الگو برای رسیدن به کمال و سعادت واقعی در دنیا و آخرت می‌باشند. در این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و به صورت توصیفی - تحلیلی، مهم‌ترین آثار فردی و اجتماعی اعتقاد به این پیشوایان معصوم احصاء شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد تا بتوان هر چه بهتر از این الگوهای بی‌بدیل نهایت استفاده را برد و مسیر سعادت و کمال را هموارتر نمود.

واژگان کلیدی: اعتقاد به امامت، آثار فردی، آثار اجتماعی، الگوپذیری.

الهام خنجری حسین آباد

چکیده

میل به رشد و سعادت و رسیدن به اعلی درجات کمال و خوشبختی عنصری اساسی و انکارناپذیر در وجود آدمی به شمار می‌رود. چنگ زدن به دامن اهل بیت و الگوگیری از سیره و گفتار آنان به خصوص دعا‌های آسمانی با مضامینی عالی که با اتصال به علم نامتناهی خداوند بیان فرموده‌اند، می‌تواند انسان را در یافتن و پیمودن راه‌های درست کمال و سعادت رهنمون باشد. دعای کمیل که دربردارنده شئون مختلف اخلاقی است و اخلاق انسان را در جهات مختلف پرورش می‌دهد، یکی از مهم‌ترین منابع اخلاقی به شمار می‌رود. دعای کمیل مشتمل بر مجموعه کامل اخلاقیات فردی، اجتماعی و بندگی است که این سه مورد تمام شئون اخلاقی مورد نیاز انسان را تأمین می‌نماید.

واژگان کلیدی: دعای کمیل، اخلاق، فردی، اجتماعی، بندگی.

چکیده

جرات‌ورزی یکی از مؤلفه‌های مهم ارتباط در جامعه بشمار می‌آید. فردی که جرات‌مند است می‌تواند ارتباط نزدیک با دیگران برقرار کند، خودش را از سوءاستفاده دیگران دور نگه دارد و دامنه وسیعی از نیازها و افکار مثبت و منفی را ابراز نماید، بی‌آنکه احساس گناه و اضطراب کند و یا به حقوق دیگران لطمه بزند، روان‌شناسان مطرح دنیا علاوه بر اینکه بینش و گرایش را که موجب پیدایش رفتار می‌شود را به عنوان یکی از موضوعات مهم روانشناسی بشمار آورده‌اند، الگوهای تربیتی رابه شیوه‌ی سهل‌گیرانه، سخت‌گیرانه و مقتدرانه بیان کرده‌اند. الگوهای تربیتی متفاوت در خانواده، رفتار متفاوتی در شکل‌گیری شخصیت و رشد و تربیت اجتماعی، عاطفی، عقلانی، هیجانی فرزندان دارد. والدین با آموزش جرات‌ورزی به فرزندان یاد می‌دهند که چگونه رفتار مبتنی بر جرات و جسارت از خود نشان دهد. در تعیین راهکارهای علمی کنشی و رفتاری ضمن بیان ویژگی‌ها، توضیح داده شده است که فرزندان به محدودیت نیاز دارند و این محدودیت را باید والدین مقتدر اعمال کنند تا متضمن پرورش استعداد آنان و رساندن فرزندان به کمال و خود شکوفایی بشود. والدین باتلاش برای شناخت جرات‌ورزی و راهکارهای عملی آن، می‌توانند رفتارهای مطلوب بر جرات را برای بیان خواسته‌های خود آموزش دهند. رفتار جرات‌ورزانه فرزندان متکی به نفس، خویشتن‌دار، سرزنده، دور اندیش و هدفمند را به وجود می‌آورد و رفتارهای غیر جرات‌ورزانه منجر به فرزندان بی‌هدف، فاقد اعتماد به نفس، زود رنج، مقاوم و لجوج می‌شود. پژوهش حاضر برای نهادینه کردن رفتار جرات‌مندانه در فرزندان راهکارهای علمی و عملی را بیان کرده است.

واژگان کلیدی: والدین، جرات‌ورزی، نهادینه، علمی، عملی.

کارکردهای دعای هفتم و پانزدهم صحیفه سجادیه در بهبود بیماری‌ها (از جمله کرونا)

زینب صرافان

چکیده

جوامع بشری امروز، با وجود پیشرفت‌های علمی بسیار، هم‌چنان گاه بی‌گناه دچار بحرانها و مشکلات نو پدید می‌شوند که از حل آن عاجز مانده و قادر به رفع آن نیستند، همانند بیماری منحوس کرونا در عصر حاضر که پس از گذشت بیش از دو سال از آغاز شیوع آن، هنوز راه درمان قطعی برای آن نیافته‌اند. این بیماری در جوامع امروز نه تنها سلامت جسمانی بلکه سلامت روحی و روانی انسانها را نیز به خطر انداخته است. انسان ها عموماً بنا بر فطرت خداجوی خود در بن‌بستها و مشکلات به ابزاری آرامش بخش به نام دعا روی می‌آورند تا بتوانند در مقابل سختی‌ها مقاومت نمایند. پژوهش حاضر در پی آن است که به روش کتابخانه‌ای دعای هفتم و پانزدهم کتاب صحیفه سجادیه را، به عنوان یکی از منابع مهم دینی و معنوی، مورد دقت و بررسی قرار دهد چرا که دعا مولفه های گوناگونی مانند امید، توکل، نیایش، اصلاح نگرش، رضایتمندی و شکرگزاری را به ارمغان می‌آورد که همگی در بهبود بیماری مؤثر است. بنا بر الگوی یادشده، نه تنها مشکلات و بیماری‌های روحی و روانی ناشی از کرونا کاهش یافته، بلکه سرعت بهبود بیماری‌های جسمی افراد مبتلا نیز افزایش می‌یابد.

واژگان کلیدی: کرونا، دعا، صحیفه سجادیه.

تبیین اندیشه دفاعی مقام معظم رهبری در خصوص حاکمیت دین و عدم تسلیم پذیری در برابر دشمن

ندا نیکخواه

چکیده

امروزه تهاجمات فضای مجازی یکی از برنامه‌های اصلی دشمنان انقلاب است بنابراین شناخت این هجمه‌ها از وظایف اصلی روزگار ماست و جا دارد به آن اهمیت بیش از پیش داده شود و یکی از مهم‌ترین این تهاجمات که هدف آن تضعیف و در نهایت فروپاشی نظام جمهوری اسلامی است، حساسیت زدایی نسبت به اصول و مبانی انقلاب است. دشمنان می‌دانند مردم نسبت به اصول انقلاب حساسند و موضع می‌گیرند بنابراین با تبلیغات وسیع این حساسیت را کم‌رنگ می‌کند. هدف اصلی این تحقیق تبیین دو اصل مهم انقلاب یعنی حاکمیت دین و تسلیم ناپذیری در برابر دشمنان است. این تحقیق با توجه به سخنان مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۴۰۰/۱۰/۱۹ که طی ارتباط تصویری با مردم قم ایراد گردیده، گردآوری شده است. این پژوهش با بیان جایگاه این دو اصل مهم به عنوان ارکان انقلاب اسلامی نقش این دو اصل در حفظ انقلاب اسلامی را تحلیل مفهومی نموده و به روشنگری در مورد حساسیت زدایی دشمن از این دو رکن مهم در فضای مجازی می‌پردازد. پژوهش حاضر به تبیین دو اصل مهم حاکمیت دین و تسلیم ناپذیری در برابر دشمن می‌پردازد که این دو اصل مورد هجمه دشمن در فضای مجازی قرار گرفته است و با توجه به نقش ولی فقیه که در جامعه اسلامی، نقش رهبری امت اسلامی است، این مقاله با نگاه به بیانات ارزشمند رهبر فرزانه انقلاب نگاشته شده است. اصل حاکمیت دین و تسلیم ناپذیری در برابر دشمن برگرفته از کتاب قرآن و سنت پیامبر است بدون حاکمیت دین، اسلام به جامعیت نمی‌رسد و رد حاکمیت دین به معنای پذیرش حکومت غیر دینی است و با توجه به سه اصل عزت و حکمت و مصلحت در سیاست خارجی، انقلاب اسلامی به اصل تسلیم ناپذیری در برابر دشمن پایبند است.

واژگان کلیدی: اصول انقلاب، تهاجمات فضای مجازی، تسلیم ناپذیری، حاکمیت

دین، رهبری.

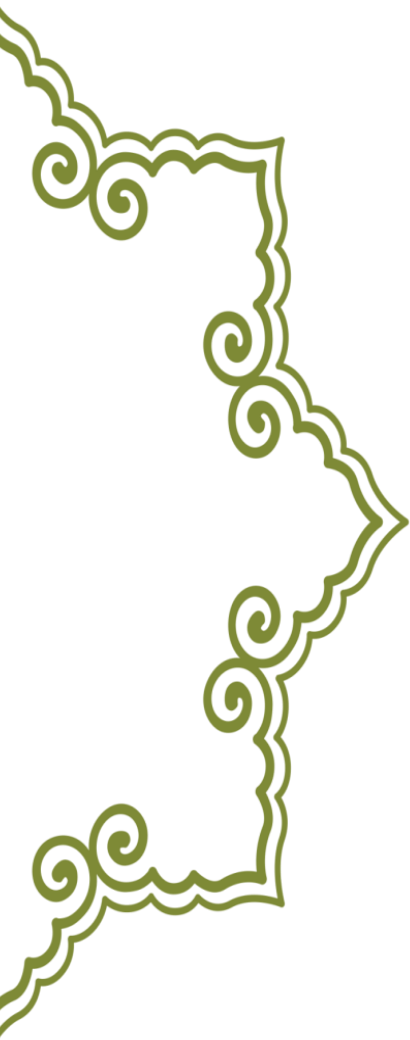
تبیین نظریه ضرورت مرزبندی نظام اسلامی با دشمنان در بیانیه گام دوم انقلاب و تطبیق آن با آیات قرآن

زینب مظفری

چکیده

با گذشت بیش از چهل سال از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (ره) که در مقابل کفر و استکبار جهانی و رژیم ستم شاهی پهلوی بود و بعد از ایشان، حضرت آیت الله سیدعلی حسینی خامنه‌ای که سکان‌دار جایگاه رهبری مسلمین جهان و علی‌الخصوص مردم ایران شدند، بیانیه‌ای خطاب به ملت ایران صادر نمودند و مطالبی را برای مردم ایران شرح دادند و نام آن را بیانیه گام دوم انقلاب نهادند که در این بیانیه، رهبر انقلاب هفت توصیه مهم برای مردم ایران داشتند. یکی از این توصیه‌ها به لزوم مرزبندی نظام اسلامی با دشمن پرداخته است چرا که اسلام به عنوان یک دین الهی، همیشه از ابتدای بعثت پیامبر (ص)، مورد حملات گسترده‌ای تا به امروز قرار گرفته، که در این مقاله سعی شده است به شناختی از دشمن در لغت و مفهوم بپردازد و بیان کند منظور قرآن کریم از دشمن چه کسی است و سپس به بیان دشمن در قرآن کریم بپردازد و موردی که خداوند متعال اجازه برقراری رابطه با دشمن کافر را می‌دهد، بیان می‌کند سپس به دشمن‌شناسی و مرزبندی نظام اسلامی در بیانات رهبر انقلاب سیدعلی خامنه‌ای می‌پردازد.

واژگان کلیدی: بیانیه گام دوم انقلاب، دشمن، دشمن‌شناسی، مرزبندی.

کزارش کرسی علمی-ترویجی
و نشست‌های علمی-پژوهشی

کرسی علمی-ترویجی «اعتبارسنجی سندی و دلالی روایات غلبه‌دین در آخرالزمان براساس روایات ذیل آیه ۳۳ سوره توبه»

ارائه دهنده: سرکار خانم مستانه رجبی

استاد ناقد اول: حجت الاسلام والمسلمین دکتر خدامراد سلیمیان

استاد ناقد دوم: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمود ملکی‌راد

دبیر علمی: سرکار خانم دکتر فریده پیشوائی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۱/۶/۱۰

در ابتدای جلسه سرکارخانم رجبی به اهمیت اعتبارسنجی حدیث اشاره نمود. اعتبارسنجی حدیث ریشه در آموزه‌های دینی، روایات معصومین علیهم‌السلام دارد. قرآن و سنت دعوت به استماع قول و تبعیت از قول احسن نموده‌اند، که این باور جز با سنجش سخنان به دست نمی‌آید. محک‌های سنجه حدیث هم مربوط به سند حدیث و هم متن آن است و علومی همچون درایه و رجال عهده دار این عمل بوده‌اند.

اعتبارسنجی برای رسیدن به هدف، صورت می‌گیرد؛ یعنی می‌خواهد به صحت و سقم و کیفیت سندی و درایه‌ای، درستی و نادرستی مضمون احادیث ذیل آیه ۳۳ سوره توبه برسد.

با توجه به جایگاه روایات مهدویت؛ در منظومه اعتقادی شیعه، نیاز است در اعتبارسنجی روایات؛ بسیار دقت شود، لذا سنجش قرار دادن روایات، رسالت مهمی است.

رئوس اشکالات ناقد اول: جناب استاد سلیمیان

۱. اشکالات ناظر به عنوان

- عنوان کرسی می‌توانست دقیق‌تر و کامل‌تر باشد. عنوان فعلی یعنی «اعتبارسنجی سندی و دلالتی»، از سنخ خدمات پژوهشی است، پژوهش نیست. پیشنهاد می‌کنم این عنوان را جایگزین کنید: تحلیل قرآنی بقاء قرآن در ادیان در حکومت مهدوی از نگاه مفسران فریقین. اعتبارسنجی مراجعه‌ای است از جهت منبع، در آخر عنوان پیشنهادی، می‌توانید آیه خاص را بگذارید.

- اشکال بعدی در عنوان، اصطلاح «آخرالزمان» است. منظور از «آخرالزمان» چه عصری است؟ عصر حکومت حضرت مهدی، حکومت صالحان؟! استعمال واژگان همه جا باید دقیق باشد. آخرالزمان کلیتی است که از زمان ولادت حضرت رسول تا آخرین انسان را شامل می‌شود.

غلبه دین در بازه آخرالزمانی که شما تصویرسازی می‌کنید که علاوه بر عصر ظهور، پیشاظهر و زمانی که از بعثت پیامبر هم می‌گذرد را شامل می‌شود. اگر منظورتان عصر ظهور است، همان را بیاورید، البته این هم دقیق نیست. ما در مقطع تثبیت حکومت، غلبه دین را داریم و بحث است که یهود و نصارا هستند یا خیر؟

جمع بندی: عنوان جامع و مانع باشد و قیدها هم قابل دفاع باشد.

۲. اشکالات ناظر به محتوا

- اعتبارسنجی سندی، غایت پژوهش نیست، ابزار است. سؤال من این است که اعتبارسنجی می‌کنیم برای چه؟ آیا می‌خواهیم فقط بگوئیم احادیث اعتبار دارند؟ خیر بلکه هدف: رسیدن به بقاء یا عدم بقاء ادیان در مرحله حکومت حضرت حجت است، درحالی‌که با این ارائه کتبی صرفاً روایاتی را نقد کرده‌اید و سند، منبع و دلالت آن‌ها را بررسی کرده‌اید. به عبارت دیگر اعتبارسنجی راه رسیدن به هدف بالاتر است و آن هدف باید تأمین شود. باید در بحثی مستوفی مبانی را مشخص کنید. (مجموعه دارالحدیث اساتید بزرگ و کارهای فاخر دارد).

- ۴۵ روایتی که بدان اشاره کرده‌اید، از کدام منبع است؟ از منابع اهل سنت یا شیعی؟ باید مشخص شود.

- جایی گفتید زمان حضرت مهدی. این زمان و این گونه تعبیر ابهام دارد.

- درباره بقا دو دین آسمانی یهود و نصاری، ادعا در به پایان رسیدن نداریم. به این سؤال ورود پیدا کنید که یهود و نصاری بر چه دینی باقی مانده‌اند؟ ظاهراً ما نگرانی داریم که اگر پرونده دین مسیحیت بسته می‌شود، پاسخ به آیه چه می‌شود؟ در حالی که ما دلیل بر بقاء ادیان نداریم. نگرانی هم از آیه نداریم. وقتی می‌گوییم یهودی‌ها و مسیحی‌ها جزیه می‌دهند، سؤال بزرگی ایجاد می‌شود و آن این است که آیا یهود و نصاری که می‌مانند، بقاء شان بر دین اکنون‌شان است، مثل تثلیث؟ یا خیر؟ اگر بگوییم، آری! پس می‌گوییم اینان مشرکند نه مسیحی، در قرآن داریم که «إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ» در روایات داریم حضرت مسیح اقتدا به حضرت مهدی می‌کند. سؤال این است که مسیحی معتقد که بر مسیحیت مانده، آیا به مسیح اقتداکننده به حضرت حجت باقی مانده است؟ یا معتقد به مسیح موهوم است؟ اگر به مسیح پیامبر معتقد باشد؛ که از او پیروی کرده و مسلمان می‌شود ولی اگر معتقد به غیر شود، این اول کلام است، کدام مسیح؟ ضمن اینکه دادن جزیه مربوط به زمان حضرت رسول بود که از لحاظ اقتصادی دچار تنگنا بودند. وقتی حضرت مهدی وفور نعمت دارد، دیگر نیازی به جزیه دادن مسیحیان و یهودیان نیست و به عبارت دیگر پرداخت جزیه موضوعیت نخواهد داشت.

- لازم است مفاهیمی مانند تعبیر «روایات مفسره» با استناد به منابع مطرح، تعریف شوند.
- نکته دیگر که به اصلاح عنوان کمک می‌کند: تقسیم بازه زمانی عصر ظهور به مراحل است که ویژگی‌های خاص خودشان را دارند. عصر ظهوری که با اتفاق ظهور آغاز و قابل تقسیم به؛ ظهور- فاصله زمانی اتمام حجت - قیام- مرحله حکومت- عصر یا دوران حکومت است. این را مستند کنید. اگر قیام و ظهور را یکی بدانیم، دچار مشکل می‌شویم یعنی اگر قیام باید همزمان با ظهور باشد؛ مشکل‌زا می‌شود چرا که حضرت، میلیاردها مخاطب دارد که نیاز به تبیین فرهنگی دارند. نمی‌تواند بیاید از همان ابتدا شمشیر بکشد. نیاز به بازه زمانی دارد.

- تعدد منابع که نشانه اعتبار روایت ذکر کردید، نشان دهنده وزانت نیست. ما روایات تحریف شده جعلی داریم که تکرر دارند.

رئوس اشکالات ناقد دوم: جناب استاد ملکی راد

۱. اشکالات ساختاری و شکلی

- لازم است بعضی عبارات مثل "فلان روایت مجروح است" یا اصطلاح «رمی شده به» توضیح داده شود.

- گفته شده «پایه و اساس تمام انحرافات از روایات است»؛ در حالی که این ادعای ثابت نشده‌ای است.

- از بعضی بزرگان بدون لقب مناسب نام برده شده: مانند خویی که باید به آیت‌الله یا آقای خویی اصلاح شود.

۲. اشکالات محتوایی

- کرسی‌ها چه تخصصی چه نقد، در صدد بیان ایده هستند. طبعاً عنوان انتخابی باید حاوی ایده باشد، ولی ایده در عنوان انعکاس داده نشده است.

- گفته شده «ذیل آیه ۳۳ سوره توبه، ۴۵ روایت است، ولی ما ۴ روایت را بررسی کنیم.» اگرچه در این زمینه توضیحاتی داده شد؛ ولی این اشکال همچنان وجود دارد که اگر این روایات تکرار باشند و در ۴ روایت خلاصه می‌شوند که دیگر ۴۵ روایت نیستند، ۴ روایتند. اگر ۴۵ روایت از معصومان به شکل متفاوت نقل شده، دیگر ۴ روایت نیست، ۴۵ روایت است و بررسی این ۴۵ روایت خودش یک رساله می‌شود.

- گفته شده «تا کنون کسی روایات مهدویت را نقد نکرده ولی در پیشینه مقاله‌ای را با این عنوان آوردید.

- «اعتبار سنجی» ضرورتی ندارد در عنوان بیاید.

- برخی تعبیر را تعریف کرده‌اید که در عنوان نیست؛ مثل منبع شناسی! شاید بهتر باشد فقط در مقدمه اشاره کنید، برای اعتبار سنجی به منابع مراجعه می‌کنیم و بررسی منابع در این امر دخیل هستند.

- لازم است مقدمه کوتاهی برای ورود به بحث اصلی ارائه دهید.

- لازم نیست متن عربی احادیث را به شکل کامل بیاورید. بخشی از روایات که شاهد مثال است بیاورید.

- در نقد اسناد سعد، ثقه بودن او چه ارتباطی با فضیلت دارد؟

- منظور از عبارت «صحبت طوسی» چیست؟!

- در بحث اعتبار بخشی تعدد منابع به روایات اختلاف منبایی وجود دارد. آیا صرف آمدن روایات در منابع متعدد دال بر وثاقت روایت است؟! هیچ کدام از علمای رجال این را به عنوان معیار ذکر نکردند. بلکه معیار صحت روایت این موارد است:

- مخالف قرآن نباشد، مخالف با داده‌های قطعی تاریخ و سنت قطعی نباشد. البته این خود می‌تواند ایده یک کرسی ترویجی باشد
- گفته شده که همه این روایت‌ها از کلینی و کافی گرفته شده است، پس تعدد منابع نیست و طبیعتاً منبع واحد است.

دفاعیات و پاسخ خانم رجبی:

- عنوان از رساله گرفته شده است.
- مقاله‌ای که در پیشینه هست، بر خلاف عنوان به این موضوع نپرداخته است و روایات را نقد و بررسی نکرده است.
- در رساله فقره‌ای از روایت که نیاز بوده، آوردیم. اینجا لازم بود کل روایت آورده شود.
- صحبت طوسی اصلاح می‌شود.
- به مرآت العقول مراجعه می‌کنم.

در مجموع همه اشکالات را می‌پذیرم

جمع بندی اساتید ناقد

استاد سلیمیان:

- نباید بین رساله، مقاله و کرسی رفت و آمد کنیم. هر کدام از رساله، مقاله و کرسی حیث و جایگاه خود را دارد. اگر این کرسی ثبت شود، حتماً شاخصه‌های خود را دارد. این با طرحنامه تفصیلی رساله یا مقاله فرق می‌کند. اعتبار سنجی اگر عنوان رساله باشد، مشکلی نیست. کرسی با رساله فرق می‌کند و متفاوت و متمایز از آن است.

استاد ملکی‌راد:

- نکاتی که گفته شد صرفاً برای ارتقاء است.
- به نظر من این ایده باید مدنظر باشد: تحلیل نقش تعدد منابع در روایات تفسیرگر در ذیل آیه ۳۳ سوره توبه.

عنوان نشست: «آشنایی با سائل قطب تعمیق ایمان و باورهای دینی»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین محمد تقی سبحانی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۲۲

به همت معاونت پژوهش و به مناسبت هفته پژوهش در راستای مبحث ایمان پژوهی، مطابق با قطب فکری - فرهنگی تعمیق باورهای دینی، نشست علمی «آشنایی با مسائل قطب تعمیق ایمان و باورهای دینی» در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۲۲ با حضور حجت الاسلام والمسلمین محمد تقی سبحانی؛ رئیس قطب تعمیق ایمان دینی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب سطح ۲، ۳ و ۴ موسسه معصومیه برگزار شد.

استاد سبحانی در ابتدای نشست به اهمیت هفته پژوهش اشاره کرد و بیان داشت: یکی از فلسفه‌های روز و هفته پژوهش، آشنایی دقیق‌تر و دوباره نسبت به اهداف و رسالت‌های پژوهش است. این ظرفیت برای هفته پژوهش وجود دارد که این هفته به دوره‌های برای بازآموزی، تکمیل ظرفیت‌ها و مهارت‌های پژوهشی محققان و پژوهشگران تبدیل شود و امیدواریم به جای برسیم که شرایطی فراهم کنیم که ایام پژوهش، ایام آماده سازی بیشتر محققان برای افق‌های آینده باشد.

عرصه‌های پژوهش در حال نو شدن است. ابزارها و روش‌های تحقیق در حال تغییر است. مسائل و موضوعات پژوهشی، شیوه‌های مسئله‌گزینی و نحوه برخورد با مسائل پژوهشی در دنیا و در کشور ما و در حوزه علمیه در حال تحول است و محققان به ویژه محققان جوان سخت نیازمند آشنایی با تحول در عرصه‌های مختلف پژوهش هستند و خوب است در ایام پژوهش تحت عنوان کارگاه‌ها، دوره‌ها و نشست‌های پژوهشی این تغییرات پژوهشی را به بدنه پژوهش منتقل کنیم.

در ادامه بحث ایشان به تعریف پژوهش پرداخت و گفت: پژوهش، یک فرآیند خلاق روشمند، و نظام یافته برای تولید آگاهی‌های جدید و حل مسائل زندگی است. پژوهش یک جریان است که از یک نقطه شروع شود و به یک محصول بینجامد. فرایند پژوهش باید سه ویژگی داشته باشد: خلاق باشد، روشمند باشد، نظام‌یافته باشد.

ما در حوزه جامعه دینی با سه دسته مسأله مواجه هستیم: حوزه ناآگاهی‌ها، حوزه دانایی‌های غلط و حوزه کاستی‌ها و آسیب‌های عملی در رفتار دینی. در انتهای نشست، آقای سبحانی به تبیین مسائل قطب تعمیق ایمان دینی و مبارزه با جریانها و فرق انحرافی پرداخت و به موضوعات «ایمان و معنویت دینی» و «الحاد جدید» اشاره نمود.

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه فلسفه و کلام اسلامی مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه و به مناسبت هفته پژوهش در راستای مبحث ایمان پژوهی، مطابق با قطب فکری - فرهنگی تعمیق باورهای دینی، نشست علمی - پژوهشی «خدا و علوم شناختی» در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۲۵ با حضور استاد محترم آقای محمد حسن مرصعی به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب سطح ۳ و ۴ مؤسسه معصومیه برگزار شد.

در ابتدای نشست آقای مرصعی به سرآغاز روان شناسی علمی - آزمایشگاهی در اروپا و آمریکا اشاره نمود. روان شناسی علمی، عمدتاً در دو جبهه ایجاد شده است. یک جبهه در آلمان و اروپا توسط «ویلهلم وونت» و جبهه دیگر در آمریکا توسط «ویلیام جیمز» آغاز به کار کرد. پس از شروع جریان روان شناسی علمی، در دهه ۱۸۹۰ تا ۱۹۰۰، «زیگموند فروید» در اتریش با نظریه «روان کاوی» یا «روان تحلیل گری» سبک جدیدی در روان شناسی علمی ایجاد می کند. سپس از سال ۱۹۰۰ به بعد، نظریه روان کاوی فروید به سایر علوم بسط داده شد. نظریه «روان کاوی» فروید، در ابتدا ناظر به بیماری های خاص هیستری بوده است و منشأ این حملات و اختلال را ناخودآگاه معرفی می کند. سپس نظریه خود را در کتاب «تفسیر خواب» به خواب و رویا بسط می دهد. در ادامه، «فروید»

در کتاب «روان‌کاوی زندگی روزمره»، نظریه ناخودآگاه را به افراد غیر بیمار نسبت می‌دهد و در نهایت نظریه خود را به دین توسعه می‌دهد.

استاد در ادامه، به خاستگاه و منشأ دین پرداخت. سه معنا برای خاستگاه دین متصور است: خاستگاه باورهای دینی، خاستگاه رفتارها و مناسک دینی و خاستگاه تجربه دینی. تجربه دینی در غرب، حال خوش معنوی است که به یک عارف دست می‌دهد و به علم حضوری نزدیک است و حتی گاهی وحی را نیز یک تجربه دینی می‌دانند. از منظر ادیان الهی خاستگاه باورهای دینی، عقل و فطرت است. منشأ رفتارهای دینی، باورهای دینی است. منشأ تجربه دینی، عنایت و توجه خاصه حق تعالی به یک عارف است. تجربه دینی، مواجه بدون واسطه با خداوند است. مراد «فروید» از خاستگاه دین، باورهای دینی و رفتارهای دینی بوده است.

سپس استاد به تاریخچه پیدایش علوم شناختی اشاره کرد. اولین ردپای ظهور علوم شناختی را در دوران باستان می‌توان پیدا کرد. آن زمانی که در دوران یونان باستان فلاسفه‌ای هم‌چون افلاطون و ارسطو برای فهم و درک ذهن و کارکرد آن کوشش می‌کردند و سعی در توضیح چگونگی شناخت بشری داشتند. بررسی ذهن در طی این قرون هم‌چنان در حیطه فلسفه باقی مانده بود، تا قرن نوزده میلادی که مقارن با پیدایش روان‌شناسی علمی شد. در ادامه هم‌چنان مکاتب اولیه روان‌شناسی علمی نیز بیشتر متمرکز بر بررسی جریان‌های درونی ذهن از طریق خودکاوی یا درون‌نگری بودند.

بعد از جریان روان‌کاوی «فروید» در روان‌شناسی، رفتارگرایی چند دهه بر روان‌شناسی حاکم بود. آنها وجود و بررسی ساز و کارهای درونی ذهن را اساساً نادیده می‌گرفتند و معتقد بودند روان‌شناسی باید محدود به بررسی پدیده‌های قابل مشاهده، مانند محرکات بیرونی و پاسخ‌های رفتاری موجود زنده به آن محرک‌ها باشد. رفتارگراها، به دنبال کشف قانون بین محرک و پاسخ بودند. از نگاه ایشان، موضوع علم روان‌شناسی، باید عینی و قابل آزمون عمومی باشد. روان‌شناسان مطرح در این حوزه می‌توان به «واتسون» و «اسکینر» اشاره کرد.

سراغاز علوم شناختی مدرن، یعنی علمی که با نگاهی متفاوت به دنیای ذهن می‌پردازد، به دهه ۵۰ میلادی برمی‌گردد. در این دهه علوم شناختی به صورت یک جنبش روشن‌فکری که از آن به نام انقلاب شناختی یاد می‌شود، آغاز شد. یکی دیگر از عوامل و نوآوری‌هایی که به انقلاب شناختی انجامید، توسعه نظریه محاسبات و کامپیوترهای

دیجیتالی در دهه‌های ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰ میلادی بود. این تکنولوژی بعدها نقش اصلی را در علوم شناختی، هم به عنوان استعاره‌ای از ذهن و هم به عنوان ابزاری برای بررسی، برعهده گرفت. شکل‌گیری علم شناختی از یک سو، اعتراضی به رفتارگراها بود که نسبت به امور ذهنی بی تفاوت بودند و از سویی دیگر، اطلاعات و استعاره‌های علم کامپیوتر در روان‌شناسی استفاده شد. واژه ذهن به عنوان یک کامپیوتینگ سیستم و سیستم محاسباتی در نظر گرفته شد. پیشگامان علم شناختی، می‌توان «هیلاری پاتنم» و «فودر» دو فیلسوف آمریکایی را نام برد.

از سوی دیگر، رشته علم اعصاب جدید از دهه ۱۹۵۰ شکل گرفت و در دهه ۸۰ با بحث‌های عکس‌برداری‌های مغزی و FMRI تلفیق شد. در دهه ۸۰ تلفیق علم شناختی و علم اعصاب صورت گرفت و اصطلاح «علم اعصاب شناختی» مطرح شد. بسط و توسعه علم اعصاب به سایر علوم به نحو انفجاری اتفاق افتاد و حیطه‌های بسیار مختلفی را دربرگرفت؛ به طوری که در این ۲۵ - ۳۰ سال اخیر ساخت ترکیب‌های جدیدی با پیشوند نورو بسیار شدت گرفت. وقتی در متافیزیک، فلسفه، معرفت‌شناسی و اخلاق ایده تلفیق یا ترکیب با علم اعصاب مطرح می‌شود، یکی از رشته‌ها و دانش‌های دیگری که با این تلفیق و ترکیب مورد بررسی قرار می‌گیرد، کلام یا الهیات است.

در پایان بحث، آقای مرصعی به تبیین علم «نوروتئولوژی» پرداخت. علم «نوروتئولوژی» یا عصب‌شناسی الهیات، محصول تلفیق علم اعصاب (نوروساینس) و الهیات یا کلام (تئولوژی) است و در واقع بحث‌های عصب‌شناسی راجع به الهیات را مطرح می‌کند. نوروتئولوژی، تلاشی برای توضیح تجربه و رفتار دینی با ابزار عصب‌شناسی است. این مطالعه همبستگی پدیده‌های عصبی با تجربیات ذهنی معنویت و فرضیه‌هایی برای توضیح این پدیده است. این علم با روان‌شناسی دین که مسائل ذهنی و نه اعصاب را مطالعه می‌کند، تفاوت دارد. این رشته هم‌چنین با علوم شناختی دین نیز متفاوت است، اگرچه حوزه‌های مطالعاتی بسیار نزدیک به هم و گاهی مشترک دارند. طرفداران علوم اعصاب دینی می‌گویند که مبنای عصبی و تکاملی برای تجربیات ذهنی که به طور سنتی به عنوان مسائل روحانی یا مذهبی دسته‌بندی می‌شوند، وجود دارد.

«نوروتئولوژی» واژه جدیدی است که توصیف مطالعه علمی ارتباطات عصبی اعتقادات مذهبی و تجارب معنوی است. محققان دیگر ترجیح می‌دهند عباراتی مانند

«علوم اعصاب معنوی» یا «علوم اعصاب دین» را استفاده کنند. محققان در این زمینه تلاش می‌کنند توضیحاتی عصب پایه برای تجارب مذهبی ارائه کنند.

الهیات از مفهوم خدا، اوصاف خدا و برخی اعتقادات بحث می‌کند و عصب‌شناسی الهیات نیز مفاهیم و پدیده‌های الهیاتی نظیر مفهوم خدا، تجربه دینی، اعمال و مناسک دینی را تحلیل عصب‌شناختی می‌کند. البته مباحث عصب‌شناسی الهیات دو اطلاق داشته و در ابتدا بیشتر به تجربه دینی و رفتارها و اعمال دینی معطوف بوده ولی به تدریج به مفهوم خدا، اوصاف خدا و... توسعه پیدا کرده و گسترده‌تر شده است.

«پاتریک مک نامارا»، کتابی به نام «علم اعصاب تجربه دینی» دارد. «نوروتولوژی» باید هم به رفتارهای دینی پردازد، هم به باورهای دینی و هم به تجارب دینی و حالات معنوی. بنابراین «نوروتولوژی» به تجارب دینی اختصاص ندارد ولی انصافاً بخش تجارب دینی در آن بسیار پررنگ است.

نشست علمی- پژوهشی «منطق فهم گزاره‌های علمی قرآن کریم»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مسترحمی

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین محمدمهدی فیروزمهر

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۱۷

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه تفسیر و علوم قرآن مؤسسه آموزش عالی - حوزوی معصومیه و به مناسبت هفته پژوهش در راستای مبحث مرجعیت علمی قرآن، مطابق با قطب فکری- فرهنگی تعمیق باورهای دینی، نشست علمی - پژوهشی با عنوان «منطق فهم گزاره‌های علمی قرآن کریم» در تاریخ ۱۴۰۰/۹/۱۷ در مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه (خواهران) برگزار شد.

در ابتدای نشست، حجت الاسلام والمسلمین سید عیسی مسترحمی، ضرورت‌های پرداختن به آیات علمی قرآن را این‌طور برشمردند:

- وجود آیات علمی در قرآن که فهم بسیاری از آنها متوقف بر تفسیر علمی است؛
- بهره‌گیری از مباحث علمی در راستای هدف هدایتی قرآن؛

- یافتن پاسخ سؤالات و نیازهای علمی بشریت؛
- نقش مباحث علمی قرآن در تمدن اسلامی؛
- لزوم استنباط اصول و مبانی و اهداف علوم انسانی از قرآن؛
- پرهیز از پژوهش در مباحث تکراری معارف قرآن و علوم قرآن؛
- رفع توهم دربارهٔ تعارض میان علم و دین؛
- اثبات اعجاز علمی و حقانیت قرآن.

حجت الاسلام والمسلمین مسترحمی در ادامه نشست، ضمن اشاره به اقسام آیات علمی قرآن، به بیان معیارهای تفسیر علمی قرآن، مبانی بهره‌گیری از علم در فهم قرآن، روش‌شناسی برداشت علمی از قرآن و ضوابط نظریه‌پردازی‌های قرآنی در حوزه علوم پرداختند. به عقیدهٔ ایشان، نظریه‌پردازی علمی قرآن باید در ۵ حوزه مبانی، روش، اهداف، نظام‌سازی و موضوع‌سازی صورت گیرد. وی در ادامه، نمونه‌هایی از نظریه‌پردازی‌های علمی قرآن در دانش‌های زیست‌شناسی، علوم تربیتی، اقتصاد، حقوق، دانش جامعه‌شناسی و تاریخ را مطرح کردند.

در پایان نشست، حجت الاسلام والمسلمین مسترحمی، نتایج نظریه‌پردازی قرآنی در حوزه علوم را این‌طور ذکر کردند:

- تولید علوم انسانی اسلامی مبتنی بر قرآن (صرف نظر از اختلاف در مفهوم)؛
- تحوّل در علوم انسانی بر اساس قرآن (تأکید مقام معظم رهبری «دامت برکاته»؛
- پاسخ به نیاز مهم بشر و جلوگیری از استعمار جدید؛
- اعجاز علمی قرآن در حوزه علوم.

نشست علمی-پژوهشی «مباحث کاربردی حقوق خانواده از منظر فقه و حقوق مدنی»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین نورالله سلطانی

تاریخ: ۱۴۰۰/۱۲/۱۸

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه فقه و اصول موسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه، نشست علمی «مباحث کاربردی حقوق خانواده از منظر فقه و حقوق مدنی» در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۸ با حضور استاد محترم آقای دکتر نورالله سلطانی به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب رشته فقه خانواده سطح ۴ موسسه معصومیه برگزار شد. در ابتدای نشست استاد سلطانی به اهمیت بررسی و پژوهش در مباحث کاربردی فقهی حقوقی در قانون مدنی کشور اشاره کرد و گفت: تاکنون حدود ۱۴ هزار سوال فقهی در مورد مسائل کاربردی مدنی مثل؛ قوانین جزا، حقوق خصوصی، حقوق خانواده و... مطرح شده که همگی در مرکز تحقیقات فقهی حقوقی قوه قضائیه بررسی و پاسخ داده شده است. با در نظر گرفتن واقعیت موجود در جامعه، می‌بایست مباحث فقهی نظری به مسائل کاربردی درآید، تا بتواند پاسخگوی نیازهای جامعه اسلامی باشد. در حوزه خانواده ۱۳۳۵ ماده قانون وجود دارد که پیرامون آنها مسائل کاربردی بسیاری

وجود دارد. در ادامه استاد به تبیین و بررسی مسائل کاربردی پیرامون پنج ماده قانون مدنی مرتبط با حوزه خانواده، پرداخت.

ماده اول: در ماده ۱۱۴۵ قانون مدنی آمده است: در موارد ذیل طلاق بائن است: بند سوم؛ طلاق خلع و مبارات مادام که زن رجوع به عوض نکرده باشد. یکی از سوالاتی که پیرامون بند سوم این ماده، مطرح است این است که آیا علم زوج به رجوع زوجه در عده شرط است؟ مسائل فقهی کاربردی زیادی وجود دارد که قابل پژوهش فقهی است.

ماده دوم: ماده ۸۰۳ قانون مدنی است. بعد از قبض نیز واهب می تواند با بقاء عین موهوبه از هبه رجوع کند مگر در موارد ذیل: ۱. در صورتی که متهب پدر یا مادر یا اولاد واهب باشد. ۲. در صورتی که هبه معوض بوده و عوض هم داده شده باشد. ۳. در صورتی که عین موهوبه از ملکیت متهب خارج شده یا متعلق حق غیر واقع شود خواه قهراً مثل اینکه عین موهوبه رهن داده شود. ۴. در صورتی که در عین موهوبه تغییری حاصل شود. یکی از مسائل پیرامون این ماده این است که بعد از طلاق، مرد درخواست استرداد طلاجاتی که در طول زندگی برای زن خریداری کرده می کند و زن ادعا می کند که طلاها را فروخته است.

ماده سوم: ماده ۴۳۵ قانون مجازات اسلامی است، که اشعار می دارد: «هرگاه در جنایت عمدی به علت مرگ یا فرار، دسترسی به مرتکب ممکن نباشد، با درخواست صاحب حق، دیه جنایت از اموال مرتکب پرداخت می شود و در صورتی که مرتکب مالی نداشته باشد، در خصوص قتل عمد، ولی دم می تواند دیه را از عاقله بگیرد...». یکی از سوالاتی که مطرح می شود این است که آیا خودکشی هم در این ماده قانونی مرگ محسوب می شود؟

ماده چهارم: ماده ۳۴۶ قانون مجازات اسلامی است، که اشعار می دارد: «اگر پس از صدور حکم، بطلان همه یا برخی از سوگندها ثابت شود مانند آنکه برخی از اداء کنندگان سوگند، از سوگندشان عدول کنند یا دروغ بودن سوگند یا سوگند بدون علم، برای دادگاه صادرکننده حکم ثابت شود، مورد از جهات اعاده دادرسی است». یکی از سوالات که ذیل این ماده مطرح می شود این است: آیا سوگند ولی به جای ولی علیه صحیح است یا خیر؟

ماده پنجم: ماده ۴۵۰ قانون مجازات اسلامی که اشعار می‌دارد: «در جنایت شبه عمدی، خطای محض و جنایت عمدی که قصاص در آن جایز یا ممکن نیست، در صورت درخواست مجنی علیه یا ولی دم دیه پرداخت می‌شود مگر به نحو دیگری مصالحه شود». از جمله سوالاتی که مطرح است این است که آیا معاونت در قتل، مانع ارث است؟ معاونت در قتل می‌تواند جزء اولیای دم باشد یا خیر؟ آیا تصادفات رانندگی می‌تواند از مصادیق هدم باشد؟

نشست علمی- پژوهشی «دانش مشاوره خانواده: ضرورت، کارکرد، روش یادگیری»

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی صفورایی

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین محمد جواد فدائی

تاریخ: ۱۴۰۱/۲/۵

به همت معاونت پژوهش و با همکاری گروه مشاوره خانواده با رویکرد اسلامی مؤسسه آموزش عالی- حوزوی معصومیه، نشست علمی «دانش مشاوره خانواده؛ ضرورت، کارکرد، روش یادگیری» در تاریخ ۱۴۰۱/۲/۵ با حضور استاد حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی صفورایی به صورت حضوری و آنلاین برای طلاب سطح ۳ رشته مشاوره خانواده مؤسسه معصومیه برگزار شد.

در ابتدای جلسه استاد صفورایی با طرح پرسش هایی بر ضرورت پرورش طلاب خواهر متخصص در مشاوره خانواده با رویکرد اسلامی تأکید ورزید. ایشان با طرح سوالاتی، به کمبود استاد خانم در رشته مشاوره خانواده، کمبود مشاورین زن در دادگاه های خانواده، کمبود مشاورین زن با دانش دینی، کمبود نویسندگان دانش آموخته حوزوی خانم در حوزه خانواده بر اساس منابع دینی، نیازمندی کشور به مشاور ازدواج، خانواده درمانی و زوج درمانی و مراجعه به مشاورین مرد، مراجعه طلاب خانم به

مشاورین مرد، اشاره کرد و ضرورت داشتن مشاورین توانمند در حوزه‌های علمیه خواهران را توسط خانم‌های طلبه واجب عینی دانستند.

در ادامه بحث، استاد، کارکرد دانش مشاوره خانواده با رویکرد اسلامی را دستیابی به خانواده کارآمد معرفی کرد. ایشان خانواده کارآمد را، خانواده‌ای که با پای‌بندی اعضای آن به اعتقادات دینی و رعایت حقوق و اخلاق اسلامی، زمینه کشف و پرورش قابلیت‌ها و توانایی‌های آنان را در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری فراهم می‌کند، تعریف نمود. وظیفه مشاورین حوزوی در حوزه خانواده این است که اعتقادات دینی را به خوبی برای افراد، تبیین و اعتقادات مشکل‌دار را اصلاح کنند و حقوق و اخلاق اسلامی را برای اعضای خانواده به درستی تبیین نمایند. مشاورین خانواده در سه بخش پیش‌گیری، آموزش و اصلاح می‌توانند به کارآمدی خانواده کمک کنند. مشاورین خانواده در بخش پیش‌گیری، می‌توانند با کمک به اعضای خانواده از ناکارآمدی خانواده جلوگیری کنند و با آموزش و اصلاح خانواده به کارآمدی هرچه بهتر خانواده کمک نمایند. اصلاح عضو خانواده، سبب اصلاح خانواده می‌شود و اصلاح خانواده سبب اصلاح جامعه می‌گردد. برای اصلاح جامعه راهی جز اصلاح خانواده نیست.

در انتهای بحث، استاد روش یادگیری رشته مشاوره خانواده در جهاد علمی، تولید علمی و عملی توصیف نمود. طلاب رشته مشاوره خانواده باید در زمان تحصیل در کنار هر موضوع درسی، حداقل دو کتاب ۳۰۰ صفحه‌ای و ۱۰ مقاله مرتبط با موضوع درسی را مطالعه کنند و پرخوان و انبوه‌خوان باشند تا در این رشته به پردانی برسند. دانش پژوهان این رشته، برای افزایش سطح دانش خود باید منابع متعدد و متنوع در موضوع مشاوره خانواده را مطالعه کنند. دیدگاه اسلام، غرب‌گرایان و شرق‌گرایان در این موضوع را مطالعه و بررسی کنند و از کتاب و مقالات جدید و به روز، بروشور و همایش‌های مرتبط با رشته خود بهره بگیرند و تحقیقات جدید در حوزه خانواده را بخوانند و بخوانند. مشاور خانواده موفق کسی است که ریز و درشت موضوعات و مسائل حوزه مشاوره ازدواج و خانواده را بشناسد و بداند.

کار کا

کارگاه «زیست‌شناسی جدید و وجود خداوند»

استاد ارائه دهنده: آقای دکتر نیما نریمانی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۸/۲۹ الی ۱۴۰۰/۹/۲۷

مخاطبین: طلاب سطح ۳ و ۴

عناوین کارگاه:

- «زیست‌شناسی جدید و وجود خداوند»
- «نگاه به حیات از پیش داروین تا شکل‌گیری نظریه تکامل نزد داروین»
- «نظریه تکامل از داروین تا نئوداروینیسم، شواهد نظریه تکامل»
- «دلالت‌های فلسفی و الهیاتی نظریه تکامل»
- «مروری بر واکنش‌های کلان به چالش‌های نظریه تکامل و خداباوری»
- «جریان تکامل خداباورانه»
- «جریان طراحی هوشمند»
- «جریان پسا داروینیسم»

کارگاه «آشنایی با مقالات علمی پژوهشی و چگونگی ارسال آثار به نشریات» ویژه طلاب سطح ۳ و ۴

اساتید ارائه دهنده:

دکتر جامه‌داران (رئیس اداره نشریات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

دکتر میرعرب (هیئت علمی پژوهشگاه مدیریت اطلاعات و مدارک اسلامی)

تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۲۵

مخاطبین: طلاب سطح ۳ و ۴

کارگاه «ویراستاری نوشته‌های علمی» - دکتر حسن رضایی هفتادار

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادار، دانشیار دانشگاه تهران

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۰۸/۱۴

مخاطبین: طلاب سطح ۳ و ۴ در رشته‌های مختلف

کارگاه «گوناگون مسائل تحقیقاتی در عرصه ایمان پژوهی».

استاد ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر اکبر اقوام کرباسی

عضو هیئت علمی پژوهشکده فلسفه و کلام در پژوهشگاه علوم و فرهنگ

تاریخ: ۱۴۰۱/۰۸/۰۸ و ۱۴۰۱/۰۸/۱۰

مخاطبین: طلاب سطح ۳ و ۴ در رشته‌های کلام اسلامی

کارگاه پایان نامه نویسی

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادار، دانشیار دانشگاه تهران

تاریخ: ۱۴۰۰/۱۰/۲۰

مخاطبین: طلاب سطح ۴ و سطح ۳

کارگاه روش تحقیق

استاد ارائه دهنده: دکتر حسن رضایی هفتادار

تاریخ: ۱۴۰۰/۰۷/۱۱

مخاطبین: طلاب سطح ۴ تفسیر تطبیقی